

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KONTEYNER YAŞAM ALANINDAKİ AFETZEDE (DEPREMZEDE)
ÇOCUKLARIN SOSYALLEŞMESİNDE OYUNUN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESİN NUR BULUNDU

DANIŞMAN
PROF. DR. BEKİR KOCADAŞ

ADİYAMAN, 2025

ÖZET

KONTEYNER YAŞAM ALANINDAKİ AFETZEDE (DEPREMZEDE) ÇOCUKLARIN SOSYALLEŞMESİNDE OYUNUN ROLÜ

Esin Nur BULUNDU

Sosyoloji Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran/2025, Sayfa: 115

Danışman: Prof. Dr. Bekir KOCADAŞ

Çocuk, yüzyıllardır birçok alanın konusu olarak araştırılmaktadır. Bu konularda çeşitli alanlarda çalışmalar yürütülmektedir. Geleceğin de yetişkini olmaya doğal aday olan çocuklar; toplumsal anlamda toplumun temel taşı olarak görülebilirler. Çocukların alacağı eğitim, bu eğitimin dışında ise yaşama dair edinecekleri deneyimler onların biçimlenmeleri noktasında oldukça önemlidir. Öyle ki, modern zamanlardan itibaren ortaya çıkan kendi içerisinde de dönemlere ayrılan çocukluk sürecinde, bu anlamda formal-informal birçok uyaranla karşılaşan çocuk için en önemli olgu yani durum sosyalleşmedir. Çocukların doğumlarından itibaren belirli yaşlarına kadarki yaşamlarını etkileyen sosyalleşme süreci içerisinde ise en önemli konuların başında oyunlar gelmektedir. Oyunlar okul içi ve dışında, eğitsel olsun ve/ya olmasın çocuklar için gelişimsel ve eğitsel bir süreçte oldukça etkilidir. Yakın zamanda ülkemizde meydana gelen, 11 ilimizi etkileyen ve asrın felaketi olarak kayıtlara geçen hafızalarda ise tazeliğini koruyan deprem her yaştan birçok insanımızı etkilemiştir. Bunun yanında çocuklar yetişkinlerle karşılaştırıldığında daha zor dönemlerden ve başa çıkılması zor durumlardan geçmektedirler. Çocukların travmalarının azaltılması ve genel anlamda yaşamlarına yeniden uyum sağlaması durumu oldukça önemlidir; burada oyunun rolü ise yadsınamaz öneme sahiptir. Çocuğun sosyalleşmesinde ve karakterinin sağlıklı biçimlenmesinde yaşamsal öneme sahip olan oyun da kendi içerisinde çeşitli alt başlıklarla alan yazında yer bulmaktadır. Bu çalışmada, yukarıda söz edilen kavramlar ve olgular incelenerek; oyun, çocuk, çocukluk ve sosyalleşme kavramları etrafında, alan yazından da yola çıkılarak çeşitli değerlendirmeler yapmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet; Çocuk; Oyun; Sosyalleşme; Sosyalleşme araçları.

ABSTRACT

THE ROLE OF GAMES IN THE SOCIALIZATION OF DISASTER VICTIMS (EARTHQUAKE VICTIMS) IN CONTAINER LIVING AREA

Esin Nur BULUNDU

Department of Sociology

Adiyaman University, Graduate Education Institute, June/2025, Pages: 115

Supervisor: Prof. Dr. Bekir KOCADAŞ

Children have been researched as a subject of many fields for centuries. Studies are carried out in various fields on these subjects. Children, who are natural candidates to become adults of the future, can be seen as the cornerstone of society in a social sense. The education that children will receive and the experiences they will gain about life outside of this education are very important in terms of their formation. In fact, in the childhood process that has emerged since modern times and is divided into periods within itself, the most important fact, namely the situation, for the child who encounters many formal and informal stimuli is socialization. In the socialization process that affects children's lives from birth to certain ages, games are one of the most important issues. Games are quite effective in a developmental and educational process for children, whether they are educational or not, inside and outside of school. The earthquake that occurred in our country recently, affected 11 of our provinces and was recorded as the disaster of the century, and is still fresh in our memories, has affected many people of all ages. In addition, children go through more difficult periods and difficult situations to cope with when compared to adults. The situation of children's reducing their traumas and re-adapting to their lives in general is quite important; the role of games is undeniable here. Games, which have vital importance in the socialization of children and the healthy formation of their character, also find a place in the literature under various subheadings. In this study, by examining the concepts and phenomena mentioned above, it is aimed to make various evaluations based on the literature around the concepts of games, children, childhood and socialization.

Keywords: Disaster; Child; Game; Socialization; Socialization tools.

ÖNSÖZ

Afetler, yaşadığımız coğrafyada sıklıkla görülen gerçeklikler olarak yaşamımızı derinden etkilemektedir. Söz konusu gerçeklikler içerisinde önemli bir olgu olarak bilinen depremler ise Türkiye'nin birçok bölgesinde çok büyük alanları etkilemeye devam etmektedir. Deprem kuşakları üzerinden yapılan incelemelerden hareketle toplumda ciddi bir yıkıma neden olan depremlerin etkilerine karşı önlemler almak da oldukça önemlidir. Deprem sonuçları toplumu her anlamda olumsuz etkileyip geriye götürmektedir. Toplumsal, ekonomik, sosyal, kültürel yapılar ve maddi-manevi koşullar depremlerden olumsuz olarak etkilenmektedir. Depremlerden grup olarak olumsuz anlamda en çok çocuklar etkilenmektedir. Çocuklar da diğer bireyler gibi toplumda bir gelişim sürecini yaşamaktadır; çocukların sosyalleşmeleri de bu süreçte yaşananlardan etkilenecek ve değişerek devam etmektedir. Deprem yaşanan bölgelerde depremzede çocukların sosyalleşmelerinin daha geniş ve farklı yönlerden ayrıntılı olarak incelenmesi oldukça önemli bir husus olarak karşımızda durmaktadır. Bu incelemeler gerçekleştirilirken, depremin travmasını derinden hisseden çocukların yapılacak etkinlikler ve oyunlar üzerinden rehabilite edilerek aynı zamanda sosyalleşmeleri de sağlanarak normalleştirilmeleri üzerinde durulması gereken önemli konulardır. Tam da bu noktada şu sorular sorulabilir: Oyun bu süreçte ne derece etkili olmaktadır, oyun nasıl gerçekleştirilmelidir, oyunu oynayan çocukların oyun öncesi, sırası ve sonrası için ne gibi davranış, tutum değişiklikleri olmaktadır, tüm bunlar gerçekleşirken çocuğun sosyalleşme süreci, yaşananlardan nasıl etkilenmektedir? Depremi Adıyaman'da bizzat yaşayan kişi olarak bu soruları sormak aslında araştırma konumuzun da belirlenmesine yardımcı oldu. Toplumumuzun geleceği olacak çocukların bu depremde ciddi bir şekilde etkilenmelerine ve tekrardan normale dönme çabalarına şahit olmak belki de bunları araştırma noktasındaki en önemli dayanaklarımızdı.

Araştırmamızın planlanmasında ve raporlaştırılmasında yapmış olduğu rehberlikle çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük paya sahip olan tez danışmanım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Bekir KOCADAŞ'a sonsuz şükranlarımı sunarım. AFAD sorumlularına, çalışmada kullanılan AFAD verileri ve konteyner yaşam alanlarına girişte bizlere vermiş oldukları izinler için teşekkürü bir borç bilirim. Sadece bu süreçte değil yaşamım boyunca bu noktalara gelmemde aldığım birçok kararda verdiği destekle ve güvenle bende çok fazla emeği bulunan aynı zamanda birçok yönden bana örnek olan güçlü kadın figürüyle bana güç de veren anneme; naif dilekleriyle beni her zaman kıymetli hissettiren babama; çalışma ve başarıya azmiyle beni de teşvik eden kardeşime teşekkürlerimi sunarım. Çıktığım bu yolda; sevgisi, saygısı, ilgisi, desteği ve yol göstericiliğiyle her zaman benim yanımda olan hayat arkadaşım canım eşim Ahmet Cihan BULUNDU'ya eşsiz sevgilerimi gönderiyorum. Son teşekkürümü ise hayatımıza

gelişiyile bizi tarifsiz bir sevgiye boğan, aynı zamanda hayatımıza çok büyük anlamlar katan, çocuk gelişimi bölümünü ayrıca okumamda ve çocuk konusunu bu tezimde seçmemde büyük rolü olan sevgili kızım Almila'ya etmek istiyorum. Araştırmamı, bana ilham vererek içimdeki çocuğu tekrardan canlandıran pamuk kızım Almila'ya armağan ediyorum. Bana süreçte desteği bulunan burada tek tek sayamadığım diğer bütün sevdiklerime de teşekkür ederim.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

(Esin Nur BULUNDU)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER/GÖRSELLER DİZİNİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAKLAŞIM	3
2.1. Afet.....	3
2.1.1. Deprem.....	4
2.1.1.1. Doğu anadolu fay zone	11
2.1.1.2. Adıyaman fay zone	11
2.1.2. 6 Şubat depremi hakkında	12
2.1.3. Afetin etkileri.....	13
2.1.4. Afet yönetimi.....	14
2.1.5. Afet ve acil durum yönetimi başkanlığı	15
2.2. Çocuk.....	17
2.2.1. Çocukluk.....	17
2.2.2. Çocuk hakları	19
2.2.3. Çocuğun sosyal gelişim dönemleri	20
2.2.3.1. Bebeklik döneminde sosyal gelişim	20
2.2.3.2. İlk çocukluk döneminde sosyal gelişim	21
2.2.3.3. Orta çocukluk döneminde sosyal gelişim	22
2.2.3.4. Ergenlik (son çocukluk) döneminde sosyal gelişim	23
2.3. Oyun.....	23
2.3.1. Oyunun tarihçesi	24
2.3.2. Oyun teorileri.....	25

2.3.2.1. Klasik oyun teorileri	25
Fazla enerji tüketimi kuramı.....	26
Dinlenme kuramı	26
Tekrarlama kuramı	26
Alıştırma kuramı.....	27
2.3.2.2. Modern oyun kuramları.....	27
Psikanalitik kuramlar	27
Bilişsel kuramlar	28
2.3.3. Oyun evreleri	29
2.3.4. Oyun türleri.....	29
2.3.4.1. Geleneksel oyun	29
Karakterine göre oyun çeşitleri.....	29
Fonksiyon oyunları	29
Hayal oyunları.....	29
Grup oyunları.....	30
Oynandığı yere göre oyun çeşitleri.....	30
Sınıf - salon oyunları.....	30
Yapılandırılmamış oyun	30
Yarı Yapılandırılmış oyun	30
Yapılandırılmış oyun.....	31
Kullanılan araca göre oyun çeşitleri.....	31
Araçta yapılan oyunlar	31
Araçla yapılan oyunlar	31
Araçsız yapılan oyunlar	31
2.3.4.2. Dijital oyun.....	31
2.3.5. Oyunun çocuk gelişimine katkıları	37
2.3.6. Oyun kuramı.....	39
2.3.7. Oyun terapisi	40
2.3.8. Kuramsal yaklaşımlar	40
2.3.8.1. Yapısal işlevsel kuram	40
2.3.8.2. Sembolik etkileşim kuramı.....	41
2.4. Sosyalleşme	44
2.4.1. Sosyalleşme araçları	45

2.4.1.1. Aile.....	45
2.4.1.2. Okul.....	46
2.4.1.3. Akran grubu	47
2.4.1.4. Kitle iletişim araçları	47
2.4.2. Sosyalleşme ve oyun.....	48
2.5. Adıyaman İline Ait Bilgiler	50
2.5.1. Adıyaman ilinin genel özellikleri.....	50
2.5.2. Adıyaman ilinin kültürel özellikleri.....	51
2.5.3. Adıyaman ilinin coğrafi özellikleri.....	52
2.5.4. Adıyaman ilinin nüfus özellikleri.....	54
3. YÖNTEM.....	56
3.1. Araştırmanın Konusu	56
3.2. Araştırmanın Amacı.....	57
3.3. Araştırmanın Önemi	57
3.4. Araştırmanın Yöntemi	58
3.5. Problem Durumu.....	60
3.5.1. Araştırmanın problem cümlesi	60
3.6. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	60
3.7. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	61
4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	63
4.1. Konteynerler ile İlgili Bilgiler	63
4.1.1. K-1 (Altınşehir).....	63
4.1.2. K-2A (İpekli-1 Şehir Hastanesi).....	65
4.1.3. K-2B (İpekli-1 Şehir Hastanesi)	67
4.1.4. K-4 (Manas-1).....	67
4.1.5. K-6 (İpekli-2 Otogar).....	69
4.1.6. K-8 (TPAO-1) Cendere	70
4.1.7. K-11.....	71
4.1.8. K-12 (TPAO-2)	72
4.1.9. K-14 OSB	73
4.1.10. K-15 (TPAO-3)	75
4.1.11. K-17 (Hasene)	75
4.1.12. K-19 (TPAO-4)	76

4.1.13. K-20 (Manas-2 Umut Kent).....	77
4.1.14. K-26 (Manas-3)	80
4.1.15. K-29 (TPAO-5)	81
4.2. Deprem Sonrası Afet ve 6 Şubat	83
4.3. Deprem Sonrası Çocuk ve Oyun.....	86
4.4. Deprem Sonrası Sosyalleşme	90
4.5. Görüşme Formları.....	93
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	104
5.1. Sonuç.....	104
5.2. Tartışma.....	107
5.3. Öneriler.....	109
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	116
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. MÖ 411'den 1999'a Kadar Olan Depremlerin Yol Açtığı Maddi-Manevi Zararlara İlişkin Veriler.....	6
Tablo 2.2. İlçelere göre il/ilçe merkezi nüfusu toplamı 2023	54
Tablo 2.3. Adıyaman ili yıllara göre nüfus sayısı	55
Tablo 4.1. Yaş	82
Tablo 4.2 Eğitim Durumu.....	83
Tablo 4.3. Çocuk Sayısı.....	83
Tablo 4.4. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	83

ŞEKİLLER/GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. AFAD (2024) Deprem Bölgeleri Haritası	4
Şekil 2.2. AFAD (2024) Deprem Bölgelerindeki Fay Zonları Haritası	12
Şekil 2.3. 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren 20 Mart 2023 tarihine kadar bölgede gerçekleşen depremler.....	13
Şekil 2.4. Afet aşamaları	15
Şekil 2.5. Türkiye’de 2023 yılında en çok oynanan ücretli mobil oyunlar.....	34
Şekil 2.6. Türkiye’de 2023 yılında en çok oynanan ücretsiz mobil oyunlar	34
Şekil 2.7. Türkiye’de 2023 yılında en çok tercih edilen PC oyunları	35
Şekil 2.8. Türkiye’de 2023 yılında en çok tercih edilen konsol oyunları	35
Şekil 2.9. Türkiye’de 2023 yılında en çok tercih edilen PC ve konsol oyun türleri	36
Şekil 2.10. 2023 yılında Türkiye’de bulunan internet kafelerin dağılımı.....	36
Şekil 2.11. Adıyaman İli ve İlçeleri Haritası.....	53
Görsel 4.1. K-1 (Altınşehir).....	64
Görsel 4.2. K-2A (İpekli-1 Şehir Hastanesi)	65
Görsel 4.3. K-2B (İpekli-1 Şehir Hastanesi)	67
Görsel 4.4. K-4 (Manas-1).....	68
Görsel 4.5. K-6 (İpekli-2 Otogar)	69
Görsel 4.6. K-8 (TPAO-1) Cendere	70
Görsel 4.7. K-11	71
Görsel 4.8. K-12 (TPAO-2).....	72
Görsel 4.9. K-14 OSB	73
Görsel 4.10. K-15 (TPAO-3)	75

Görsel 4.11. K-17 (Hasene)	76
Görsel 4.12. K-19 (TPAO-4)	77
Görsel 4.13. K-20 (Manas-2 Umut Kent).....	79
Görsel 4.14. K-20 (Manas-2 Umut Kent) - (2)	79
Görsel 4.15. K-26 (Manas-3)	80
Görsel 4.16. K-29 (TPAO-5)	82

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

A.Ş.	: Anonim Şirket
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFADEM	: Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi
AHBAP	: Anadolu Halk ve Barış Platformu
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
ATM	: Automated Teller Machine
BAF	: Batı Anadolu Fayı
BM	: Birleşmiş Milletler
DAF	: Doğu Anadolu Fayı
DAFZ	: Doğu Anadolu Fay Zonu
GAF	: Güneydoğu Anadolu Fayı
İHH	: İnsani Yardım Vakfı
K	: Konteyner
KAFZ	: Kuzey Anadolu Fay Zonu
ML	: Lokal Büyüklük
MÖ	: Milattan Önce
MW	: Moment Büyüklük
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
ÖDFZ	: Ölüdeniz Fay Zonu
P	: Prefabrik

STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TEGV	: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TEV	: Türk Eğitim Vakfı
TOG	: Toplum Gönüllüleri Vakfı
TPAO	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TYP	: Toplum Yararına Programlar
UMKE	: Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: United Nations Children's Fund
vs.	: Vesaire

1. GİRİŞ

Aile, toplumdaki yeri ve önemi bakımından, aile üyelerinden oluşan kişilerin bir araya gelerek hayattaki devamlılığını sağlamaya yarayan kültürel mirastır. Aileyi oluşturan bireyler anne ve baba rolündeki kişilerin yanında, aile kavramını temele oturtan çocuklar olmaktadır. Aile kavramı toplumun düzenini ifade eden temel yapı taşıdır. Aile üyelerinin topluma yön vermeye ve topluma ayak uydurmaya çalışmak gibi toplumsal rolleri bulunmaktadır.

Geçmişten günümüze aile yapıları değişmektedir. Modernleşme kavramıyla beraber ailelerin boyutu ve aile düzeni değişmiştir. Çocuk yetiştirmede aile üyelerine düşen en önemli görevler; her türlü çevreye hazır, güzel ahlaklı, içinde iyiyi barındıran, etkileşim içerisinde olmayı becerebilen ve içinde sevgiyi eksik etmeden hayatta rollerini yerine getiren bireyler yetiştirmek olmalıdır.

Her birey öncelikle doğar, büyür, gelişir ve ölür. Bu dünya düzenine çocukları alıştırmak ve bunu çocuklara öğretmek zorlu bir süreçtir. Bazen doğrudan ve bazen de dolaylı bir şekilde çocuklar bu durumu öğrenmektedir. Çocuklar, her türlü ortamda kendilerini güvende ve rahat hissettikleri sürece desteklendiklerini bilmeleriyle beraber hayatın tadını çıkarabilir. Çocuklar için bunların dışında onların en etkili sembolü ise oyun olmaktadır. Çocuğun en doğal ortamı oyun oynama halidir. Oyun; çocukların duygularını, kırgınlıklarını, öğrendiklerini, sorumluluklarını, korkularını kısacası yaşadığı duygu ne ise ailesinden ve çevresinden gördüklerini uygulama yeri olarak ifade edilmektedir. Bir çocuk tek başına oyun oynamayı sever fakat tek başına sosyalleşmemektedir. Çocuğun sosyalleşmesindeki en önemli kişi yine bir başka çocuktur. Böylece, çocukların akranlarıyla iletişimi daha kuvvetli olmakta çocuklar birbirlerini daha iyi anlamaktadırlar. Çocuklar; hayal dünyalarındaki yaşantılarını oyun ve oyuncaklar üzerinden eğlenceli hale getirmektedir. Her yaşta her birey oyun oynamaktan zevk almaktadır. Oyun her zaman insanlara eğlenceli gelmektedir. Bireylerde; rekabet, hırs, kazanma ve yarış hali duygularını ortaya çıkarmaktadır. Geçmişten günümüze oyunların çeşitleri değişiklik gösterse de temel mantığında aynı heyecan vardır. İki veya daha fazla çocuğun bir araya gelerek birbirleriyle oyunlar oynaması çocuklarda özgüven duygusunu artırmaktadır, aynı zamanda çocuğun kendine güven duygusu gelişmekte, hakkını savunabilme özelliğini kazanma, oyunu kuralına göre oynama ve sıra bekleme gibi özellikleri kazandırmaktadır. Bu tür oyunlar oynayarak çocukların gelişimsel süreçleri de desteklenmiş olmaktadır. Çocuklar ne yaşamış olursa olsun oyun çocuğun ilacı olmaktadır. Çocuklar oyundan bağıni bir anda

koparamamaktadır. Özellikle dijital çağa ayak uydurmaya çalışılan bu dönemlerde bunun neredeyse imkânsız olduğu görülmektedir. İnternet ağı her eve her cebe girdiği için oyunlara kısa sürede ve kolay şekilde ulaşılmaktadır. Çocuklar her koşulda her ortamda oyuna erişmektedir. Yaşanılan 6 Şubat Depremi'nde çocuklar depremden ciddi şekilde etkilenirken deprem oyun oynama ihtiyaçlarının önüne geçememiştir. Oyun; şeklinden bağımsız olarak çocukların iyileşme sürecine genel olarak olumlu yansımaktadır.

Çocuklar ortam ne olursa olsun oyundan koparılmamalıdır; onlara her türlü destek verilerek topluma faydalı bireyler yetiştirme yolunda çocuklar yeni hayata kazandırılmalıdır. Topluma kazandırılması sağlanan iyileştirilmiş, mutlu, kaygı düzeyi en aza indirilmiş, korkularından arındırılmış pırıl pırıl çocuklar hazırlamak bu noktada çok önemlidir.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAKLAŞIM

2.1. Afet

Alan yazınında çeşitli tanımlara sahip olan afet; beklenmedik anda ortaya çıkan veya belli bir zamanda oluşan, başlangıçta can kayıplarının olduğu sonrasında ise fiziksel, ekonomik ve psikolojik kayıpların yaşandığı maddi-manevi anlamda yıkıcı etkilere neden olan sosyal bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Can, 2020: 20).

Kadioğlu (2011: 40)'na göre; afetlerin ortaya çıkış sebepleri doğal kaynaklı ve insan kaynaklı olaylar olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Afetlerin ortaya çıkma olasılığı ne kadar artarsa insanların doğaya karşı müdahalesinin de o kadar artış gösterdiği bilinmektedir. Afetler yaşandıktan sonra maddi ve manevi hasara yol açmasından ötürü ciddi kayıplar yaşanmaktadır. Afetler sosyolojisi bu noktada, afet sonrasında yaşanan yıkımların ardındaki gözle görülmeyen ya da gözden kaçan gerçeklerle ilgilenmektedir. Bozulan düzenin yeniden inşa edilebilmesi için iş birliği ve dayanışma içerisinde gerekli yardımlaşma ile sosyal sermaye afet sosyolojisinin temelini oluşturur.

UNDP Afet Yönetimi, Risk Yönetimi ve İş Sürekliliği Raporu (2023)'na göre; Afet olayları, kökenlerine göre sınıflandırılarak üç grupta incelenmektedir:

- 1) **Jeolojik afetler:** Deprem, volkanik patlamalar, heyelan, kaya düşmeleri, zemin oturması, çökmesi ve sıvılaşması,
- 2) **Meteorolojik afetler:** Fırtına, tayfun, kasırga, çığ, kuraklık, su baskınları,
- 3) **Teknolojik ve insan kaynaklı afetler:** Nükleer veya kimyasal kazalar, orman yangınları, salgın hastalıklar, savaşlar, çevre kirlenmeleri olarak belirtilmektedir.

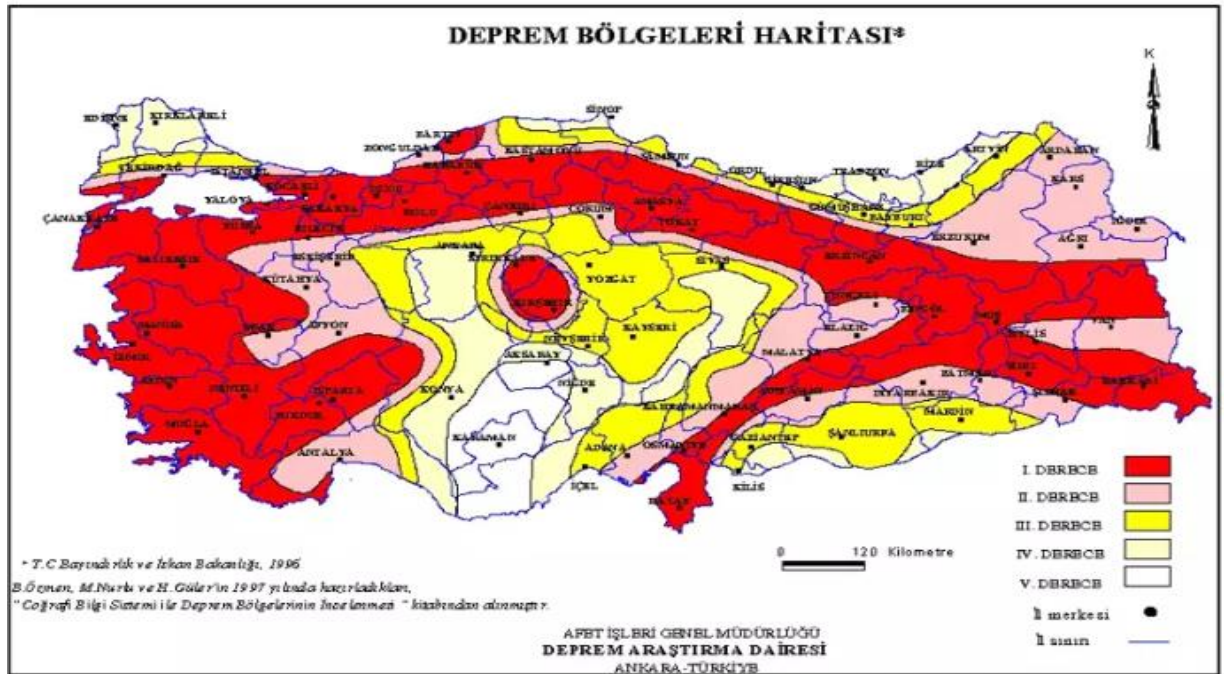
Kadioğlu (2008)'na göre; afetle ilgili olan ve dikkat edilmesi gereken önemli bir kavram olan tehlike; can kaybı yaşanmasını, maddi hasara uğranmasını, sosyal düzenin bozulmasını, manevi kaynaklara zarar verme ihtimali olan her şeyin bütünü yansıtmaktadır. Tehlikeli kavramı ise yaşanabilecek kazaları, dikkatsizliği, insan hayatını ve diğer canlıların hayatını tehlikeye atan tüm maddeleri özetlemektedir (AFADEM, 2013).

Acil kavramı afet kavramı gibi önemli olan diğer husustur. Acil kavramının önemi afet ile ilişkilendirildiğinde daha çok ortaya çıkmaktadır. Bu durum çok iyi bilinmesi gereken bir noktadır. Yaşanan afet durumunda insanların ve diğer canlıların hayatını tehlikeden kurtarmak için her türlü müdahaleyi hızlı gerçekleştirmek adına oluşan kriz durumu tam da bu noktada anlam kazanmaktadır (AFAD, 2013).

2.1.1. Deprem

Deprem; AFAD Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü (2024)'nde *“tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerinin etkisiyle yer kabuğunun kırılması sonucunda ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzünü kuvvetle sarsması olayı”* olarak tanımlanmaktadır. Aniden gerçekleştiği ve genellikle büyük ölçüde can-mal kaybına neden olduğu için insanları korkutan aynı zamanda maddi manevi olarak zarara uğratan doğal afetlerden birisi olan depremler: çökme depremler, volkanik depremler, tektonik depremler olmak üzere üç şekilde sınıflandırılmaktadır (Sür, 1993: 53).

Türkiye Alp-Himalaya deprem kuşağında yer aldığından olan ve/ya olması muhtemel depremlerin Atlantik Okyanusu'nun ortasındaki sırtın iki tarafa doğru hareketlenmesine bağlı olarak Afrika-Arabistan levhalarının kuzeye ve kuzeydoğuya doğru hareket etmeleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Türkiye'nin büyük bir kısmı deprem kuşağındadır. Depremi, etkileri ve şiddetlerine göre bölgelere ayırarak incelemek mümkündür. Türkiye'deki deprem bölgeleri Batı Anadolu Fay Hattı (BAF), Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF) ve Doğu Anadolu Fay Hattı (DAF) olmak üzere üç büyük kuşak şeklindedir. Güneydoğu Anadolu Fay Hattı ve Anadolu Fay Hattı diğer fay hatları olarak bilinmektedir.

Şekil 2.1. AFAD (2024) Deprem Bölgeleri Haritası

Şekil 2.1’de görülen deprem bölgeleri haritasında deprem kuşakları barındırdıkları risklere göre renklendirme yapılarak derecelendirilmiştir. Kırmızı renkli bölgeye ait iller birinci derece deprem kuşağı, pembe renkli bölgeye ait illerin ikinci derece deprem kuşağı, sarı renkli bölgeye ait iller ise üçüncü derece deprem kuşağı bölgesi olarak geçmektedir. Diğer renkli bölgeler ise deprem riskinin az olduğu bölgeler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de Milâttan Önce (MÖ) 411 ile 1999 yılları arasında gerçekleşen depremleri ve deprem sıklıklarını görebilmek için Türkiye’de olan depremlerin büyüklüğünün, şiddetinin, depremde vefat edenlerin sayısının ve hasarlı bina sayısının liste şeklinde incelenmesi önemlidir.

Tablo 2.1. *MÖ 411'den 1999'a Kadar Olan Depremlerin Yol Açtığı Maddi-Manevi Zararlara İlişkin Veriler (USGS/NEIC Database, TDV, Özmen vd., 1997).*

TARİH	YER	BÜYÜKLÜK	ŞİDDET	ÖLÜ SAYISI	HASARLI BİNA SAYISI
MÖ.411	Kerime Körfezi	7			
MÖ.282	Saros Körfezi	7			
MÖ.227	Rodos Bölgesi	7,2			
MÖ.197	Rodos Bölgesi	7			
MÖ.183	Rodos Bölgesi	7			
17	Aydın	7,5			
29	Bursa	7			
60	Denizli	7			
65	Denizli	7			
142	Rodos Bölgesi	7			
170	Bursa	7			
358	İzmir	7,6			
447	Güneybatı İstanbul	7,5			
450	Bandırma	7			
477	İstanbul	7			
488	Gebze (Gebze)	7			
528	Antalya	7,5			
543	Erdek (Balıkesir)	7			
554	Bodrum (Muğla)	7			
555	İstanbul	7,5			
557	İstanbul	7			
688	İzmir	7			
715	Bursa	7			
740	İstanbul batısı	7,4			
986	İstanbul Kadıköy	7,5			
1010	Güneybatı Tekirdağ	7,3			
1045	Erzincan	7			
1063	İstanbul batısı	7,2			
1111	Van	7			
1115	Urfa	7			
1205	Kayseri	7			
1268	Erzurum doğusu	7,2			
1344	Tekirdağ doğusu	7,2			

Tablo 2.1. (Devamı). MÖ 411'den 1999'a Kadar Olan Depremlerin Yol Açtığı Maddi-Manevi Zararlara İlişkin Veriler (USGS/NEIC Database, TDV, Özmen vd., 1997).

1354	Çanakkale	7,5			
1458	Erzurum batısı	7,5			
1482	Erzurum batısı	7,5			
1509	Gebze (İzmit)	7			
1510	Merzifon (Çorum)	7			
1653	Ödemiş (İzmir)	7,5			
1688	İzmir	7,5			
1766	Tekirdağ	7,7			
1851	Rodos doğusu	7,2			
1852	Erzurum	7			
1853	Bursa	7,5			
1855	Bursa	7			
1872	Antakya	7,5			
1875	İsparta kuzeybatısı	7			
1880	İzmir batısı	7			
1880	izmir	7			
1881	İzmir batısı	7,3			
1883	İzmir batısı	7			
1886	Bodrum (Muğla)	8,4			
1893	Malatya	7			
10.07.1894	İstanbul	7	IX	474	387
12.07.1900	Kağızman (Kars)	5,9	VIII	140	2.000
08.11.1901	Erzurum	6,1	VIII	500	10.000
09.03.1902	Çankırı	5,6	IX	4	3.000
28.04.1903	Malazgirt (Muş)	6,7	IX	2.626	4.500
28.04.1903	Patnos (Ağrı)	6,3	IX	3.560	12.000
28.05.1903	Göle (Kars)	5,8	VIII	1.000	8.000
10.02.1903	Zara (Sivas)	5,8		0	1.000
04.12.1905	Malatya	6,8	IX	500	5.000
1905	Çemişgezek (Tunceli)	6,8			
19.01.1909	Foça (İzmir)	6	IX	8	1.700
09.02.1909	Menderes (Aydın)	6,3	IX	500	5.000
09.08.1912	Mürefte (Tekirdağ)	7,3	X	216	5.540
03.10.1914	Burdur	7,1	IX	4.000	17.000
1914	Bolvadin (Afyon)	5,1		400	1700
24.01.1916	Tokat	7,1	X	500	5.000
18.11.1919	Soma (Manisa)	6,9	IX	3.000	16.000
13.05.1924	Çaykara (Rize)	5,3		50	700
13.09.1924	Pasinler (Erzurum)	6,9		310	4.300
13.09.1924	Horasan (Erzurum)	6,8	IX	50	25.000
07.08.1925	Dinar (Afyon)	5,9	IX	330	2.043
1925	Ardahan	5,9		140	
18.03.1926	Finike (Antalya)	6,9		27	190
22.10.1926	Kars	5,7	VIII	355	1.100

Tablo 2.1. (Devamı). MÖ 411'den 1999'a Kadar Olan Depremlerin Yol Açtığı Maddi-Manevi Zararlara İlişkin Veriler (USGS/NEIC Database, TDV, Özmen vd., 1997).

1926	Milas (Muğla)	4.7	2	1.100	598
31.03.1928	Torbalı (İzmir)	7	IX	50	2.100
18.05.1929	Suğehri (Sivas)	6,1	VIII	64	1.357
06.05.1930	Hakkari	7.2	X	2.514	3.000
1930	Torbalı (İzmir)	8	X	170	
19.07.1933	Çivril (Denizli)	5.7	VIII	20	200
1934	Bingöl	4.9		12	200
04.01.1935	Erdek (Balıkesir)	6,7	IX	5	600
01.05.1935	Digor (Kars)	6,7		200	1.300
19.04.1938	Kırşehir	6,6	IX	149	3.860
22.09.1939	Dikili (İzmir)	7,1	IX	60	1.235
21.11.1939	Tercan (Erzincan)	5,9		43	500
26.12.1939	Erzincan	7,9	XI	32.962	116.720
10.01.1940	Niğde	5,0		58	586
20.02.1940	Develi (Kayseri)	6,7	VIII	37	530
13.04.1940	Yozgat	5,6		20	1.250
23.05.1941	Muğla	6		2	500
1941	Başkale (Van)	7		.192	500
10.09.1941	Erciş (Van)	5,9	VIII	194	600
12.11.1941	Erzincan	5,9		15	500
13.12.1941	Muğla	5,7		0	1.000
15.11.1942	Bigadiç (Balıkesir)	6,1	VIII	7	1.262
21.11.1942	Osmancık (Çorum)	5,5		7	448
02.12.1942	Çorum	5,9	VIII	26	300
11.12.1942	Çorum	5,9		25	816
20.12.1942	Niksar (Tokat)	7	IX	3.000	32.000
20.06.1943	Hendek (Adapazarı)	6,6	IX	336	2.240
1943	Ladik (Samsun)	10		4000	
26.11.1943	Tosya (Kastamonu)	7,2	X	2.824	25.000
01.02.1944	Gerede (Bolu)	7,2	X	3.959	20.865
10.02.1944	Düzce (Bolu)	5,4		0	1.000
5.4.1944	Mudurnu (Bolu)	5,6		30	900
25.6.1944	Gediz (Kütahya)	6,2	VIII	21	3.476
06.10.1944	Edremit (Balıkesir)	7	IX	27	1.158
20.03.1945	Ceyhan (Adana)	6	VIII	10	650
29.07.1945	Van	5,8	VIII	12	2.000
20.11.1945	Van	5,8		0	1.000
21.12.1945	Denizli	6,8	IX	190	400
21.02.1946	Ilgın (Konya)	5,6	VIII	2	509
31.05.1946	Varto (Muş)	5,7	VIII	839	1.986
05.02.1949	Harmancık (Bursa)	5,2		0	1.000
23.07.1949	Karaburun (İzmir)	7	IX	1	1.000
17.08.1949	Karlıova (Bingöl)	7	IX	450	3.000
1950	Kığı (Bingöl)	4.6		20	100

Tablo 2.1. (Devamı). MÖ 411'den 1999'a Kadar Olan Depremlerin Yol Açtığı Maddi-Manevi Zararlara İlişkin Veriler (USGS/NEIC Database, TDV, Özmen vd., 1997).

08.04.1951	İskenderun (Hatay)	5,7		6	13
13.08.1951	Kurşunlu (Çankırı)	6,9	IX	52	3.354
03.01.1952	Hasankale (Erzurum)	5,8	VIII	133	701
22.10.1952	Misis (Adana)	5,5	VII	10	511
18.03.1953	Gönen (Balıkesir)	7,4	IX	265	9.670
02.05.1953	Karaburun (izmir)	5,1		0	1.000
18.06.1953	Edirne	5,1	VI	10	323
1953	Kurşunlu (Çankırı)	6,4		2	250
16.07.1955	Söke (Aydın)	7	IX	23	470
20.02.1956	Eskişehir	6,4	VIII	2	1.219
25.04.1957	Fethiye (Muğla)	7,1	IX	67	3.100
26.05.1957	Abant (Bolu)	7,1	IX	52	4.201
07.07.1957	Başköy (Erzincan)	5,1		0	1.000
25.04.1959	Köyceğiz (Muğla)	5,7	VIII	6	266
25.10.1959	Varto (Muş)	5		18	300
1960	Bitlis	4			80
1961	Marmaris (Muğla)	6,5		0	1.000
04.09.1962	İğdır	5,3		0	1.000
11.03.1963	Denizli	5,5	VII	0	1.000
18.09.1963	Çınarcık (Yalova)	6,3	VII	1	230
22.11.1963	Tefenni (Burdur)	5,1	VII	0	362
14.06.1964	Malatya	6	VIII	8	678
06.10.1964	Manyas (Balıkesir)	7	IX	73	5.398
02.03.1965	Salihli (Manisa)	5,8	VIII	12	150
13.06.1965	Honaz (Denizli)	5,7	VIII	14	488
31.08.1965	Karlıova (Bingöl)	5,6		0	1.000
07.03.1966	Varto (Muş)	5,6	VIII	14	1.100
19.08.1966	Varto (Muş)	8	IX	2.964	20.007
07.04.1967	Bahçe (Adana)	5,3		0	1.000
22.07.1967	Adapazarı	7,2	IX	89	5.569
26.07.1967	Pülümür (Tunceli)	6,2	VIII	97	1.282
30.07.1967	Akyazı (Adapazarı)	6		0	1.000
03.09.1968	Bartın	6,5	VII	29	2.073
1968	Bingöl-Elazığ	5,1		2	
14.01.1969	Fethiye (Muğla)	6,2		0	1.000
03.03.1969	Gönen (Balıkesir)	5,7		1	20
23.3.1969	Demirci (Manisa)	6,1	VII	0	1.000
25.03.1969	Demirci (Manisa)	6		0	1.000
28.03.1969	Alaşehir (Manisa)	6,6	VIII	41	4.372
06.04.1969	Karaburun (İzmir)	5,6		0	1.000
28.03.1970	Gediz (Kütahya)	7,2	IX	1.086	9.452
19.04.1970	Çavdarhisar (Kütahya)	5,9		0	1.000
23.04.1970	Demirci (Manisa)	5,7		0	1.000
1970	Gürün (Sivas)	4,8		1	150

Tablo 2.1. (Devamı). MÖ 411'den 1999'a Kadar Olan Depremlerin Yol Açtığı Maddi-Manevi Zararlara İlişkin Veriler (USGS/NEIC Database, TDV, Özmen vd., 1997).

12.05.1971	Burdur	6,2	VIII	57	1.389
22.05.1971	Bingöl	6,7	VIII	878	5.617
16.07.1972	Van	5,2		1	400
1972	Sarıkamış (Kars)	4.7			100
1972	Ezine (Çanakkale)	5			400
01.02.1974	İzmir	5,2	VI	2	47
27.03.1975	Gelibolu (Çanakkale)	6,4	VII	7	980
06.09.1975	Lice (Diyarbakır)	6,9	VIII	2.385	8.149
25.03.1976	Susuz (Kars)	5,1	VI	2	762
02.04.1976	İğdır	5,1	VIII	4	80
30.04.1976	Ardahan	5		4	300
1976	Denizli	4.9		4	3200
24.11.1976	Çaldıran (Van)	7,2	IX	3.840	9.552
26.03.1977	Palu (Elazığ)	5,2	VII	8	842
1977	Lice (Diyarbakır)	4.8		8	210
14.06.1979	Foça (İzmir)	5,9		0	1.000
27.03.1982	Bulanık (Muş)	5,2		0	1.000
30.10.1983	Horasan (Erzurum)	6,8	VIII	1.155	3.241
1983	Biga (Çanakkale)	4.9		3	85
18.09.1984	Balkaya (Erzurum)	5,9	VII	3	187
05.05.1986	Sürgü (Malatya)	5,8	VII	8	824
06.06.1986	Sürgü (Malatya)	5,6		1	1.174
07.12.1988	Akyaka (Kars)	6,9		4	546
13.03.1992	Erzincan	6,8	VIII	653	6.702
01.10.1995	Dinar (Afyon)	5,9	VIII	94	4.909
05.12.1995	Pülümür (Tunceli)	5,6	VIII	0	26
14.08.1996	Mecitözü (Çorum)	5,6	VI	1	2.606
09.10.1996	Kıbrıs	6,8	VII	2	
22.01.1997	Hatay	5,5	VI	1	1.841
27.06.1998	Ceyhan (Adana)	6,3	VIII	145	10.401
17.08.1999	Kocaeli-Gölcük	7,4	X	17500 (+25000)	120000?
13.09.1999	Sapanca-Adapazarı	5,9			
9.1999	Şanlıurfa	5.0			
05.10.1999	Marmaris (Muğla)	5.4			
21.10.1999	Adalar (İstanbul)	4.4	X		
11.11.1999	Sapanca-Adapazarı	5.7			
12.11.1999	Düzce-Kaynaşlı (Bolu)	7.2		800 (+1200)	850

Tablo 2.1.'de MÖ 411 ile 1894 yılları arasında gerçekleşen 7 ve 7'nin üzerinde büyüklükte olan depremlerin yer aldığı 1894 sonrasındaki depremlerin ise büyüklük gözetilmeksizin sunulduğu görülmektedir (USGS/NEIC Database, TDV, Özmen ve diğerleri, 1997).

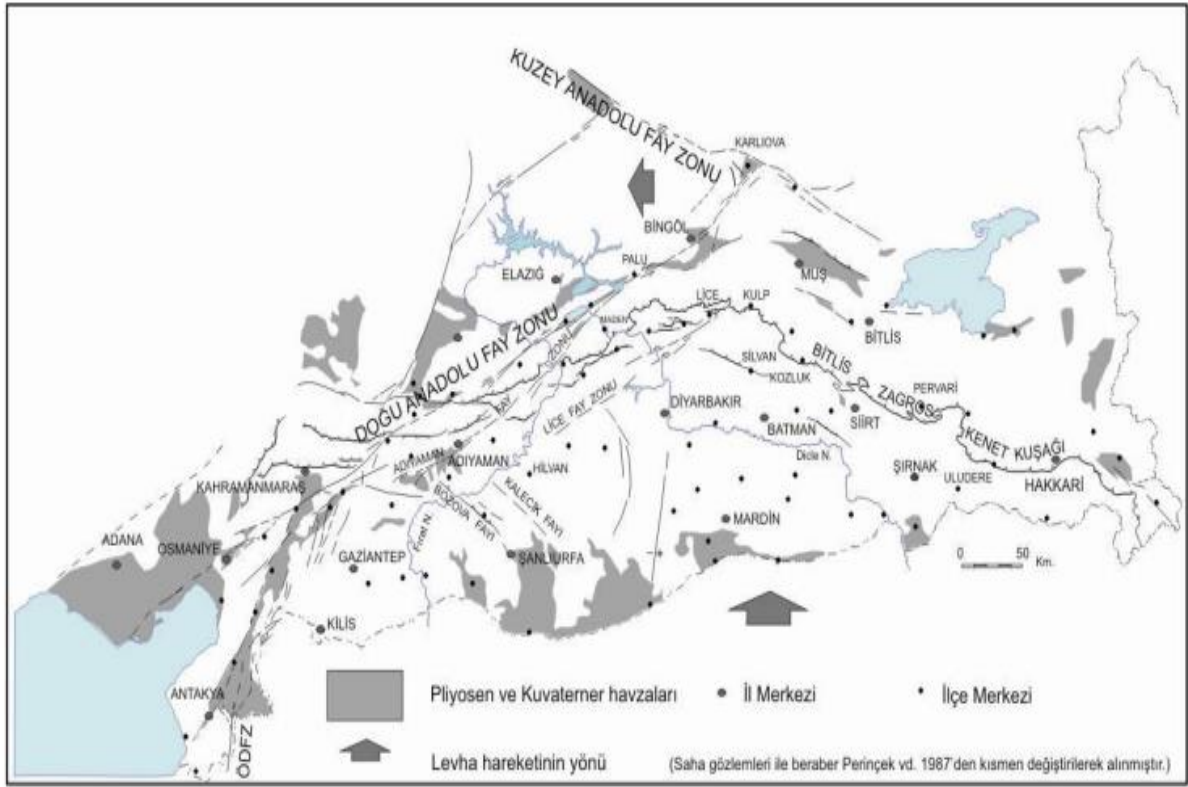
2.1.1.1. Doğu anadolu fay zone

Doğu Anadolu'daki tektonik hareketlenmenin sonrasında Doğu Anadolu Fay Zonu (DAFZ) ortaya çıkmıştır. Bulunduğu yer Arabistan Levhasıyla Anadolu Bloğu arasındaki sınırın belirlenmesinde rol oynayan bir fay zone olarak bilinmektedir (Aksoy, 2023: 87).

Kuzeydoğudaki Bingöl-Karlıova hattı olan Kuzey Anadolu Fay Zonu (KAFZ), güneybatıdaki Amik Havzası'nın bulunduğu hattı olan Ölü Deniz Fay Zonu (ÖDFZ) ile birleştiği Kuzeydoğu Güneybatı uzanımlı hat (DAFZ) olarak adlandırılmaktadır bunun uzunluğu yaklaşık olarak 580 km'dir (Saroğlu vd., 1992; Şengör vd. 1985).

2.1.1.2. Adıyaman fay zone

Doğu Anadolu Fayı'nda R kırığı biçiminde var olan bu fay zone, Palu ilçesinin batısında, DAFZ'den ayrılıp güneybatı yönüne döner, Hazar Gölü'nün güney tarafında bulunan Hazar ve Helindir yerleşim merkezleri içinden geçip Adıyaman'a doğru süreklilik gösterir (Şekil 1). Yaklaşık 210 kilometrelik bir uzanım gösteren sol yanal atımlı fay, Fırat Vadisi'ni sol yanal olarak öteleyerek, Adıyaman şehir merkezinden geçmekte, Besni güneyinde ise çatallanarak kaybolmaktadır (Perinçek vd., 1987).

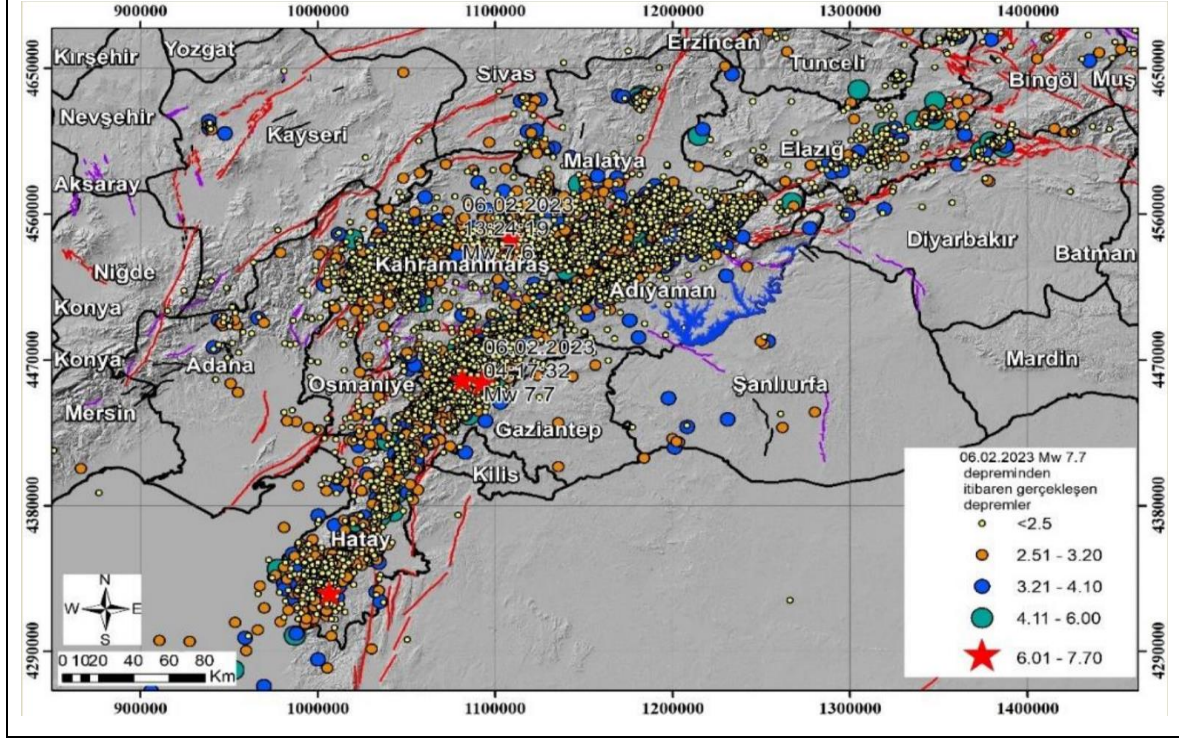

Şekil 2.2. AFAD (2024) Deprem Bölgelerindeki Fay Zonları Haritası

2.1.2. 6 Şubat depremi hakkında

Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde saat 04.17’de 7.7 Mw (Moment Büyüklük) ve 13.24’te 7.6 şiddetinde merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi ve Elbistan ilçelerinde depremler meydana gelmiştir. Kahramanmaraş başta olmak üzere Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Adana, Şanlıurfa, Osmaniye, Kilis, Elazığ ve Diyarbakır depremden doğrudan etkilenen diğer iller olarak gösterilebilir; aynı zamanda bu büyük depremler çevre illerde de hissedilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezinin (2023) verilerine göre ise; 06 Şubat 2023 tarihinde Gaziantep’in Şehitkâmil ilçesine bağlı (Sofalaca) merkez üssünde saat 04:17’de (Lokal Büyüklük) $M_l=7.4$ ($M_w=7.7$) büyüklüğünde şiddetli bir deprem meydana gelmiştir. 6 Şubat depreminin odak derinliği yaklaşık olarak 5 km olduğu düşünülen sıg odaklı bir nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Depremin büyüklüğüne bakıldığında ortaya çıkan tabloda Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden başlayan bu depremin etkisi Doğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi ve Akdeniz Bölgesini de kapsayarak geniş bir alanda hissedilmiştir.

Yaşanan ilk deprem Doğu Anadolu Fay Zonu'nda bulunan Pazarcık Segmenti ile Amanos Segmenti'nde saat 04:17'de ilk deprem gerçekleşmiştir. Saat 13:24'te gerçekleşen ikinci deprem de Elbistan ilçesinin güney kısmında başlayan Çardak Fayı üzerinde gerçekleşerek büyük bir yıkıma sebep olmuştur. Yaşanan bu depremlerden itibaren 20 Mart 2023'e kadar ortalama 4 bine yakın artçı depremler meydana gelmiştir.

Şekil 2.3. 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren 20 Mart 2023 tarihine kadar bölgede gerçekleşen depremler (Tekin ve Akcan, 2023).

2.1.3. Afetin etkileri

Afetler; aniden, plansız ve zamansız gerçekleşme niteliğine sahiptir; afetlerin kısa zamandaki önlenemez özelliklerinden dolayı ise oluşan yıkımın etkisi oldukça uzun sürmektedir. Yaşanan yıkımlar toplumsal süreçte aktif rol alan insanların; sosyal yaşamını birçok yönden ve derinden olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Afetler meydana gelmeden önce kurulacak erken uyarı sistemleri, oluşturulacak afet planları ve alınacak önlemlerle yıkımların olası olumsuz etkileri azaltılabilir. Yaşanan felaketlerin kötü sonuçlarıyla oluşan can ve mal kayıpları insan yaşamını geriye götürmekte ekonomik olarak ise ciddi toplumsal sıkıntılara yol açmaktadır. Toplumun temel yapı taşı olan ailenin dolayısıyla ailedeki bireylerin yaşadıkları can ve mal kayıplarıyla beraber genel olarak psikolojik sorunlar yaşamaları kaçınılmazdır. Sorunların şiddetinin de bireysel farklılıklarla değişerek gerçekleşmesi söz konusudur. Afet sonrası farklı yaşam alanlarına geçen afetzedelerin

günlük rutinleri de bu sebeple değişmiştir. Afetzedelerin var olan düzenlerinin bir anda değişmesiyle beraber imkânları da kısıtlanmaktadır. Kısıtlanan imkânlarla; eğitim durumlarındaki eksiklikler, beslenme ve barınma ihtiyaçları örnek olarak verilebilir. Afeti yaşayan afetzedeler, yaşam alanlarından ayrılarak devletin inşa ettiği alanlarda yaşamaktadırlar. Buralar güvenli olmalarına rağmen eski yaşam alanlarına göre küçük oldukları için yaşantı anlamında zorluklar da barındırmaktadırlar.

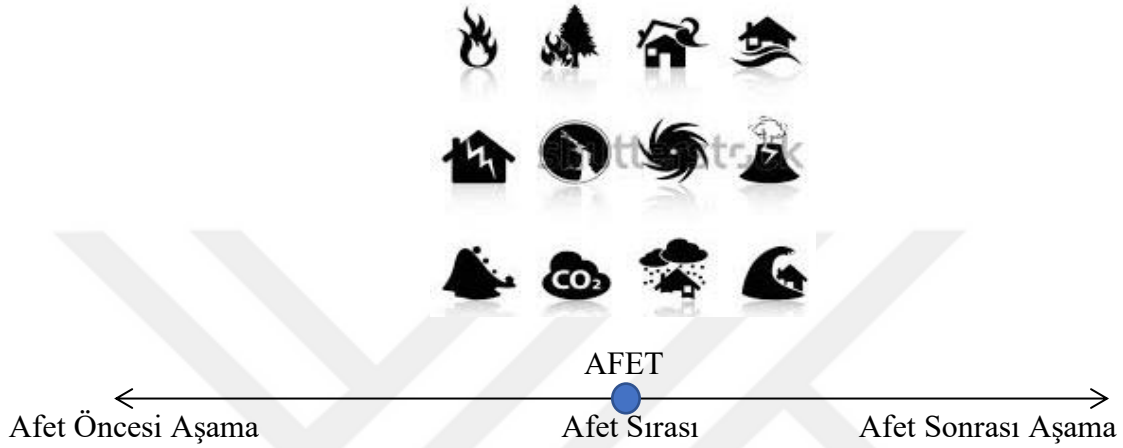
Afeti yaşayan bölgelerde devletin; katkı ve harcamalar için ayırdığı bütçelerin dışında hesapta olmayan durumlar da meydana gelmektedir, bunlardan dolayı ekonomik olumsuzluklarla karşılaşılabilir. Bunlar üretimin azalması, sanayi sektörünün gerilemesi, ticaret sıkıntılarının oluşması, azalan konutların yüksek fiyatlı olması, iş gücünün azalması, insan gücüne olan ihtiyacın artması olarak sıralanabilir. Afetin yaşandığı bölgelerde afete paralel olarak insanlar oldukça fazla sorun yaşamaktadır. Altyapı ve üstyapı olarak konutlar, iş yerleri, okullar, camiler, tarihi yapılar, yollar, köprüler, (doğalgaz, su, elektrik, internet vs), hastane, üniversite gibi yerler zarar görmekte ve bu durum insan yaşamını büyük oranda etkilemektedir. Afetler ve çevrenin bozulması karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir (Sipahi ve Abdulkasan, 2020: 107).

2.1.4. Afet yönetimi

Afet öncesi, sırası ve sonrasında afet yönetimi oldukça etkili olan bir süreçtir. Afet yönetimi, afetlerin önlenmesini afetlerden sonra oluşan zararın en az seviyeye indirilmesini amaç edinmesiyle işlevsellik kazanır. Bu kapsamda afet oluşmadan önce önlem almayı, oluştuğunda etkin bir şekilde ve profesyonelce müdahale etmeyi önceler. Afet sonrası oluşan maddi manevi kayıpların ise genel anlamda bir değerlendirmesi yapılmalıdır. Olması muhtemel sonraki afetler için var olan afet üzerinden çıkarımlarda bulunulması ve gelecek afetlere hazırlık anlamında kaybı en aza indirmek için gerekli planlamalar yapılmalı ve devlete bağlı kurumlarca bir koordinasyon sağlanmalıdır.

Afet yönetiminde en önemli eksiklik doğal afetlerin bir anda oluşarak krize dönüşmesidir. Oluşan bu krizi yönetmek ciddi bir eşgüdüm gerektirir. Bundan dolayı krize müdahale önemli olmaktadır. Etkin ve profesyonelce yapılan müdahale krizi kısa sürede normal seviyeye çekmektedir. Kriz sonrasında bu da daha rahat düşünmeyi ve daha sağlıklı müdahaleleri olanaklı kılar. Çok yönlü, dinamik, kapsamlı, karmaşık, çok aktörlü ve çok disiplinli bir sürecin genel adı olan afet yönetimi insan kaynağı anlamında yetişmiş ve uzman kişilerle sağlanmalıdır.

Afet sonrası normalleşmede; şehre ait önceki yapının oluşturulması aşamaları yanında insan kaynağının da oluşan maddi manevi eksikliklerinin giderilmesi oldukça önemlidir. Toplumun rehabilitasyonu, toplumsal uyum sürecinde psikolojik iyi oluş anlamında yaşamsal öneme sahiptir. Yapılacak olan psikososyal desteklerle beraber çeşitli ve birbirini tamamlayan etkinliklerle, yaklaşımlarla rehabilitasyon sürecinin bütünsel olarak desteklenmesi amaçlanmalıdır.

Şekil 2.4. Afet aşamaları

2.1.5. Afet ve acil durum yönetimi başkanlığı

Doğal afetler sonucunda oluşan maddi ve manevi kayıplardan sonra afet yönetimi ve afet sonrası koordinasyon süreci en önemli hususlardır. Türkiye’de afetlere yönelik politikalar tam anlamıyla 1939’da Erzincan Depremi’nden sonra geliştirilmiştir. 17 Haziran 2009’da 5902 sayılı kanuna göre Başbakanlığa bağlı olarak yürütülen Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılıp yerine Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) olarak devam edip İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır (AFAD, 2024).

Dizer (1973)’e göre; geçmişten bugüne astronomiyle ilgili birçok çalışma yapılmış, yer ve gök bilimi hakkında birçok teori ortaya konulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu’nda Ali Kuşçu, bilimsel astronomi hakkında görüşler belirtmiştir. III. Murat zamanında ise rasathaneyi kuran ilk kişi Takiyüddin olmuştur. Güneş ve Ay sistemlerini inceleyip öncesinde kullanılan aletlerin dışında yeni aletler de icat ederek bilimsel çalışmalarını gerçekleştirmiştir. 1868 yılında ise Osmanlı, astronomi rasathanesi olmayan meteoroloji merkez bürosu şeklinde yaptığı Rasathane-i Amire’yi İstanbul’da kurmuştur. 31 Mart İhtilali ile bu rasathane dağılmış ve aradan bir yıl geçtikten sonra devletin eline geçmesiyle

tekrardan aynı adıyla kurularak 1982 yılına kadar da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını devam ettirmiştir. Sonrasında ise Boğaziçi Üniversitesine bağlı olarak sürdürerek bugünlere kadar çalışmalarını sürdürmüştür.

Afetlere yönelik halkı bilinçlendirme amacıyla afet eğitimi gibi faaliyetler AFADEM tarafından yürütülmektedir. İlgili faaliyetler; Afet Farkındalık Eğitimi ve Afet Bilinci Eğitimci Eğitimleri olarak sıralanmaktadır. Ülke içerisinde yaşanan afetlerde; afet öncesi, sırası ve sonrasında neler yapılması gerektiğine yönelik eğitimler bu eğitimlerle yetiştirilmektedir. Eğitimlerde genel olarak temel ilk yardım bilgileri ve tahliye eğitimi (yangın, deprem, sel) gibi felaketler karşısında yapılması gerekenlerin öğretilmesi amaçlanmaktadır (Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, 2024)

Afetlerin ansızın olması durumundan ötürü afete hazırlık süreci büyük önem taşımaktadır. Her insanın afet karşısında ne yapması gerektiğine dair bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Gerek okullarda gerekse sosyal medya aracılığıyla bu bilinçlendirmeleri sağlamak önemlidir. AFAD gönüllülerinin, STK üyelerinin, AKUT çalışanlarının da afetlere karşı eğitilmelerine önem verilerek bu kuruluşların aracılığıyla afete yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Afet öncesi hazırlık içerisinde, yaşanan alanı tanıyıp alanın afete uygunluğu dikkate alınarak gerekli önlemler alınmalıdır. Yapılan konutun araziye uygunluğu incelenerek kaygan ve ovalık bölgelerin iskâna açılması engellenmelidir. Yapıların inşası yapı tekniğine ve inşaat yönetmeliklerine uygun şekilde yapılmalıdır. Konutlara deprem sigortası yapılmalı bunun yanında çevredeki mevcut binaların dayanıklılıklarının arttırılması sağlanmalıdır. Olası deprem durumları düşünülerek evlerde deprem çantası hazırlanıp uygun yerlere yerleştirilmelidir. Evdeki eşyalar sabitlenmeli, afete hazırlıklı olma eğitimlerine dair bilgiler okunmalı ve tatbikatlara katılım sağlanmalıdır.

Deprem anında ise dolap, pencere, kapı girişi, koridor gibi yerlerden uzak durulması önemlidir. Koltuk, baza, masa gibi sabit ve koruma alanı geniş olan eşyaların yanına çömelerek diz üstü **ÇÖK**, baş ve enseyi koruyacak biçimde **KAPAN**, düşmemek için ise bir yerden **TUTUN** şeklinde hayat üçgeni oluşturulmalıdır. Balkon, merdiven, asansör gibi yerlerden kaçınılmalıdır. Sarsıntı geçene kadar beklenmelidir. Açık alanda sarsıntıya yakalanma durumunda ise elektrik direklerinden, ağaçlardan, binaların olduğu yerlerden uzak durulması gerekmektedir (AFAD, 2018).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının sorumlu ve ilgili olduğu paydaş kuruluşlar şu şekilde sıralanmaktadır: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı,

Hazine Müsteşarlığı, Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı, Harita Genel Komutanlığı, Kalkınma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü ilgili kurumlardır.

İlgili Kuruluşlar ise; Valilikler, İl Özel İdareleri, Belediyeler, Kamu Kurum ve Kuruluşları, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, Türk Kızılayı, Kalkınma Ajansları, Sivil Toplum Örgütleri, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş., Türk Belediyeler Birliği, Türkiye Deprem Mühendisliği Derneği, Türkiye Deprem Vakfı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Meslek Odaları, Türksat A.Ş., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği, TÜBİTAK, Marmara Araştırma Merkezi, Türkiye İstatistik Kurumu, Üniversiteler diğer kuruluşlardandır.

2.2. Çocuk

Toplumun en önemli yapı taşı olarak görülen çocuk, Güncel Türkçe Sözlük (2023)'te “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet:” olarak tanımlanmaktadır.

Marshall (1999: 120)'a göre; "Çocuk" terimi ya bir evlât, ya da bir toplumda yetişkinlerle aynı ölçüde tam bir ekonomik ve hukuksal statü kazanamamış birisi anlamında kullanılabilir. İkinci gruptaki insanlar, çocukluk diye bilinen ve yaşla ilintili bir dönemden geçmektedirler.

Sosyolojinin kurucu isimlerinden olan Durkheim, çocuk tanımını yaparken çocuğu toplumun devamlılığını sağlayan bir kaynak olarak görmektedir. “Modern toplumların politik biçimi ulustur. Bu nedenle çocuk, ‘ulusal kişiliğin kusursuz bir örneği’ olmalıdır” (Durkheim, 2010: 26).

2.2.1. Çocukluk

Güncel Türkçe Sözlük (2023)'te “Çocuk olma durumu:” olarak ifade edilen bu kavram çocukla beraber bu duyguyu yaşayan kısaca çocukluk duygusuyla hareket eden geniş bir toplumsal kesimi ilgilendirmektedir.

Postman (1995: 182)'a göre çocukluk; dil öğrenimine benzemektedir fakat çocuğun biyolojik yatkınlığı yanında sosyal çevrenin önemi daha fazladır, ona göre: “Çocukluğun

biyolojik bir temeli vardır, fakat sosyal bir çevre çocukluğu başlatmadıkça ve bakıp büyütmedikçe, yani ona gereksinim duymadıkça gerçekleşmeyebilir.”

Çocukluk, yalnızca biyolojik bir süreç değildir, aynı zamanda toplumsal ve kültürel kodları da içerisinde barındıran daha kapsamlı döneme işaret eden bir kavramın adıdır. Tarih boyunca her topluma göre özellikle farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda oldukça çeşitli çocukluk algıları ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı çocukluk kavramını bütün toplumlara özgü tek bir tanımla anlatmak mümkün değildir. Çocukluk kavramı, modernleşmeyle ortaya çıktığından, bu süreç içerisinde çocuğa atfedilen değer hak ettiği yerini bulmamıştır, hatta toplumların bazılarında çocukluk diye bir kavramın olmadığına izine de rastlanılmıştır. Çocukluk, kültürden kültüre değişiklik gösterdiği gibi içinde yaşanan sosyo-ekonomik durumların da farklılıklarına göre konumlandığından çocukluğun tek bir tanımı yapılamamaktadır. Bu tanım, çocuk dünyası ile yetişkin dünyasını her zaman birbirinden açık ve net bir şekilde ayırmaktadır (Köksal, 2008: 389). Çocuk ve çocukluk kavramını ele alırken her şeyden önce, o toplumun genel bakış açısına ve de önceliklerine göre değerlendirmeler yapılmalı bunun yanında yine toplumun yetiştirmek istediği insan tipinin genel çerçevesi çizilerek; çocuğa verilen eğitimle de bu çerçevenin içi doldurulup çocukluk kavramına anlam kazandırılmalıdır. Çocukluk çeşitli kültürlerle, bulunulan çağın gereklerine uygun ve belirli zaman dilimi içerisinde toplumdan topluma farklı anlamlar içererek biçimlenmektedir.

Çocukluğun evrimi hakkında önemli çalışmalar yapan Fransız nüfus bilimcisi olan Philippe Aries'in, 1960 yılında yayınladığı “*L'Enfant et la vie familiale sous l'ancien regime (Eski devirlerde çocuk ve aile yaşamı)*” adlı kitabı çocuklukla ilgili yaptığı çalışmaların en önemlisi sayılmaktadır (Tan, 2019: 76). Aries, tarihte 15. ve 16. Yüzyıllardan öncesine kadar çocukluk kavramının hayatımızda yerinin olmadığını ifade etmektedir. Çocuklar, yetişkinlerden ayrı görülmemekte hatta onları birbirinden ayıran farklı bir kavram da bulunmamaktadır. Bu açıklamalardan, çocukluğun dolayısıyla çocuğun, yetişkinlikten aynı zamanda yetişkinden farklı dönemler ve kavramlar olduğu gerçeğinin 17. Yüzyıldan sonra ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bebeklik dönemi, konuşma yetisi kazanıldığında sona ererken, çocukluk ise, okuma yazmanın öğrenilmesiyle başlamaktadır. Çocuk sözcüğü, okuma yazma bilmeyen ve zekâ açısından çocuksu olarak görülen yetişkinleri kapsamaktadır.

Plumb (1971: 9)'a göre, 17. yüzyıla kadar herkes şunu benimsemişti: “Okur-yazarlık eğitimi süreci, büyüyen çocukla birlikte gelişmesi gerekirdi: Okuma, dört ya da beş yaşında

başlamalı, onu yazı yazma izlemeli ve sonra derece derece daha karmaşık konular programa eklenmeliydi... Eğitim, hemen hemen tümüyle çocukların takvim yaşıyla ilişkilendirilmeliydi.”

Rönesans döneminin etkileri ile başlayan düşünsel ve kültürel değişim sürekliliğini 19. Yüzyıla kadar devam ettirmiştir. Çocukların yetişkinlerden farklı özelliklere sahip olmasıyla beraber farklılıklarının kabul görmesi ve bu anlayışın sürmesi önem kazanmıştır. Sonrasında aydınlanma çağının filozofları çocukluk kavramı üzerinde etraflıca durarak çocukluk anlayışı ve çocuk eğitime de önem vererek bunları geliştirmek istemişlerdir. 20. Yüzyılda, çocukların duygu ve düşüncelerinin kendilerine özgü farklılıklarının olduğu görüşünün daha çok yaygınlaşması bu dönemin en etkili teması haline gelmiştir. Özellikle, çocukların ailedeki değişimleri başta olmak üzere oyunu temele alan kurumların öne çıkmasıyla da beraber okullara gerekli yatırımlar yapılmıştır; duygusal değerlerine önem verilen çocukların modern çocukluk olarak tanımlanan gelişimsel aşamalarına bu dönemde önem verilmiştir (Onur, 2007).

2.2.2. Çocuk hakları

Ahioğlu ve Koç (2009: 73)’a göre; çocuklara verilmiş haklar kanun çerçevesinde ve ahlakî açıdan dünyadaki bütün çocukların sahip olduğu doğuştan kazandığı birtakım haklar bütünüdür. Başta yaşama hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, korunma hakkı, barınma hakkı vb. haklara sahip olması istenilen haklar olarak tanımlanmaktadır. 20 Kasım 1989’da BM tarafından Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir.

İlk maddesinde; öncelikle 18 yaşından küçük olan herkesin çocuk sayıldığı ve tüm çocukların birtakım haklara sahip olduğu belirtilen bu belge “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” olarak bilinmektedir. İlgili belgenin içeriğine bakıldığında 3 kısımdan oluştuğu görülmektedir: 1. Kısım 41. maddeye kadar, 2. Kısım 42.-45. arasındaki maddeye kadar, 3. Kısım ise 46.-54. maddeye kadar olan kısımları içermektedir.

Sözleşmede yer alan maddelerde dünyadaki çocukların din, dil, ırk, cinsiyet, mülkiyet, köken, siyasal görüş veya başka durumlar ve hak gözetilmeksizin tüm çocukların yararlanma hakkına sahip olması gerektiği konusuna değinilmiştir. Çocuklar reşit olana kadar anne babasının sorumluluğunda olmalıdır. Çocuğa ailesi yön vermelidir, çocuğun yeteneklerine göre yönlendirilmesi ise ailesinin sorumluluğundadır. Ailesi çocuk doğduktan sonra ona ismini vererek çocuğuna bir vatandaşlık kazandırmalıdır. Aile, çocuğunun; düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı duymak durumundadır. Aile çocuğuna

karşı kötü davranışlarda bulunma özgürlüğüne sahip değildir. Özellikle istismar, şiddet, saldırı, ırza geçme gibi durumlarda hukuken de her türlü önlemler alınıp, yasal işlemler için hukuk tarafından adımlar atılmaktadır. Terk edilen, bırakılan, ailesi vefat eden her türlü çocuğu devlet sahiplenmektedir ve bu çocuklar devlet koruması altına almaktadır. Özel gereksinimli çocuğa sahip olan ailelere gerekli destek devlet tarafından verilmekte ve rehabilitasyon süreçlerinde destek verilmektedir. Eğitimde fırsat eşitliği sağlanmaktadır her çocuğa ilköğretim zorunlu ve ücretsizdir. Çocuğu çocuk yapan sosyal eylemlerden birisi oyundur, çocuk boş zamanı değerlendirme, eğlence ve kültürel-sanatsal etkinliklerden faydalanma hakkına sahiptir (UNICEF, 2017).

Özetle belirtmek gerekirse aile, eğitim, hukuk, sağlık ve diğer bütün toplumsal kurumlar içerisinde çocuğun yerini belirlemede haklarının tanımlanması ve yaşanacak mağduriyetlerinin giderilmesi konusunda toplumların ortak sorumluluğundadır. Modern toplumlarda çocuğu temellendiren üç temel faktör vardır: Bunlardan ilki; dünyaya her yeni gelen çocuğun hayata iyi başlangıç yapması. İkincisi; kaliteli eğitim görmesi. Üçüncüsü ise, her çocuğun yeteneklerine göre potansiyelinin geliştirilmesi, sosyalleştirilmesi önemlidir (Gençdoğan ve Bay, 2007: 279).

2.2.3. Çocuğun sosyal gelişim dönemleri

Bıçakçı ve Durualp (2018: 145), sosyal gelişimin bebeklikten itibaren başladığını kabul etmektedir. Bebeğin dünyaya gelmesiyle beraber daha ilk günlerde bebekte görülen sosyal davranış annelerine olan bağılılıklarından anlaşılmaktadır. Çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığında çocuğun sosyal çevresi de genişlemektedir. Çocuk, özellikle oyun yoluyla yakın çevresindeki yetişkin ve çocuklarla yoğun etkileşime girmektedir. Okul hayatının başlamasıyla beraber arkadaşlık ilişkileri çocuğun sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocuğun, yetişkin yaşamına adım atmaya başladığı ergenlik döneminde geleceği ile ilgili kararlar alması çocuktan beklenmektedir. Sosyal gelişim dönemleri; bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi, orta çocukluk dönemi ve ergenlik (son çocukluk) dönemi olmak üzere dört evreye ayrılmıştır.

2.2.3.1. Bebeklik döneminde sosyal gelişim

Çevresindekilerle sürekli bir etkileşim içerisinde olan bebekte ilk etkileşim anne ile yaşanmaktadır. Bebeğin ihtiyaçlarını annesi karşıladığından, anne ile bebek ilişkisi bebeğin sosyal gelişiminin temelini oluşturmaktadır. Bebeğin sosyalleşmesi öncelikle göz teması

kurmasıyla oluşmaktadır. Anne bebek arasındaki bağılılık daha da gelişerek annenin bebeğe dokunması, bebeğini sevmesi gibi olumlu sosyal gelişim davranışlarını ortaya çıkarmaktadır. Sonrasında ise bebeğin seslere ve konuşmalara tepki vermesi, nesnelere ve kişilere dokunma isteği gibi gelişim alanlarını arttırarak sosyalleşmeyi de genişletmesiyle devam etmektedir. Bu davranışlar, bebeğin sosyal gelişiminde önemli adımlardır (Tuncer, 2023: 127).

Bebekler, beşinci aydan itibaren çevresindeki kişilerin yüz ifadesinden; kendisinin sevildiğini, kendisine öfkelenildiğini, kendisine yönelen şaşkın bakışları, birçok yüz ifadesini ve duygu durumlarını da anlayabileceği dönemdedir. Altıncı aydan itibaren ise sosyal gelişim yönünden tanıdığı ve tanımadığı insanları ayırt edebilirler. Bebekler, tepkilerini tanıdıklarına gülümseyerek göstermektedir; tanımadıklarına ise ağlayarak ifade etmektedirler. Sekizinci aydan itibaren bebek, anne ve babasıyla iletişim kurarak bütün ihtiyaçlarını ifade etmeye çalışmaktadır. Dokuzuncu aylardan sonra ise sosyal tepkiler vermeye başlamaktadır. Ses ve davranışları taklit etmektedir. Oyuncaklarla oynamaya başlamakta ve başkası ona ait oyuncakları aldığı anda ağlayarak kendisini ifade etmektedir. Sosyalleşme sürekli olduğundan bebeklerin aylarına ve yaşlarına göre de farklılık göstererek ilerlemektedir. İki yaştan sonra çocukların bağımsızlık duyguları artmaktadır. Dil ve motor gelişimi ilerleyen çocukların kendisini ifade etmenin dışında farklı duyguları ve davranışları da yansıttığı görülmektedir. Çocukta, inatçılık ve kararsızlık gibi duygular geliştiğinden kendisine yardım edilmesinden hoşlanmamaktadır ve kendi başına bir şeyler yapmaktan çok hoşlanmaktadır. Bu davranışın, çocuklarda motor gelişimine büyük katkı sağladığı gözlenmektedir. Ayrıca, çocuk anne ve babasını taklit ederek onları rol model alıp onlarla bütünleşmeye çalışmakta böylece çocuğun sosyalleşmesi ilerlemektedir.

2.2.3.2. İlk çocukluk döneminde sosyal gelişim

Bu dönem, 3-5 yaş aralığındaki çocukları kapsamaktadır. Çocukların bu yaş aralığında toplumsal davranışları göstermeye daha eğilimli olduğu görülmektedir. 3 yaşındaki çocuklar benmerkezci yapıda davranışlar göstermektedir fakat 2'li yaşlardaki davranışlarına oranla daha dengeli ve olumlu davranışlar sergilemektedir. Aile içi iletişim çocukları etkilediği için bu aralıktaki çocuklar; paylaşmayı, sabırlı olmayı, birtakım kurallara uyma davranışını bunun yanında arkadaşlarıyla ve insanlarla olan iletişimi öğrenmektedir. Akranlarıyla olan oyunlarında öğrendiği davranışları sergileyen çocuklar; bazen tek başına oyun oynamayı bazen grup halinde oyunlar oynamayı sevmektedir. Oyun

içinde konuşarak da sosyalleşen 3-4 yaş aralığındaki çocuklar; yine oyun halindeyken bazı çatışmalar da yaşayabilmektedir. Bu çatışmaların yaşanması çocuklar için önem arz etmektedir. Kendini koruma, sahiplenme, kurallara uyma, paylaşma, sabırla sıra bekleme gibi davranışlar çocukta sosyalleşmeye büyük katkılar sunmaktadır. İlk çocukluk dönemi olarak adlandırılan bu dönem kreş ve okul çağındaki çocukları kapsamaktadır.

Çocuklar, sorumluluk duygusunu öğrenerek evde ve okulda sorumluluk almayı sevmeye başlar bununla birlikte sorumluluk duygusu gelişen çocuklarda sosyal uyum daha güçlü olur. Çocuklar, bu dönemde de sosyal açıdan ailesine bağlıdır fakat okullarda öğretmeni ve arkadaşları da çocuk için ayrıca önemli olmaktadır. Kız çocukları, iletişim kurduğunda bire bir ilişkiden yanayken, erkek çocukları kalabalık topluluklardan akran seçerek arkadaşlık kurmaktadır (İnanç vd., 2012: 195).

2.2.3.3. Orta çocukluk döneminde sosyal gelişim

Çekici (2019: 154-185)'ye göre; bu dönem, ilkokulda olan çocukların beceri veya aşağılık duygusu kazandığı dönemdir. Bu dönemde, çocuklar kendi yaşantılarından ilk kez çıkarımlarda bulunurlar. Yetişkinlerin kullandıkları eşyayı araç-gereç, alet gibi şeyleri kullanmak isterler ve ciddi çabalar sarf ederler; bu çabalarının sonucunda kusursuz işler ortaya çıkarmak isterler ve yaptıkları işlerin tebrik edilmesinden çok hoşlanırlar. Çocuklar, bazı işleri yapamadıklarında dolayısıyla beğenilmediklerinde aşağılık ve utanç duyguları da yaşamaktadır. Bunun sonucunda kendilerini değersiz hissetmektedirler. Bu dönem çocuğun arkadaş sayısının arttığı bir dönem olmakla beraber, arkadaşlarının görüşlerine de çok önem verdiği bir dönemdir. Çocuk, okuldaki ve/ya çevresindeki kendi akranları arasında benzer sosyo-ekonomik durumdaki ve yakın yaş gruplarındaki akranlarını seçerek arkadaşlık kurmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar daha çok hareketli olduklarından fiziksel açıdan atletik olan görünüm özellikleriyle öne çıkmak isterler ve kendilerini daha değerli hissederler. Çevresindeki arkadaş gruplarıyla, akranlarıyla kurduğu iletişimden dolayı sosyalleşmesi daha da gelişmektedir. Bu dönem, çocukların kendi bağımsızlığını kazandığı özelliğini yansıttığından akranlarıyla daha iyi geçinmeleri beklenmektedir. Çocuklar bu dönemde yetişkinlerin düşüncelerine karşı koyarlar; akranlarıyla ise düşüncelerini rahatça paylaşabilirler.

2.2.3.4. Ergenlik (son çocukluk) döneminde sosyal gelişim

Bu dönem, çocukların birçok duyguyla karşı karşıya kaldığı karmaşık bir yapı olarak görülmektedir. Çocuklarda; fiziksel, duygusal, bilişsel ve cinsel değişimlerin yaşanmasının yanı sıra kimlik bulma, özerklik gibi ergenlik karmaşası da görülmektedir. Bu dönem çocukluktan çıkılarak olgun davranışların sergilendiği dönemdir. Toplum içinde saygın olmak, statü sahibi olmak temel isteklerdendir. Bu dönem içerisinde meslek seçimi, eğitim durumu, gelecekle ilgili gerekli kararlar verme aşamasında olduğu için çevrenin rehberliğine (aile, öğretmen gibi) ihtiyaç duyulmaktadır. Çoğunlukla akranlarla, arkadaşlarla vakit geçirilen bu dönemde; fiziksel görünüme önem verilip beğenilme duygusu içinde olunur. Karşı cins tarafından beğenilme bu dönemin pozitif dönütleri içerisinde. Beğenilmek, saygı görmek ve başarılı olmak bu dönemin belirgin özelliklerindendir (Şahin, 2015).

Gençler kendi içlerinde popüler olmak ve popüler kalmak isterler. Grup içinde, grup tarafından istenilmeyen gençler topluma aykırı davranışlarda bulunurlar ve şiddete karşı meyilli olurlar. Gençlerde madde kullanımı gibi zararlı alışkanlıkların da bu dönemde sıklıkla görülebileceği düşünülmektedir. Söz konusu dönemde bireyselleşme süreci içindeki birey diğer akranlarıyla arasındaki farklılıkları anlamaya çalışır. Okuldan gelişi saati, dışarı ne zaman çıkılacağı, kiminle görüşüleceği, kıyafetin nasıl seçileceği gibi bazı kararlar bireyin kendisi tarafından belirlenerek uygulanabilmelidir. Bireyselleşme sürecinde ailenin her zaman desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Ergenlerin, dönemin vermiş olduğu karmaşayla kimlik bulma sıkıntısı çekebildiği gözlenmektedir. Kararsızlık, şaşkınlık bu dönemde sıklıkla yaşanmaktadır. Anne-babanın kusurlu tutumları, ekonomik düzey, ergenleri daha da çıkmaza sürüklemekte ve ergenlerde kimlik karmaşasına da yol açmaktadır. “Ben Kimim?” sorusu ergenlikte sürekli sorulan sorulardandır ve ergenler rol karmaşası yaşadığında bu soru ortaya çıkmaktadır. Erikson (1950)’a göre, bu dönemin gelişimsel süreç açısından en önemli aşaması, kimlik kazanımıdır.

2.3. Oyun

Çocuk sosyalleşmesi için oldukça önemli olan oyun birçok tanıma sahiptir. Bu kısımda daha önce yapılmış olan tanımlardan başlanarak bunlardan konuyla daha ilgili olanlarının kapsama dâhil edilmesi ve bu çerçevede bir örüntü gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Oyun (jeu): Biyoloji, psikoloji ve sosyolojide ortak terim. Çocuk, ergin ve yaşlı oyunları toplum hayatında büyük yer alır (Bk. spor, halk oyunları). Huizinga, Homo Ludens (Ülken, 1969: 222).

Güncel Türkçe Sözlük (2023)'te "oyun" 12 farklı tanıma sahiptir; bu tanımlara ilişkin oyunlar doğrudan ve/ya dolaylı olarak çocukları etkileyebilmektedir:

1. isim Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence; baziçe.
2. isim Tiyatro veya sinemada sanatçının rolünü yorumlama biçimi.
3. isim Müzik eşliğinde yapılan hareketlerin bütünü:
4. isim Seslendirilmek veya sahnede oynanmak için hazırlanmış eser; temsil, piyes.
5. isim Bedence ve kafaca yetenekleri geliştirmek amacıyla yapılan, çevikliğe dayanan her türlü yarışma:
6. isim Şaşkınlık uyandırıcı hüner:
7. isim kumar:
8. isim, spor Güreşte rakibini yenmek için yapılan türlü biçimlerde şaşırtıcı hareket.
9. isim, spor Teniste, tavlada taraflardan birinin belirli sayı kazanmasıyla elde edilen sonuç.
10. isim, mecaz entrika:
11. isim, mecaz Hareketten veya kullanılıştan gelen çeşitlilik, aldatıcı görünüş:
12. isim, mecaz. Hile

Montaigne oyun tanımını yaparken oyunun çocukların en gerçek uğraşları olduğunu ifade etmektedir (Ulutaş, 2011). Piaget; oyunu uyum olarak tanımlamaktadır (Yavuzer, 1999). Spencer oyunu faydalı olmayan enerjilerin atılması durumu olarak tanımlarken, John Dewey belli bir sonuca varılmasının beklenmeden bilinç dışı davranışların ortaya çıkması olarak nitelendirmektedir. Huizinga belirli kural çerçevesinde zamanı ve mekânı belli olan eylemler olarak tanımlamaktadır (Ergün, 1980).

Oyun geniş tanımlara sahip olmakla beraber oyunun çocuklar üzerindeki etkileri de çeşitli olmaktadır. Geçmişten günümüze kadar devam eden, dış dünya ile arasında etkileşim kurmaya çalışan çocukların uyum süreçleri de bu şekilde başlamaktadır. Kendiliğinden ortaya çıkan, kurallı veya kuralsız olarak, çocukların oynamak istedikleri yere göre şekillenen oyun çocukların gelişimleri için etkin öğrenme biçimi olmaktadır.

2.3.1. Oyunun tarihçesi

Tüfekçioğlu (2013) eserinde; insanlığın var oluşundan bu yana hayatın her aşamasında oyunun izlerine rastlanıldığını anlatmakta devamında ise bunları ve temel yaşam beceri ve deneyimleriyle ilişkilendirmektedir.

İnsanlık tarihi ne kadar eskiye dayanıyorsa, çocukların oyun geçmişi de o kadar eskiye dayanmaktadır. Oyun; yaşanan uygarlıklara, coğrafyaya ve yaşanan döneme göre çeşitlilik göstermiştir. Ulustan ulusa, tarihten tarihe bazı değişiklikler yaşansa da çocuk algısı dünyanın her yerinde çocuk olduğu için ortak özellikleri de farklı özellikleri de barındırmaktadır. Çocukların birbiriyle oynaması gibi diğer canlı türünden hayvanlar da birbiriyle oyun oynamaktadır. İki köpeğin birbirini kovalayıp yerde neşeli bir şekilde boğuşması gibi örneklerden hayvanların da oyun oynamaktan zevk aldığı gözlemlenir.

İnsanlığın ilk dönemlerinde hayatta kalabilmek için avcılık yapan insanlar avlarını başkalarına göstererek hareketlerle ve seslerle anlatmıştır; taklitlerle ise nesilden nesle aktararak kültürel kimlik kazanılmasına katkıda bulunmuştur. İlk insanların; taş, sopa, dal, ağaç, toprak, kaya gibi malzemeler kullandığını gören çocukların da oyun malzemesi bunlar olmuştur. İlkel zamandaki insanların hareket ve davranışlarından taklit yoluyla günümüze kadar oyunlar geliştirilmiştir bunlar kültürlerin temasını oluşturmuştur. Yapılan kazı çalışmalarında mağaralara çizilen resimlere, kabartmalarda oyunu resmeden sembollere rastlanmıştır. İnsan yaşadığı çevresinde yaşantısına göre ve ortamına göre oyun ve oyuncaklar geliştirir. Uygarlıklara göre çeşitlenen oyun ve oyuncaklar günümüzde de halen devam etmektedir. Anadolu'da hayvan kemiklerinden aşık kemiği ile oynanan yakın geçmişe kadar aşık atma oyunu olarak devam eden oyun bulunmaktadır. Çömlek geçmişten itibaren oyun olarak oynanırken, yakın döneme kadar ve halen oynanan çanak çömlek oyununa dönüşmüştür. Aynı zamanda Eski Türklerde savaşa hazır bulunmak gerektiğinden; çocuklar için ata binmek, kılıç kalkan tutmak, ok atabilmek hem bir oyun hem de güvenlik amacıyla öğrenilmesi gereken yaşam biçimi olmuştur. Bu yazılı ve görsel kayıtlar geçmişe ait oyun hakkında bilgiler içermekte ve kanıt olmaktadır (Tepeli, 2014: 13).

2.3.2. Oyun teorileri

Çocuğun gelişimini etkileyen oyunla alakalı oluşturulan teoriler Klasik Oyun Teorileri ve Modern Oyun Teorileri olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir.

2.3.2.1. Klasik oyun teorileri

Erden (2019: 26)'e göre; Klasik Oyun Teorileri'nde oyunun oynama amaçlarına odaklanan kuramlardır. Teoride oyunun içerik ve şekil özellikleri ele alınmamaktadır.

Fazla enerji tüketimi kuramı

Herbert Spencer ve Friedrich Schiller tarafından ortaya atılan bu teoride çocuğun biriken fazla enerjisinin atılması gerektiği ve bunun oyun ile atıldığında çocuğun sağlıklı olacağı savunulmuştur (Binbaşıoğlu, 1997).

Çocuklar da diğer canlılar gibi enerjilerini atma ihtiyacı hisseder. İnsanlarda oluşan fazla enerji, stres, sıkıntı ve baskıya sebep olmaktadır. Bu sıkıntı ve stresi atlatabilmek için insanlar kültürel etkinlikler, sosyal faaliyetler içerisinde bulunarak fazla enerjiyi atabilmektedir. Çocukların bir aile sorumluluğu ve bireysel sorumlulukları olmadığından dolayı çocuklarda enerji birikmesi yaşanabilmektedir. Çocuklar, bundan dolayı biriken bu enerjilerini oyunla, sporla ve sosyal aktivitelerle atabilmektedir. Araştırmalara göre fazla oyun oynayan çocukların daha sağlıklı olduğunu ileri sürülmektedir (Kadim, 2012).

Dinlenme kuramı

Fazla enerji kuramının tam tersi olarak düşünülebilecek olan dinlenme kuramı, savunucusu Lazarus tarafından ortaya atılmıştır. Çocuklar günlük yaşamlarında koşma, zıplama, kovalamaca gibi oyunlarında enerjilerini atarken aynı zamanda bu durum onlar için bir rahatlama biçimidir. Bu teorideki amaç azalan enerjinin yerine yenisini getirmektir. Kuram, aktif hareketli oyunların yanında sakin oynanan oyunları, zihinsel-düşünsel oyunları tercih ederek bunları içermektedir. Ayrıca dinlenme ve uyku çocuğun enerjisini geri getirmektedir. Çocuğa enerjisini toplayabilme vakti verilmesi bu kuramda önemlidir. Kuram, çocukların az enerjiye sahip olduklarında oynadıkları oyun olarak da ifade edilmiştir.

Tekrarlama kuramı

Stanley Hall'ın ortaya attığı teoride, Darwin'in evrim teorisindeki evrim süreci ile oyun sürecini benzeştirdiği görülmüştür. Her şeyin bir başlangıcı olduğu gibi oyunda da başlangıçlar ve devam eden bir süreç izlenmektedir. Çocuklar yetişkinlerin hayatının provasını yaptıkları gibi, oyun yoluyla bu hayata hazırlanmaktadır (Aksoy ve Dere Çiftçi, 2014; Ogelman, 2014).

Ayrıca çocuk oyun sırasında oyuna yeni şeyler katarak ilerlemez bu durum çocuğun tekrara düşen davranışlarını göstermektedir. Bireysel olarak oynamaya başlayan çocuklar zamanla etrafındakilerle iletişim kurarak oyun oynamayı sürdürür ve tıpkı sosyal yaşamdaki

evrelerde olduğu gibi oyunda da bu izler görülür (Smith, 2009). Kuramda kültürel kodların kuşaktan kuşağa geçtiğine dair görüşler ileri sürülmektedir.

Alıştırma kuramı

Oyunun içgüdüsel olarak ortaya çıktığını ve devamlılığını bu şekilde sürdüren bir etkinlik olduğunu öne sürmektedir. Karl Gross bu teorinin savunucusu olmuştur. Teori, yetişkinliğe doğru devam eden sürecin hazırlığı olarak görülmüştür. Yaşam provası olarak görülen oyunda, çocuk gerçek kişilerin rollerini üstlenerek oyunlar kurmaktadır. Çocuklar anne, baba, öğretmen, doktor rollerine girerek gerçek yaşama da ayak uydurarak buradaki davranışları öğrendiğini oyunlarla göstermektedir (Altınköprü, 2003).

Çocuk, deneyimlerinden elde ettikleriyle oyunu kurar ve bunu hayata geçirir. Çocuğun oyun içerisinde yaptıklarından da, yaşadıklarını oyuna kattığı görülebilir. Bu teori, yetişkinlik dönemindeki becerilerin kazanılması için bir hazırlık süreci olduğunu varsaymaktadır.

2.3.2.2. Modern Oyun Teorileri

Ellis (1973)'e göre; 1920 yıllarından sonra ortaya atılan kuramlar olarak bilinmektedir. İnsan gelişimi için, öğrenme açısından oyunların içerikleriyle ilgilenilen teorilerdir.

Psikanalitik kuramlar

Dönmez (1999) çalışmasında bu kuramın en önemli isimlerinden birisinin Sigmund Freud olduğunu belirtmektedir. Kuram, insan davranışlarının bilinçaltıyla alakalı olduğunu ileri sürmektedir. Freud, çocukların duygularını açığa vurarak bunu oyunda ortaya çıkardığını ifade etmiştir. Bu kuram, çocuğun oyundaki davranışlarının duygusal gelişimiyle alakalı olan kısmıyla ilgilenmektedir. Oyun içerisindeki kızgınlık, üzüntü, sevgi gibi davranışların ve duyguların oyuna ve oyuncaklara yansıtılabildiğini ileri sürmektedir. Her davranışın altında bir sebep olduğuna dair görüşleri savunmaktadır.

Erden (2019: 29) çalışmasında; psikanalitik kuramda kişiliğin oluşması için id, ego, süper ego sistemlerinin oluşması gerektiğini belirtmektedir. Çocuk yaşamındaki zorlukları çocuğun kendisi oyunla açığa çıkararak oyunda dile getirmektedir. Duyguları denetleyen arzu ve isteklere odaklanılan oyunlarda bunu ifade etmektedir.

Freud'dan etkilenen Erik Erikson bu kuramı geliştirip başka bir bakış açısıyla psikososyal kuram olarak yansıtmaktadır. Kuram, oyunun kişilik gelişimi için önemini ve yerini vurgulamaktadır. Oyun oynarken çocuklar belli bir kaygı taşımadığından dolayı oynadığı oyundaki roller onlar için önemli olmamaktadır. Erikson'un savunduğu kısım kültürün etkileri, insanlar, çocuklar ve oynadıkları oyunun çocuklar üzerinde de etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Teoriyi geliştiren Freud ve Erikson sadece çocukları ve ergenleri değil, kişilerin yaşlılık dönemini de inceleyerek buna dair fikirlerini belirtmiştir.

Duman (2010: 14)'a göre; Erikson'un oyun adına geliştirdiği psikososyal gelişim teorisi adını verdiği çalışmasında, çocuğun gelişim evrelerinin ve davranışlarının ayna rolünde olarak oyuna yansması şeklinde ifade etmektedir. Çocuk gelişim evreleri farklılık gösterdiği gibi, çocuğun gelişim evrelerindeki oynadıkları oyunlar da farklılık göstermektedir. Erikson'un geliştirdiği teori dört dönemde incelenmektedir: Güvene karşı güvensizlik, bağımsızlığa karşı utanma ve şüphecilik, girişkenliğe karşı suçluluk duyma, başarıya karşılık aşağılık duygusu şeklindedir. Bu evrelerde yaşanan duygular ve değişimler çocukta oyun oynama isteğini ve ihtiyacını artırmaktadır.

Bilişsel kuramlar

Jean Piaget bilişsel gelişim kuramını ortaya atan dönemin önemli psikologlarından. Ona göre çocuk; aktif, öğrenen ve kendi kendine bilgi edinen kişidir. Piaget kuramın temelini özümleme ve uyumsama işlemine bağlı olduğunu savunmaktadır. Oyun yalnızca çocuğun bilişsel gelişimini yansıtmakla kalmaz aynı zamanda onu destekler. Çocuğun merak duygusu ve öğrenme isteği bütünleşince oyun denen kavram ortaya çıkmaktadır. Öğrendiği bilgileri, kazandığı becerileri mevcut şemalar içerisinde çocuğun özümsemesi gerekmektedir. Oyun bir taklittir. Taklit yeteneğiyle çocuk dünyasını şekillendirir oyuna biçim verir (Pehlivan, 2005).

Sosyal etkileşimin sağlanmasında en etkili rollere sahiplik edenin oyun olduğunu ileri süren diğer kuram savunucusu da Vygotsky'dir. Oyun, sosyal etkileşimi sağlarken çocuklar aile bireylerini taklit ederler ve zihinsel gelişimlerini geliştirirler. Çocuğun oyun oynaması gelişimini tamamlarken başarısını da olumlu anlamda geliştirir. Vygotsky'e (1978) göre çocuk oyun içerisinde göstermiş olduğu davranışlarının bilinçli bir şekilde farkına varmakta ve kurduğu oyunda her nesnenin bir karşılığı olduğunun bilincindedir.

2.3.3. Oyun evreleri

MEB (2016: 10) oyun evrelerinde, çocukların ne ile oynadıkları söz konusu değilken, nasıl oynadıklarıyla ilgilenmektedir. Bu evreler kendi içinde farklı özellikleri açısından birbirinden ayrılmaktadır. Sosyal aktivite olarak sayılan oyun, Parten tarafından dört evreyle açıklanmaktadır: Tek Başına Oyun, Paralel Oyun, İşbirliğine Dayalı Oyun, Kurallı Oyun olma üzere sınıflandırılmıştır.

2.3.4. Oyun türleri

2.3.4.1. Geleneksel oyun

Geleneksel oyun üç kategoriye ayrılmaktadır: Karakterine göre oyun, oynandığı yere göre oyun ve kullanılan araca göre oyun (MEB, 2016: 12).

Karakterine göre oyun çeşitleri

Fonksiyon oyunları

Bu oyun çeşidine duygusal oyunlar da denilmektedir. Çocuğun bebeklik döneminde yaptığı ilk hareketler anne babasının sesine tepki vermesi gülmesi oyuncak çingirak seslerine tepki verip ellerini ayaklarını oynatıp ses çıkarması duygusal veya fonksiyon oyunların içerisine girmektedir. Çocuk, bu hareketlere bağlı olarak sonrasında karşısındaki kişiyle bağ kuracaktır. Bilinçsizce yaptığı her hareket bebek için bir oyundur. Bilinç dışı ve kontrol dışı gerçekleştirdiği her hareket bu oyun grubu içerisinde yer almaktadır (Altınköprü, 2003).

Hayal oyunları

Çocukların üç yaşından itibaren oynadıkları oyunlar hayal gücünü kullanarak oluşturdukları oyunlardır. Erkek çocukları arabalarıyla yarış yapar, blok ve legolardan oyunlar kurar, polis-baba-mühendis rollerine girerek oyunlar oynar. Kız çocukları bebeklerini sallar uyutur, bebeklerine mama yedirir, anne-doktor-kuaför gibi rollere girerek oyunlar oynar. Annesinin çocuğuna yaptığı her şeyi çocuk da bebeğine yaparak oyunlarını şekillendirir. Çocuğun hayal dünyası geniş olduğundan oyuncaklarıyla ve oyun olabilecek her materyalle oyunlar kurmaktadır. Kumaş parçalarıyla elbiseler, örtüler, halılar vs. yapar. Blok oyuncakla, kutuyla, şişeyle, kâğıtlarla oyunlar üretir. Anlatılan hikâyeye ve masalları kendi dünyasıyla birleştirerek kendi oyununu kurup oynamaktadır. Hayali oyunları çocuklar

her yerde ve her zaman oynayabilirler. Otobüse binip gezerken, markette dolaşırken, odasında kendi başına oynarken ve akranlarıyla da hemen kurup oynayabileceği oyunlardır.

Grup oyunları

Çocukların bir aradayken karşılıklı veya birlikte oynadıkları oyun türüdür. Grup oyunları genellikle beş yaştan sonraki çocukların tercih edebileceği oyun olarak görülmektedir. Üç yaşına kadar tek başına bile oynayabilen çocuklar, üç yaştan sonra akranlarıyla vakit geçirmek istemektedir. Beş yaştan sonraki çocuklar da grup oyunlarını anlayabilmekte ve kavrayabilmektedir. Bu yaşlardaki çocuklar oyuncaklarla oynamaktan sıkıldığı için daha fazla hareket, yarış, rekabet gerektiren oyunlarda kendilerini ifade etmek istemektedirler. Bundan dolayı grup oyunları çocukların dikkatini fazlasıyla çekmektedir. Çocuklara özel ortam ayarlanıp oyun salonu, grup oyunlarına uygun sınıflar vs. veya açık alanda çocukların kendilerini rahat hissedebilecekleri ortam hazırlanmalıdır.

Oynandığı yere göre oyun çeşitleri

Sınıf - salon oyunları

Kapalı ortamda sınıf-salon gibi alanlarda oynanan oyun türleridir. Kendi içinde üçe ayrılmaktadır.

Yapılandırılmamış oyun

Anaokulu, kreş, gündüz bakımevi vs. gibi okul öncesi eğitim kurumlarında görülen serbest oyun ve etkinlikler yapılarak oynanan oyunlardır. Çocukların tercihiyle bağlı şekillenen serbest etkinlikler düzenlenerek oynanmaktadır. Oyunu nasıl oynayacağına karar veren kişi eğitmen değil çocuktur. Belirli kurallar bulunmamaktadır. Serbest oyun saati yapıldığında çocuğun kendisi ile baş başa bırakılması, kural olmadan rahatça davranacağı oyunlar kurması, çocuğun gelişimini olumlu anlamda desteklemektedir.

Yarı yapılandırılmış oyun

Çocukların gelişiminin desteklenmesini gerçekleştiren bir eğitmen veya öğretmen aracılığıyla yapılmaktadır. Çocuk merkezli oyunlar ve etkinlikler olup, çocukların aktif katılımı söz konusudur. Hikâye tamamlama, bulmaca, tombala vs. oyunları buna örnek gösterilebilir. Çocuğun gelişimini destekleyen en önemli etkinlikler arasındadır.

Yapılandırılmış oyun

Kuralları başkası tarafından oluşturulmuş, küçük ve büyük oyun grupları içerisinde katılım sağlanarak oynanan etkinliklerdir. Çocukların aktif katılımı söz konusudur. Kurallar eğitmen veya başkası tarafından konulmaktadır. Bu sayede çocuklar yaratıcı düşünmekte ve öğrendiklerini hayal dünyasıyla birleştirip oyunda aktarmaktadır. Spor oyunları, kart oyunları, zekâ oyunları gibi...

Kullanılan araca göre oyun çeşitleri

Araçta yapılan oyunlar

Oyun aracın üzerinde oynanan oyunlar ile içinde oynanan oyunlar bu gruba dâhil olmaktadır. Örnek olarak tahterevalli, jimnastik minderleri, salıncak gibi oyun aletleriyle oynanan etkinlikler gösterilebilir.

Araçla yapılan oyunlar

Oyun oynarken bir araç kullanarak gerçekleşen etkinliklerdir. Yakan Top, lego oyunları, ip oyunları, labut devirme, mendil kapmaca, şişe- kapak oyunu, bayrak oyunu, bilye oyunu ve diğer oyuncaklarla oynanan oyunlar araçla yapılan oyunlar arasındadır.

Araçsız yapılan oyunlar

Oyun oynarken araç kullanmadan gerçekleştirilen oyunlar arasındadır. Körebe, Yakalamaca, Saklambaç, Kurt Baba, Taklit Oyunları, Şarkılı Oyunlar ve benzeri oyunlar olmak üzere çeşitlendirilmektedir.

2.3.4.2. Dijital oyun

Oyun kavramı geniş olmakla beraber, içerisinde kültürü taşıyan ve içinde bulunan kültürü yansıtan etkinliklerdir. Oyun kavramı günümüzde geleneksel oyun ve dijital oyun olmak üzere çeşitlenmiştir. Dijital oyun alanını inceleyen bilim dalı ludoloji bilimi bu alanı geniş biçimde incelemektedir. Latince kökenli ludus kelimesi oyun anlamında, -logia kelimesi ise çalışma anlamlarını taşımaktadır (Yengin, 2012: 101).

Değişen ve gelişen teknolojiyle beraber oyunlar da şekil, içerik ve oyun oynama türü bakımından değişmiştir. Geleneksel oyunların zamanla azalmasıyla beraber kentin gelişimi açısından, güvenlik sebebiyle aynı zamanda açık alanların da azalmasından dolayı

geleneksel oyunlardan çocuklar uzaklaşmış, dijital oyunlara ve dijital medyaya yönelmişlerdir. Açık hava oyunları yerini kapalı mekân oyunlarına, grup oyunları yerini tek kişilik oyunlara, doğal malzemelerle üretilen oyuncaklar yerini teknolojik araçlara bırakmıştır. 21.yy’da dijital oyunlar çocukların erken yaşlardan itibaren hayatlarına girmiştir. Dijital oyunların gelişimsel açıdan hem olumlu hem de olumsuz tarafları mevcuttur. Dijital oyunlar onların eğlenmesini ve öğrenme becerilerini geliştirerek çocukların eğitimi ve sosyalleşmesi anlamında kendini gerçekleştirmelerine fayda sağlamaktadır (Selwyn ve Odabaşı, 2019).

Dijital oyunlar insan hayatına 1958’de fizikçi William Higinbotham tarafından dijital oyunlar içerisinde önemli iki oyun arasında olan “Tennis for Two” adlı bir video oyunun geliştirilmesiyle oluşmuştur. 1962 tarihinde Steve Russell isimli bir bilgisayar programcısı tarafından bilgisayar tabanlı ilk oyun olan “Spacewar” adlı oyun üretilmiştir. Dijital oyun dünyası 1980’lerde kendi pazarını oluşturmuş ve 1990’larda ise yaygınlaşarak piyasada üst seviyelere doğru hızla tırmanmıştır. Dijital oyunlar ismini bilgisayar oyunları ile duyurarak bu şekilde anılmaktaydı. 2000’li yıllarda da teknolojinin geliştirilmesiyle oyunların şekilleri değişerek konsol oyunları popüler olmuştur. Başta sadece oyun platformu olarak ortaya çıkan dijital oyunlar sonrasında ise internetli oyunlar, dijital medya ve sanal oyunlar günlük hayatın bir parçası olmuştur (Bayzan ve Güneş, 2022: 26).

Microsoft 2001 yılında “Xbox” video oyunu ile oyun sahasına girdikten sonra Halo: Combat Evolved oyununu piyasaya sürmüştür. ABD ordusu 2002’de America’s Army video oyunuyla askerleri bilgilendirmek, eğitmek ve onların işe alımlarında destek olmak için tasarlanmıştır. Askerlerin bilgi ve becerilerini ölçmek için tasarlanan bu oyun birtakım tespitlerde aracı olarak kullanılmıştır. Türkiye’de de benzer bir oyun piyasaya sürülmüştür. Counter Strike; nişan alma, vuruş taktikleri öğrenmek ve aksiyon içeriğine sahip popüler oyundur. 2003’te cep telefonlarında (Nokia) oynanan Snake oyunları gibi basit oynanan oyunlar daha da geliştirilmiştir. Microsoft’un oyun piyasasına sürdüğü Alan Wake, Super Mario gibi oyunlarda Microsoft çok oyunculu, çift ekranlı sistemi oluşturarak piyasada yerini belirlemiştir. Oturarak ve hareketsiz kalan çocukları biraz harekete geçirmek için sese duyarlı oyunlar piyasaya sürülmüştür. Bundan dolayı “Wii” adlı oyun 2006’da milyonlarca insana ve çocuğa hitap etmiştir.

World of Warcraft abonesi en çok olan oyunlardan birisi olmuştur. Sosyal oyunlar olarak adlandırılan FarmVille ve Angry Birds oyunları Facebook gibi platformlar üzerinden hem mobil erişimlerde oynanabilen, hem de bilgisayarlarda oynanabilen popüler oyunlar

olarak görülmüştür. Oyun geliştirici özelliği ile Minecraft ve Spyro oyunları oyuncuların erişimine sunulmuştur. Yıllar içerisinde geliştirilerek ilerleme kat edilen oyunlar şekil ve içerik değiştirerek alıcılara sunulmuştur. Yakın zamana doğru gelindiğinde 2020'den sonra teknolojik aletleri kullanma sayısı artmış ve çeşitlenmiştir. Dünya çapında küresel bir salgından (Covid-19) ötürü evlerine hapsolarak sığınan insanların uğraşları televizyon, tablet, telefon ve internet olmuştur. Bundan dolayı oyun çeşitliliği ve yoğunluğu olarak sosyal mecralardaki hareketlilik ve etkinlik artış göstermiştir. Çeşitli sosyal medya platformları geliştirilip insanların huzuruna sunulmuştur. Bilgisayar oyunlarında temas olmadığından dolayı grup halinde oyunların çeşitliliğini de artmıştır. Karşılıklı oynanamayan oyunlarda birleştirici görevi üstlenen oyunlar üretilmiştir. Pubg, Overwatch, Animal Crossing: New Horizons, Between Us gibi oyunlar üretilmiştir. Bu oyunlar; yetişkinlerin, çocukların vakitlerini güzel geçirmelerine yardımcı olmuştur. Bunlar, herkesin erişimine açık olan ve kolay ulaşılabilen oyunlar içerisinde sayılmıştır.

Dijital oyunlara bakıldığında bunların kendi içerisinde çeşitlendirildiği bilinmektedir. Bunlar: Mobil Oyunlar, Bilgisayar oyunları, konsol oyunları, 3 boyutlu oyunlar, çevrimiçi oyunlar, platform oyunları, simülasyon, stratejik oyunlar, video oyunları ve tablet oyunları vb. gibi oyunlar olarak sıralanabilmektedir. Dijital oyunları oynama isteği her yaş grubunda mevcut olan bir durumdur. Bu oyunlar yaş gruplarına göre çeşitlendirilmektedir. Öncelikle oyun oynama isteğinin altında yatan sebeplere bakıldığında en başta eğlence gelmektedir. İnsanlarda oluşan rahatlama hissi ve insanın kendini daha özgür hissetmesi, insandaki başarıma hissiyatı ve sosyalleşme arkadaşlık kurma gibi faaliyetler şeklinde sıralanmaktadır. Dijital oyunlara erişim kolay olduğundan bu oyunlar tercih edilmektedir. Bunlar; boş zamanı değerlendirme fırsatı ve eğlenme amaçlı gerçekleşmektedir. Yetişkinlerin ve çocukların oyuna erişmesi mobil oyunlarla veya pc oyunları ile vakit geçirdikleri görülmektedir. Oyun sırasında çocuklar; stres atma, sosyalleşme, arkadaşlık kurma, kazanma hissi, rekabet gibi duyguları da yaşamaktadırlar. Dijital oyunlarla ilgili Aydemir (2023)'in *Türkiye Oyun Sektörü 2023 Raporu*'nda bazı verilere değinilmiştir. Öncelikle 2023 yılında mobil oyun oynayan 44 milyon oyuncu, pc oyunu oynayan 20 milyon oyuncu, konsol oyunu oynayan 11 milyon oyuncu olduğuna dair tahmini veriler tespit etmektedir. Söz konusu rapora ilişkin veriler Şekil 5, 6, 7, 8, 9 ve 10'da verilmiştir.

TOP 15 MOBİL OYUN - ÜCRETLİ KATEGORİ İNDİRME

TÜRKİYE OYUN SEKTÖRÜ RAPORU 2023

1	Minecraft	Mojang	40.000 +
2	Grand Theft Auto: San Andreas	Rockstar Games	25.000 +
3	RFS - Real Flight Simulator	RORTOS SRL	15.000 +
4	Grand Theft Auto: Vice City	Rockstar Games	10.000 +
5	Monopoly	Marmalade Game Studio	10.000 +
6	Geometry Dash	RobTop Games	10.000 +
7	Aylık Distopya	Fatih Beceren	8.000 +
8	Mesih	Fatih Beceren	7.000 +
9	Stardew Valley	ConcernedApe	7.000 +
10	Plague Inc.	Ndemic Creations	7.000 +
11	Earn to Die 2	Not Doppler	5.000 +
12	Five Nights at Freddy's	Clickteam USA LLC	5.000 +
13	Human Fall Flat	505 Games	4.000 +
14	Terraria	505 Games	4.000 +
15	Five Nights at Freddy's 2	Clickteam USA LLC	3.500 +

Şekil 2.5. Türkiye’de 2023 yılında en çok oynanan ücretli mobil oyunlar

TOP 15 MOBİL OYUN - ÜCRETSİZ KATEGORİ İNDİRME

TÜRKİYE OYUN SEKTÖRÜ RAPORU 2023

1	Roblox	Roblox Corporation	9.500.000 + / -
2	Subway Surfers	SYBO Games	8.500.000 + / -
3	PUBG MOBILE	Tencent	7.000.000 + / -
4	101 YüzBir Okey Plus	Zynga Inc.	6.000.000 + / -
5	Words of Wonders: Crossword	Fugo Games	6.000.000 + / -
6	Traffic Rider	skgames	5.500.000 + / -
7	Candy Crush Saga	King	5.000.000 + / -
8	EA SPORTS FC™ Mobile Soccer	Electronic Arts	4.500.000 + / -
9	Going Balls	Supersonic Studios LTD	4.500.000 + / -
10	My Talking Tom 2	Outfit7 Limited	4.500.000 + / -
11	Piano Star: Tap Music Tiles	Tinymax	4.500.000 + / -
12	Race Master 3D - Car Racing	SayGames Ltd	4.500.000 + / -
13	Royal Match	Dream Games, Ltd.	4.500.000 + / -
14	Stickman Party 2 3 4 MiniGames	PlayMax Game Studio	4.000.000 + / -
15	Hay Day	Supercell	4.000.000 + / -

Şekil 2.6. Türkiye’de 2023 yılında en çok oynanan ücretsiz mobil oyunlar

EN ÇOK TERCİH EDİLEN PC OYUNLARI

TÜRKİYE OYUN SEKTÖRÜ RAPORU 2023

OYUN	YAYINCI FİRMA	TÜR
Age of Empires	Microsoft	Strateji
Alan Wake II	Epic Games	Hayatta Kalma
Among Us	InnerSloth	Arcade
Apex Legends	Electronic Arts	Battle Royale
ARK: Survival Evolved	Snail Games	Hayatta Kalma
Baldurs Gate 3	Larian Studios	Role-Playing
Battlefield 1	Electronic Arts	Shooter - FPS
Battlefield 2042	Electronic Arts	Shooter - FPS
Battlefield V	Electronic Arts	Shooter - FPS
BeamNG.drive	BeamNG	Simülasyon
COD: Modern Warfare II / III	Activision Publishing	Shooter - FPS
Counter-Strike 2 & GO	Valve	Shooter - FPS
Cyberpunk 2077	CD PROJEKT RED	Role-Playing
Dead by Daylight	Behaviour Interactive	Macera
Dead Island 2	Deep Silver, Plaion	Aksiyon Role-Playing

Şekil 2.7. Türkiye’de 2023 yılında en çok tercih edilen PC oyunları

EN ÇOK TERCİH EDİLEN KONSOL OYUNLARI

TÜRKİYE OYUN SEKTÖRÜ RAPORU 2023

OYUN	YAYINCI FİRMA	TÜR
Apex Legends	Electronic Arts	Battle Royale
Assassin's Creed® Mirage	Ubisoft	Aksiyon-Macera
Astro's Playroom	Sony Interactive Entertainment	Platform
Call of Duty: Modern Warfare II / III / Warzone	Activision Publishing	Shooter
Diablo IV	Blizzard Entertainment	Aksiyon Role-Playing
EA Sports FC 24	Electronic Arts	Spor
EA Sports UFC 4	Electronic Arts	Spor
eFootball 2024	Konami	Spor
eFootball PES 2021 Season Update	Konami	Spor
Fall Guys	Epic Games Publishing	Platform
FIFA 22	Electronic Arts	Spor
FIFA 23	Electronic Arts	Spor
FINAL FANTASY XIV Online	Square Enix	Aksiyon Role-Playing
Forspoken	Square Enix	Aksiyon Role-Playing

Şekil 2.8. Türkiye’de 2023 yılında en çok tercih edilen konsol oyunları

Şekil 2.9. Türkiye’de 2023 yılında en çok tercih edilen PC ve konsol oyun türleri

Şekil 2.10. 2023 yılında Türkiye’de bulunan internet kafelerin dağılımı

2.3.5. Oyunun çocuk gelişimine katkıları

Çocukların dünyasında geniş çapta yer alan oyun, çocukların temel becerilerinin gelişiminde, zihinsel süreçlerinin ilerlemesinde, sosyalleşme aşamalarının temelinde yer almaktadır. Bununla beraber çocuğun aileden gördüğü eğitim ve ahlakın yansıması oyun aracılığıyla kendini göstermektedir. Çocuğun gelişimi için gerekli olan temel ihtiyaçlar; yeme-içme, uyku, sevgi ve oyundur. Çocuk bu temel ihtiyaçlarını karşılayabildiği zaman hem sağlıklı hem mutlu bir çocuk olmakta aynı zamanda çocukların gelişimi doğru şekilde tamamlanmaktadır. Toplum içerisindeki çocuğun yerini, aile içerisinde çocuğa karşı olan davranış ve tutumlar belirlemektedir. Çocuklara değer verilip onlarla sağlıklı iletişim kurup isteklerine karşı daha anlayışlı olmaya çalışılıp onların sorunlarına çare olunduğu takdirde; çocuk kendisinin aile içinde güvenli ortamda büyüdüğünü hisseder, ailesiyle bağları daha da kuvvetlenir çocuk ise bunu çevresine yansıtır. Ailenin rolünün çocuklar üzerindeki etkisi çok büyüktür.

Çocuk nasıl bir ortamda yetişirse öyle şekillenmekte ve sosyal çevresine bunu yansıtarak aynı zamanda yaşamaktadır. Sağlıklı bireylerin oluşturduğu ailelerde yetişen çocuklar ile sağlıklı olmayan bireylerin oluşturduğu ailelerde yaşayan çocuklar ne yazık ki bir olmamaktadır. Çocuğun kişisel gelişiminde aile ne kadar etkili ise arkadaş, çevre, okul da bir o kadar etkilidir. Ailenin yetemediği-yetişemediği durumlarda, akranları, öğretmenleri, çevresi çocuğu tamamlayabilmekte ve etkilemektedir. Bunların dışında ise oyun ve oyun oynadığı ortam çocukların biçimlenmesinde araç olmaktadır. Çocuklara her şey oyun aracılığıyla öğretilmektedir. Örneğin, çocukların öğrenme gücüyle yaşadığı durumlarda, çocukların yeme-içme becerilerini kazanmalarında, kurallara uymalarında, sosyal ortamlarında, davranış becerilerini edinmelerinde oyun büyük etkidir. Bundan dolayı sadece oyun faaliyeti yerine bütün etkinliklerin oyunla ve oyunlaştırılarak çocuğa verilmesi gerekmektedir.

Oyun ile sosyalleşen çocukların iletişimi daha güçlü hale gelmekte ve onların dil becerileri bu şekilde geliştirmektedir. İletişim kurma becerisi gelişen çocukların kendilerini ifade edebilme gücü artmaktadır. Çocuklara, bir şeyleri oyun ile öğretmek daha eğlencelidir ve çocuklar oyunla öğrenmeye daha açık olmaktadır. Oyun, çocukların kaygılarını azaltmakta, psikolojik olarak ruhsal gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocukların kendilerini rahat ifade edebilmeleri ve sosyal becerilerini kazanabilmeleri için oyun oynayarak kendilerini geliştirmeleri önemlidir. Çocuklar, oyun ortamında en saf halleriyle kendilerini ifade ettiklerinden dolayı onlara kazandırılmak istenen beceriler de bu ortama uygun hale

getirilerek sunulmalıdır. Çocuğun hayal dünyasının daha zengin olabilmesi için fiziksel, zihinsel ve sosyal oyunlarla bu dünyanın geliştirilmesi mümkün olmaktadır. Akranlarıyla bir arada olan çocukların iletişimleri daha kuvvetli olmaktadır. Sosyal uyum sorunu yaşayan çocuklar için oyun ortamı çocukların problemlerini rahat atlatabilecekleri ortamlara dönüşebilmektedir.

Oyun, çocukların yaş gruplarına ve gelişim süreçlerine göre çeşitlendirilir. Okul öncesi çocuklar ile okul dönemi çocukların oynadıkları oyunlar arasında farklılıklar mevcuttur. Okul öncesi çocukların fiziksel gelişimi için en önemli araç oyundur. Çocuğa; herhangi bir oyuncağı tutup kavrayabilme, boyama-çizme kalem ve boyaları kullanabilme-geliştirebilme, düğme ilikleme, ip bağlayabilme, düğüm atabilme, bardağı tutabilme, suyu taşıyabilme, topa vurabilme, hamur, kil, kum, çamur, krem boya, parmak boya gibi çeşitleri eline alıp oynayabilme gücü ve becerisi kazandırılarak çocuğun bu yönleri geliştirilmelidir. Çocuklar; psikomotor becerileri kazanırken bunları kazanmanın yanında aynı araçlarla oyunlar da kurarak hayal dünyalarını geliştirirler böylelikle ortaya farklı oyunlar çıkarabilmektedirler. Çocukların oynadığı her oyun gelişimleri açısından onlara birer beceri kazandırmaktadır. Dolayısıyla çocukların açık havada oynadıkları oyunlar, kapalı alanda oynadıkları oyunlar, oyuncaklar ile kurdukları oyunlar çocuğu geliştirdiği için çok önemlidir. Bunlara; spor oyunları, akıl oyunları, zekâ geliştirici oyunlar, açık havada oynanan oyunlar, evcilik oyunları, bilgisayar-tablet oyunları, el becerisini geliştiren oyunlar etkinlikler, eğitsel oyunlar ve diğer birçok alandaki oyunlar örnek olarak gösterilebilir. Çocuklar, bunların her birinde ayrı ayrı gelişim gösterebilmektedir.

Oyunların çocuklara olan yansıması düşünüldüğünde dijital oyunlar üzerinden gerçekleşen birçok etkiyi görmek mümkündür. Öncelikle, çocuklar oyunun birçok türünü eğlenmek amacıyla oynamak istemektedir. Çocuklar, özellikle popüler olan türlerde oyunun şeklini seçmekte ve ona göre oyunu oynamaktadır; çocukların sosyal çevrelerinin etkisiyle de bu seçim şekillenmektedir. Oyun oynayan çocuklarda, süreçte farklı duygular ortaya çıkabilmektedir. Bu duygular, oyun ve oyuncu arasında bağ kurmayı sağlarken rekabeti güçlendirir, hırsı artırır, başarı düzeyini yükseltir. Kazanma duygusu yaşayan çocuklar böylelikle daha da motive olarak kazanmayı istemektedir. Oynanan oyun türüne göre aksiyon, macera, zekâ oyunları gibi çeşitlere ayrılan oyun türlerinin çocuklara hızlı düşünme, pratik hareketlilik ve strateji geliştirme gibi becerileri edindirdiği görülebilmektedir. Eğitici ve öğretici oyunları oynayan çocukta yaşıtlarına göre olumlu özellikler artış gösterebilmektedir. Çocukların bu tarz oyunlar oynaması akademik

başarılarında olumlu etki gösterebilmektedir aynı zamanda bu yolla çocuğun teknolojiyi etkin kullanabilme gücü artmaktadır. Çocuk, internet kullanımını doğru yaptığı sürece faydalı ve güzel bilgilere erişebilmektedir. Bu süreçte çocuk, kendini geliştirme ve bilgilenme sürecini de sağlamaktadır. Dijital oyunların çocukta fiziksel olarak oluşturduğu etkilere genel olarak bakıldığında; çocuğun bilgisayar, mobil, klavye, konsol kullanımındaki süreçlerine paralel olarak daha etkili şekilde öğrenen ve hızlı kavrayan bireylere dönüştükleri söylenebilir. Aynı çocuklar mekanik ve elektronik işlerde bu becerilerini daha etkili kullanabilir.

2.3.6. Oyun kuramı

Şans ve strateji oyunlarında kazanma ihtimallerini hesaplamak isteyen matematikçiler aracılığıyla bu kuramın süreci başlamıştır. Günümüze bakıldığında; bilim dünyasındaki pek çok alan bu kuramı ele almak istese de kuram matematik ile sınırlandırılmıştır. Oyun etkileşim içerisinde en az iki kişiyle rekabet içinde oluşan sosyal ortamdır. Kuramda; üzerinde durulan şey: insanlar rasyonel ve oyun stratejilerine dikkat ettikleri dönemde nasıl davranmaktadırlar sorusudur. Ödülün varlığı, ödülün şekli veya ödül boyutuna göre şekillenmesinde matematiksel kuram devreye girmektedir. Oyun; kuralları ve stratejileri olan insan etkinliğidir (Poloma' Margaret M. den akt. Kocadaş, 2016: 90-92).

Oyun Kuramı, iki veya daha fazla insanın çıkarlarının -kısmen de olsa- çatıştığı şartlarda akılcı biçimde davrandığını öngören genel bir kuramdır.

Oyun teorisinin temelleri 17.yy'da atıldıktan sonra bu teori matematikçilerin ilgi odağı olurken 1928'de James Von Neumann ilk çalışmalarını strateji oyunları üzerine yapmıştır. Oyun teorisi sadece matematik alanında ilgi görmekle kalmayıp, endüstri, felsefe, genetik bilimler, biyoloji, sosyoloji ve fen bilimleri alanında da kullanılan bir kuram olmuştur (Friedmann, 1996: 22).

Oyun teorisinin temel mantığında, yapılan tercihlerin insanları nasıl şekillendirdiği üzerinde durmak bulunmaktadır. Strateji ise bu teorisinin temel kuralıdır. Oyuncular arasında oluşan rekabet, oyundan kaynaklı kazanan ve kaybeden taraf olarak ayrılmaktadır. Söz konusu durum oyuncuların düşünme beceresine göre değişmektedir (Demirci ve Palancı, 2019: 532).

2.3.7. Oyun terapisi

Tarih boyunca etki ve geniş kullanım alanına sahip olan oyun; her kültürde çocuklar için önemli bir yer tutmuştur. Oyun, evrensel özelliğe sahip olması ve bunu taşıması açısından kültürler boyunca aktarılmıştır. Oyun terapisi ve psikoterapi ise ilk kez Sigmund Freud'un yapmış olduğu "Küçük Hans" vakası ile 1909 yılında at fobisi yaşayan 5 yaşındaki bir erkek çocuk üzerinde uygulanmıştır (Freud, 1909).

Yaşanan bu vakanın çocukta; çocuksu cinsellik ve duygusal kırılganlıktan kaynaklı davranışlarına yansıdığı görülmüştür. Bu vakanın çocuk psikanalizindeki yeri; içselleştirilen duyguların ve kaygıların dile getirilmeden oyuna aktarılmasıyla yapılan ayrıca belgelenmiş klinik vaka örneği olmuştur (Hug-Helmuth, 1921).

Oyun terapisi, çocukların yaşadıkları sorunlarla başa çıkmalarında etkili bir yöntem olmaktadır. Çocuklar duygu ve düşüncelerini ifade etmekte güçlük çektiğinde ve sosyal becerilerini geliştirme sorunu yaşadığında, çocuklara bu konuda destek veren eğitmenler, terapistler veya aileler bu terapiyi tedavi amaçlı bir yöntem olarak kullanmaktadırlar. Çocuklar oyunlarına yansıttıkları duygusal durumlarını, yaşadıkları hayal kırıklığını, üzüntü, korku, kaygı gibi duygusal sorunlarını tekrardan kazanmak için güvenli oyun ortamlarında ortaya çıkarılarak onlara pozitif duygular kazandırılır. Oyun terapisi kendi içerisinde 6 bölüme ayrılmaktadır: Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, Psikodinamik Oyun Terapisi, Adlerian Oyun Terapisi, Bilişsel-Davranışçı Oyun Terapisi, Filial Oyun Terapisi ve Ebeveyn- Çocuk Etkileşim Oyun Terapisi (Kaya, 2023: 7).

2.3.8. Kuramsal yaklaşımlar

Sosyolojik araştırmalar başlıca yaklaşımlardan faydalanılarak gerçekleştirilmektedir. Bu araştırmada ise; Yapısal İşlevsel Kuram'dan ve Sembolik Etkileşim Kuramı'ndan yararlanılmıştır.

2.3.8.1. Yapısal işlevsel kuram

Klasik sosyoloji tarihinde sosyoloji terimini ilk kez kullanan ve sosyolojinin bilim olmasını mümkün kılan düşünür Auguste Comte; pozitivizm anlayışıyla toplumsal gerçekliğin gözlemlenebilir olgulara sahip olduğunu, nesnel ve soyut yasalara bağlı olduğunu savunmuştur. Comte'un inşa etmek istediği toplum anlayışında toplumsal örgütlenme ve toplumsal düzen anlayışı vardır. İnsanlığın bu aşamalardan geçişiyle ilerlemenin gerçekleşmesi mümkün olacaktır. Toplumsal düzen teori anlayışında toplum

sistemlerini bir arada tutan uyum, denge ve toplumsal patoloji kavramları onun için toplumun önemli parçalarıdır (Gönç Şavran, 2018).

Yapısal işlevsel kuramın öncülerinden olan bir başka isim Talcott Parsons, sistem kuramı teorisinde toplumu bir sistem olarak ele almıştır. Parsons'un teorisinde modern toplumlarda çeşitli rol ve normların bütünleşmesini sağlayan bir denge söz konusudur. Bu dengeye ulaşmaya çalışırken çeşitli araçlara ihtiyaç duyulmaktadır ve bu araçlardan birisi de toplumsallaşmadır. Birey sosyalleşme sürecinde aile, kitle iletişim araçları, öğretmenler, arkadaş gruplarından birtakım toplumsal değerleri ve inançları öğrenip içselleştirme sürecini yaşamaktadır. Parsons'un teorisi sosyal sistem adı verilen bir örgütlenmeye dayanmaktadır. Onun düşüncesinde sosyal sistemler denge ve istikrar eğiliminde olmak durumundadır. Teoride; çatışmanın olmadığı, herkesin rol ve beklentilerinin karşılandığı uyumlu sistemlerin olduğu toplumlardan bahsedilmektedir. Parsons'a göre toplum yapısını belirleyen bir şey var ise o da kalıp değişkenlerdir. Kalıp değişkenler; toplum içerisinde sosyal sistemi etkileyen güçlü bir etmen olan kültürel farklılıklardır (Gönç Şavran, 2019).

2.3.8.2. Sembolik etkileşim kuramı

Birey davranışlarının toplumsal yönleri üzerinde duran ve sosyalleşme sürecinde bu etkiyi gösteren bir kuramdır. Sembolik etkileşim kuramında bireyin davranışlarını yorumlayarak nesnellikten uzak, öznel yönüyle öne çıkmaktadır. Bu kuramda bireyler daha özgür, rahat ve aktiftir. Bundan dolayı benlik kavramı sembolik etkileşim kuramının merkezindedir. Toplumu oluşturan insanların birbirleriyle sürekli etkileşim içerisinde olmaları ve sembolik iletişim içerisindeyken toplumsal değişmelerin olması mümkündür. Dünyayı; toplum etrafında anlamlandıran semboller, nesneler ve anlamlar bulunmaktadır. Etkili iletişim oluşması ve nesilden nesile aktarım yapılması için dil ve jestler sembolik etkileşim adına önemli semboller sayılmaktadır.

George Herbert Mead'ın toplum içerisinde toplum üyeleri arasında anlamlandırdığı sembollerden birisi de rol alma süreci olarak bilinmektedir. Mead, yaptığı gözlemler sonucunda karşının duygularına göre vereceği tepkiyi ölçmek için karşının yerine kendini koyarak yaşananları anlamlandırmaya çalışmaktadır. Yapmış olduğu bu etkileşim sonucunda kişilik gelişimi açısından benlik kavramı gelişmektedir. Benlik kavramı ancak kişilerin yaşadıkları ortamda sağlanan uyum ve ortama bağlı oluşmaktadır. Benliğin oluşması için de insan organizmasında bazı yeterlilikler olması gerekmektedir. Öncelikle kişide oluşmasına ihtiyaç duyulan bir bilinç, ardından bunu faaliyete geçirebilecek bir

hareket ve bir eylem olmalıdır. Kişi kendi benliğini oluşturmada topluma da fayda sağlayamamaktadır. Toplumsallaşmadaki adımların temelinde kişilik oluşumundaki benlik kavramı önemli olmaktadır. Toplumdaki bireylerin sahip olması gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Toplumdaki kişilerin varlığını belirleyen özellikler; zihin, benlik, akıl yürütme ve düşünme yetisine sahip olmaktır (Koçak Turhanoglu, 2019).

Araştırmayla ilişkileri düşünüldüğünde bu teorilerin kendi içerisinde de her kuram farklı bakış açıları ile ilintilendirilebilir. Pozitivist bakış açısındaki toplum anlayışında bir toplumsal düzen olması gerekli görülmektedir. 6 Şubat'ta yaşanan afetin ardından durumdan ciddi bir şekilde etkilenen Adıyaman halkı konteyner yaşam alanında yaşamak durumunda kaldığı için onlara sunulan yeni bir düzen içerisinde yaşamaları onlardan beklenmiştir. Konteyner yaşam alanlarında belirli bir düzen ve belli bir sıra gözetilmiş aynı zamanda halk bu şekilde yerleştirilerek yaşam alanlarında zorlu dönemlerden geçip hayata tutunmuşlardır. Afet; ekonomik, sosyal, kültürel anlamda herkesi derinden ve çok boyutlu etkilemiş, herkesin afet öncesi yaşadığı düzen bozulmuştur. Konteyner yaşam alanlarında yeni bir yaşam alanı oluşturulmaya çalışılmıştır. Kentleştirilmeye çalışılan bu alanlarda insanların psikolojik ve sosyolojik olarak afet etkisinden kurtarılması amaçlanmıştır.

Konteynerlerde; fiziksel, bireysel ve psikolojik ihtiyaçlara yönelik durumlar düşünülerek bunlara yaşam alanlarında yer verilmeye çalışılmıştır. Bu yaşam alanlarında toplumu bir arada tutan yaşanmışlık ve olası bir afete de hazırlık açısından önlem alınması amaçlanmaktadır. Toplumu bir arada tutan normlar ve ihtiyaçlar düşünüldüğünde, insanların buradaki düzene ayak uydurmaları aynı zamanda burada yaşamaya uyum sağlamaları gerekmektedir. Yaşadıkları düzenin dışında bir düzen anlayışı içerisinde olduklarından dolayı insanlar öncelikle dar alanlarda yaşam mücadelesi vermektedirler. Halk, evlerinden çıkarak beton olmayan yapılarda yaşamının zorluğu içerisine girmiştir. Konteynerdeki hanenin kişi sayısı ne kadar fazla ise orada yaşam şartları da o kadar zorlaşmaktadır. Başta eğitim seviyesi olmak üzere ekonomik, kültürel, politik, siyasi ve diğer sosyal durumlar yönünden farklılık gösteren komşuların bir arada, yan yana veya karşılıklı olarak yaşamak zorunda kaldıkları bir alandaki mücadeleleri de zorluklarla geçmektedir. Bundan dolayı uyum ve denge oldukça zorlaşmaktadır. Yaşanılan çevre insanları etkileme anlamında büyük bir role sahip olmaktadır; ayrıca da afette kayıp veren ailelerin buralarda yaşamaları, psikoloji ve şiddet anlamında yaşamı daha da zorlaştırmaktadır. Sağlıklı ve sağlıklı bireylerin topluma olumlu ve olumsuz yansıması bireyleri doğrudan etkilemektedir. Bu durumdan en çok etkilenen grup ise çocuklar olduğu için bu anlamda çocukların yetiştiği çevre daha

önemli bir hale gelmektedir. Her yaş grubundan bireylerin bulunduğu bir yaşam alanı olduğu için toplumun her üyesinin bu yaşam alanlarında yaşadığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Toplu yaşam alanlarını idare etmek, yönetmek ve tek çatı altında toplamak güçtür. Buralarda farklı kültür ve yaşantıları barındıran bireylerin olmasından dolayı ve burası belirli bir kurum kuruluş (AFAD) tarafından yapıldığı için koruyucu güçler (polis, jandarma, güvenlik görevlileri) tarafından idare edilmektedir.

Bu araştırmada birden fazla kurama ihtiyaç duyulmuş ve değerlendirilmiştir. Yapısal işlevsel kuram olarak bakıldığında sosyalleşme kavramını en iyi anlatan kuram Talcott Parsons'un Sistem Teorisi savı olmaktadır. Savda, toplumu sistemleştiren ve toplumun kendi içerisinde bütünleşmesi gerektiğini belirten bir kuramdan bahsedilmiştir. Toplumu bir arada tutan bazı norm ve değerler denge üzerinde tutulmaya çalışılırken birtakım ihtiyaçlara gerek görülmüştür. Toplum kendi başına ayrı bir grup olmamaktadır. Toplumu toplum yapan insandır, insan ise tek başına varlığını sürdürememektedir; insanlığın devamlılığını sağlayan sosyalleşme duygusu ile hareket etmektedir. Sosyalleşme yalnız başına olmadığı için insanların birbirine her anlamda ihtiyacı vardır.

Konteyner yaşam alanlarında sosyalleşen ve/ya sosyalleşme çabasında olan insanlar ve çocuklar bulunmaktadır. Bu yaşam alanlarındaki sosyalleşme alanlarını oluşturmak için büyük çaba sarf edilmiştir. Afet etkisinden sonra psikolojik anlamda kaygı, korku, depresyon, utangaçlık vs. gibi duyguları derinden yaşayan çocuklar olduğu için, onların sosyalleşebilmeleri adına her türlü olanak sağlanmak istenmiştir. Aile içerisindeki bilinçli bireyler bu durumun fazlasıyla farkında iken, bilinçsiz aileler sosyalleşme anlamında halen çocuklarında bazı sorunlar görmektedir. Yönlendirici, yol gösterici etkenler oldukça her konteyner yaşam alanında bunların etkileri de doğal olarak görülecektir. Aile içerisinde sosyalleşemeyen çocuklar okulda, kreşte, etütlerde öğretmenleriyle veya arkadaşlarıyla sosyalleşme imkânı bulmaktadır. Öncelikle, eğitim çocukların eğitim yoluyla bilinçlendirilerek bazı durumların farkına varması sağlanmaktadır. Psikolojik anlamda en çok zarar gören çocuklar iyileştirilme sürecine alınmıştır. Pedagoglar, psikososyal destek anlamında destek birimlerine başvuru yapan herkese her çocuğa destek olmuştur. Her çocuğun süreci farklı olduğu için kimi çocuk bu durumu kolay atlatırken kimi çocuk uzun sürede atlatamamaktadır. Ailelerin her zaman çocuklarının her anında yanında olması ve onu desteklemesi için bilinçlendirme sürekli olarak yapılmaktadır. Çocuklarla kurulan iletişim, çocuklarla oynanan oyunlar, onların akranlarıyla bir arada olması için verilen fırsatlar çocukların sosyalleşmesinde çok etkili olmuştur. Çocukların, afet durumundan afet

konuşmalarından uzak tutularak, yaşadıkları olumsuz duygularından uzaklaşması için sosyalleşme mecburi olmuştur. Her çocuk ilerde toplumun önemli bir ferdi olacağı için öncelik olarak sağlıklı çocuklar yetiştirmek onları yaşadıkları bu afetin olumsuz etkilerinden kurtarmak gerekmektedir.

2.4. Sosyalleşme

Toplumsallaşma, yardıma gereksinimi olan bebeğin, içerisinde doğduğu kültür için geçerli olan becerileri bilinçli bir biçimde yavaş yavaş edinerek, bilgili bir kişi haline gelmesi sürecidir (Giddens, 2012: 201).

Toplumsallaşmanın Güncel Türkçe Sözlük (2023)'teki tanımı: “Bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci; sosyalleşme.” olarak verilmektedir.

Kağıtçıbaşı (2010: 359)'na göre; sosyalleşme, insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir, yani ailesinin, akraba ve komşuluk çevresinin, kentinin, köyünün ve nihayet ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir.

Sosyalleşme, bireyin doğduğu andan itibaren belirli kademelerden geçerek kendisinden beklenen rol ve normlarla bilgilendirilerek, toplumdaki yerini kazanma sürecine denilmektedir. Bu süreçte insanın sosyalleşmesine yardımcı olan etkenler başta aile olmak üzere okul, akran grubu ve kitle iletişim araçları olarak büyük katkı sağlamaktadır (Erkal, 2006: 102).

“Parsons, insanların, bir toplumun değerlerini içselleştirdiklerini söylemektedir; yani toplum içindeki diğer aktörlerden kendilerinden neler beklenildiğini öğrenerek kültür sisteminin toplumsal değerlerini kendi değerleri yapmaktadırlar. Başka bir deyişle, rol beklentilerini öğrenerek toplumun tam üyeleri haline gelmektedir. Böylece, değerler kültür sisteminden gelmektedir; bunlara tekabül eden normatif beklentiler veya rol beklentileri toplumsal sistem içinde öğrenilmektedir; birey kimliği kişilik sisteminden gelmektedir ve biyolojik donanım davranışsal organizmadan gelmektedir” (Çınar, 2007: 39).

Sosyalleşme insanın anne karnına düşmesiyle başlayarak ölümüne kadar devam eden uzun süreçtir. Sosyalleşme için çeşitli kuramlar ortaya atılmış sosyalleşme hakkında çeşitli yorumlar getirilmiştir. Klasik yaklaşımı savunan düşünürler; biyolojik süreçlerin sosyalleşmede etkili olduğundan sosyal psikolojinin büyük etkisi olduğunu ifade etmektedirler. Çağdaş yaklaşımı savunan düşünürler ise; bunun yanında bilgi, beceri,

deneyim ve insanlarla olan etkileşimin yararı olduğunu düşünerek sosyal ve fiziksel uyumu da katarak daha etkili olduğunu ifade etmektedirler. Sosyalleşmede toplumdaki bireylerin etkisi olduğu kadar günümüze bakıldığında insan hayatına etki eden kitle iletişim araçlarının da sosyalleşmede artık büyük payı bulunmaktadır. Radyo, televizyon, telefon, bilgisayar, internet sayesinde sosyalleşme giderek alanını genişletmiştir. Bir çocuk dünyaya geldiğinde ailede başlayan eğitimle birlikte ardından arkadaş, okul ve kitle iletişim araçlarından sosyalleşerek ilerlemektedir. Toplumda gerçekleşen sosyalleşme insanların kuşaktan kuşağa uyum sağlayarak her anlamda daha ileriye vardığı bir sürecin adıdır. Eskinin işlevini yansıtan normlar ile insanların yeni değişimlere uyum sağlamasında etken olan sosyal normların edinilmesini kapsamaktadır (Maccoby, 2007: 5).

2.4.1. Sosyalleşme araçları

2.4.1.1. Aile

Sayın (1990)'a göre; aile, biyolojik olarak insan türünün devamlılığını sağlayan karşılıklı ilişkilerde belirli kurallara dayanan sosyalleşmenin ortaya çıktığı ilk alan olmaktadır. Çocuğun kişiliğinin oluşması, bazı toplumsal değerlerin, normların, kültürün olgunlaşması ailede başlamaktadır. Aile, okul öncesi olarak adlandırılan dönem içerisinde çocuğa öncelikle tuvalet eğitimini, küçükleri sevmeyi, büyüklere karşı saygılı olmayı, kendi temel ihtiyaçlarını giderebilmeyi gibi diğer rolleri de öğretmeyi amaçlamaktadır.

Aile içerisindeki ilk etkileşimler, çocuğun yaşama karşı geliştirdiği bakış açısıyla aynı oranda olacaktır. Çocuk, toplumsal yaşama uyum sağlayabilmesi için anne ve babasından öğrendiği tutumları sergileyecektir. Çocuk ailedeki bireylerden öğrendiğini kendi yaşamında uygulamaktadır ve yakın çevresiyle etkileşime girerek öğrendiklerini sentezleyerek kendi kişiliğini oluşturmaktadır. Çocuğun toplumsallaşma sürecini olumlu ve başarılı geçirebilmesi için sosyal bütünleşmesinde aile fertleri bir araç konumundadır (Muluk, 2004: 2).

Bireylerin bağlı olduğu iki türlü aile vardır: İlki insanların doğup büyüdüğü ailesi, diğeri ise eşiyle kurduğu ailesidir. Bu aileler içindeki ilişkiler birincil ilişki olduğundan aile üyeleri arasında kurulan bağ sıcak ilişkiler olmaktadır. Aile içindeki iletişim, sevgi ve bağlılık aile üyelerinde olumlu güdülenmeyi oluşturmaktadır. Ebeveynlerin çocuklara aktardıkları kültür gelecek nesillerin değerlerinin temelini oluşturmaktadır. İdeal aile tipinde sağlıklı iletişim, şefkatli ortam, aile bireylerinin huzurlu ve güvende olmaları önemli

hususdur. Birincil ilişkilere verilen önem ailedeki güven ve huzuru sağlamaktadır (Ergil, 2012: 44).

Birincil ilişkilerin güçsüz olduğu ortamda aile üyelerine yansıyan olumsuzluklar, çocuklarda da görülmektedir. Yaşanan olumsuzluklar sağlıklı iletişim kurulamamasında ve çocuğun sosyalleşmesindeki aksaklıklarda fazlasıyla görülmektedir. Sosyalleşemeyen çocuklar hayatın birçok noktasında bu eksiklikleri yaşayarak hayatını temellendirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla akranlarıyla, ailesiyle ve toplumdaki insanlarla olan iletişiminde genel olarak olumsuzluklar yaşayacaktır. Bundan dolayı çocuğun ailedeki yaşantısının toplumla arasında gerçekleşen sosyalleşmeye etkisi büyüktür.

2.4.1.2. Okul

Yetim (2000), çocukların aileden sonra aile kadar yakın olan eğitim yuvasının okul olduğunu vurgulamaktadır. Eğitim kurumlarından olan okul, çocukların yaşamlarının büyük bir bölümünde yer alan planlı bir sosyalleşme kurumudur. Öğretmenler ve eğitimci de sosyalleşmeyi sağlayan en önemli unsurlar olmaktadır.

Okul çocuklar için sadece bilgi alınan, eğitim verilen bir kurum değildir; toplumsal anlamda çocuklara her türlü sorumlulukları öğretmektedir. Bu yapı içerisinde çocuklar okullarda öğretmenlerinden, arkadaşlarından sosyalleşmeyi öğrenmektedir. Farklı çevrelerden ve farklı ailelerden gelen çocuklar aynı ortam içerisinde bilgi ve becerilerini paylaşırlar. Okul çocukların hem fiziksel hem ruhsal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Çocuklar aileden öğrendikleri eğitimle ve toplumsal hayattaki tecrübeleriyle okuldan öğrendiklerini harmanlayarak kendini tamamlamaktadır (Akyüz, 2001).

Çocukların ailede aldığı eğitimin dışında eksik kalan yönlerini ise okul tamamlamaktadır. Okul sosyal yaşamı etkilemektedir. Okul sosyal yaşamın gelişmesine olanak sağlamaktadır aynı zamanda sosyal hayatın genişlemesine de katkı sağlamaktadır.

“Durkheim'e göre, eğitim ve özellikle de tarih aracılığıyla çocuklar, toplumdaki ortak değerlere ilişkin, ayrı fertlerden oluşan topluluğu birleştirici bir anlayışa ulaşırlar. Bu ortak değerler, dinsel ve ahlaki inançları ve bir öz-disiplin anlayışını içerir. Durkheim, eğitimin, çocukların, toplumun işlevini yerine getirmesine katkıda bulunan toplumsal kuralları içselleştirmelerini olanaklı kıldığına inanır” (Giddens, 2012: 732).

2.4.1.3. Akran grubu

Toplumsallaşmadaki diğer önemli araç akran ilişkileridir. Akran grubu; aynı yaştaki veya benzer yaştaki çocukları ifade etmektedir. Çocuklar kendilerine yakın gördükleri akranlarıyla vakit geçirmekten hoşlanırlar; onlarla ortak paylaşımlarda bulunurlar ve birlikte oyun oynarlar. Kreş ve anaokulu çağındaki çocuklar birlikte yapmaktan hoşlandıkları herhangi bir şeyde ve akranlarıyla oynadıklarında onlarla olan iletişimlerini daha kolay ifade etmektedir.

Sosyalleşme bir süreçtir ve ailede başlamaktadır; okulda öğretmenlerle, arkadaşlarla gelişmektedir. Akran grubu veya arkadaş grubundaki insanların birbiriyle olan iletişimi ve yaşadıkları duyguların benzer olması durumundan dolayı çocuklar kişiliklerini daha kolay kazanmaktadır. Çocuklar ve gençler akran gruplarından birçok şeyi öğrenirler: paylaşmak, kazanmak, kurallara uymak, fedakârlık, başarmak, sevmek, sevilme vb. gibi duygu ve davranışlar bunlara örnek olarak gösterilebilir. Özellikle ergenlik dönemindeki çocukların aileleri dışındaki etmenlerden etkilendiği söylenebilmektedir (Atabek, 2003).

Çocuklar, ailelerinin yanındayken veya okuldayken, akranlarıyla birlikte geçirdikleri zamandaki aynı rahatlık içerisinde olmamaktadırlar. Çocuğun beklediği davranış; akranlarıyla vakit geçirdiğinde sorgulanmamak ve arkadaşları tarafından kabullenilmek. Çocuk bu durumlarda kendini daha rahat hissetmektedir. Çocuklar, birbirlerini sorgulamadan hayal, gerçek, korku, kaygı, beğeni duygularını açıkça birbirlerine ifade etmektedirler. Aileler çocuklarının kimlerle arkadaşlık ettiğini, çocuklarını rahatsız etmeden her durumda araştırıp, görüp gerekli tedbirleri ona göre sürekli almalıdırlar. Ergenlik döneminde çocuklar ufak hatalar gibi görünen büyük yanlışlar yapabilirler.

Çocuklar veya ergenler akranlarıyla bir uyum süreci içinde olmaya çalışırlar. Böylelikle çocuklar, toplum içinde kendilerinde olmayan özellikleri kendilerine uyarlamaktadır. Çocuklar oyunlar aracılığıyla kendilerine rol üstlenerek gelişimsel dönemlerine göre bu rol ve beklentiyi karşılamaya çalışmaktadırlar. Benzer ilgi alanlarına sahip olan arkadaşları seçmeye gayret gösteren çocuklar, gruba da uygun olmak isterler; grup dışında kalmak ise onların istemedikleri bir durumdur.

2.4.1.4. Kitle iletişim araçları

Kitle iletişim araçları, insan hayatında 20. yüzyılda sosyalleşme sürecinde yoğun bir şekilde etkisini göstermiştir. En az iki insan arasında gerçekleşen eyleme iletişim denilmektedir. İletişimde önemli olan birbiriyle ilişkili mesajların alınması ve verilmesidir

(Cüceloğlu, 1999: 163). Yakın zamana kadar toplumun sosyalleşmesinde aile, okul ve akran grubu etkili iken; daha sonrasında kitle iletişim araçları da etkili olmuştur. Başta televizyon, internet, telefon, tablet ve bilgisayar olmak üzere bu araçların insanlar üzerinde sosyalleşme açısından oldukça etkili olduğu gözlenmektedir (Ergenç, 2011: 65).

Bilgi ve haber akışı kitle iletişim araçları ve sosyal medya araçları sayesinde hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Kitle iletişim araçları sayesinde bilgilere ulaşmak kolaylaşmaktadır. Toplumdaki insanların ve çocukların kitle iletişim araçlarından film, video, televizyon ve internet oyunları yoluyla duygusal tepkileri ve tutumları şekillenmektedir. Özellikle televizyon toplumsal tutumları etkilemede önemli rol oynamaktadır. Ayrıca sosyalleşmenin siyasal alanında kitle iletişim araçları medya olarak anılmaktadır. Medyanın da süreçte ayrı bir etkisi bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının ortak noktası ve bakış açısı toplumdaki bireylerin düşüncelerini etkileyerek bir biçime kavuşturmadır (Özkalp, 2005).

Kitle iletişim araçları aile içinde, okullarda, komşuluk ilişkilerinde rol model olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının çocukların gelişimleri açısından olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır bu etkiler sosyalleşme açısından doğrudan ve/ya dolaylı şekilde karşılık bulmaktadır. Çocuklar her türlü öğrenmeye açık oldukları için kitle iletişim araçlarından gördükleri saldırgan davranışlardan, kavga ve şiddet unsurlarından dolayı olumsuz davranışlar sergilemektedir. Özellikle aile içinde ve arkadaş ilişkilerinde bu olumsuz davranışlar görülebilmektedir. Televizyon programlarının içerikleri iyi yönde geliştirilirse, çocukların sosyal, bilişsel ve duygusal gelişiminde etkili olur.

Semerci (2012)'ye göre; internet kullanımı yetişkinlerde, çocuklarda bilgi öğrenme ve sosyalleşme açısından faydalı olmaktadır. Bu durum, özellikle dil gelişiminde de etkilidir. Küçük yaştaki çocukların ekrana yoğun bir şekilde maruz kalması uygun değildir, çocukların interneti doğru kullanıp kullanmadığı belirli aralıklarla aile tarafından takip edilmelidir. İnternet; ilkökul, ortaokul, lise çağlarındaki çocukların bilgi alması yönünden yararlıdır; oyun açısından ise uygun oyunlar tercih edilerek çocukların bunları doğru kullanmaya yönlendirilmeleri gerekmektedir. İnternet kullanımı, çocuklarda bağımlılık yaratan bir araç olduğu için bu sanal dünyadan etkilenen çocukların yaşamlarının olumsuz şekillenmesine aynı zamanda sosyalleşme yönünden kopukluklar yaşamalarına neden olabilir.

2.4.2. Sosyalleşme ve oyun

İnsanların toplum içerisinde birbirleriyle iyi bir iletişim dili kullanarak sağlıklı ilişkiler kurmaları sosyal ilişkilerin oluşumunda pozitif anlamda bir etki oluşturur; bu

noktada ise sosyalleşmenin temelleri atılır. Sosyalleşme, doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreç olduğundan insan; her yaşta ve sosyal ortamda sosyalleşebilmektedir. Sosyalleşme bireylerin sosyal ilişkiler kurmasıyla ilişkilendirilirken, duygusal yönlerini de kullanarak etkileşim kurmalarını kapsamaktadır. Sosyal olmak özgüven açısından olumlu etkileri beraberinde getirirken kaygı ve anti sosyal yaklaşımlar ise insanlarda özgüven düşüklüğüne neden olabilmektedir. Özgüven sahibi kimse; kendine güvenen, iletişimi kuvvetli, çeşitli konularda ve durumlarda ifade gücüne sahip birisi olarak toplumda kendini daha rahat hissedip sosyalleşebilmektedir. Birden fazla kişiyle mümkün olan sosyalleşme için, uygun ortamların da olması önemlidir. Bu ortamlar ise; aile, arkadaş, okul ortamı olarak temellendirilmekle birlikte, sosyal gruplar, sosyal ortamlar ve sosyal ağlar şeklinde de genellenebilir.

Her bireyin toplumda bir rolü ve görevi olduğu gibi, çocukların da bu toplumda bir yeri ve görevi bulunmaktadır. Çocuk; aile içerisinde çocukken, okulda öğrenci, akranları içerisinde arkadaş, toplumda da bir bireydir. Çocukların toplum içerisinde sosyalleşebilmeleri doğal bir şekilde olmaktadır. Çocuklar saf ve temiz duygularıyla hareket ettiklerinden dolayı onlara sunulan ortamlarda kendilerini daha rahat ifade edip sosyalleşebilmektedir. Çocukların en temel ihtiyaçlarından birisi olan oyun aynı zamanda çocukların sosyalleşmelerinde en etkili yöntem olma özelliğini de taşımaktadır. Çocuk yetiştirilirken; çocuğun iletişim kurmasında, uyum sağlamasında, eğitim almasında oyun ile öğretim sürecinin benimsenmesi olumlu bir etki oluşturmaktadır. Çocukların sosyalleşmeleri sağlanırken; sportif faaliyetlere, sanatsal etkinliklere, grup oyunlarına, tiyatro etkinliklerine, açık alan ve/ya kapalı alan oyunları ile ilerlemelerine önem verilmelidir. Çocuklar; bu oyunlar ve etkinliklerle sosyalleştirilirse; özgüvenleri daha yüksek, mutlu ve huzurlu bireyler olacaklardır; böylelikle çocukların hayata uyum sağlamaları, sorumluluk bilinci kazanmaları da sağlanacaktır. Tüm bu süreçlerin sonucunda çocukların sosyalleşmesi tamamlanarak topluma hazır hale gelmeleri olanaklı olacaktır. Oyun, hem fiziksel hem de psikolojik olarak çocukların gelişiminde olumlu etki oluşturmaktadır. Psikolojik etki olarak çocuğun duygusal açıdan rahatlaması, eğlenmesi, oyundan zevk alması önemlidir. Bunlar gerçekleşirken oyun oynamaya yönelen çocukların bilişsel süreçleri de olumlu anlamda gelişmektedir. Çocuğun oyun içerisinde kurallara uyması, oyuna farklı bir bakış açısı kazandırması, oyunun yönünü olumlu yönde geliştirmesi ve yeni oyunlar üreterek oynaması çocuğun zekâ düzeyinin de geliştiğini göstermektedir. Gelişen zekâsını kullanabilmek ise çocuğun toplumdaki yerini belirleyerek, ileriki

yaşantısına doğrudan etki etmektedir; süreç sonunda çocuğun hobilerine, başarısına, kariyerine olumlu etkilerle yansıyan zekâ çocuğu geliştirmektedir.

Çocukların fiziksel olan oyun türlerine olan ilgileri zamanla değişerek dijital oyunlara kaymaktadır. Dijital oyunların erken çocukluk döneminde çocukların hayatına girmesi tehlikeli olmaktadır. Çocukların şekillendikleri dönemde dijital dünya ile tanışması onların yaşantılarını, fizyolojik durumlarını, psikolojik ve duygusal yönlerini zayıflatmaktadır. Dijital oyunlar daha önceleri salonlarda oynanabilirken, şimdilerde ise bunların ekrana ulaşılan birçok yerde oynanması daha kolay bir oyun biçimine dönüştüğünü göstermektedir. Oyunlar içerisinde ücretsiz oyunların olması oyunları daha cazip kılmaktadır. Üstelik bu oyunlara erişim kolay olduğundan evde, otobüste, markette, işyerinde veya istenilen her anda bunlar oynanabileceği için bu nedenle çok tercih edilmektedir. Çevrim içi oyunlarda karşılıklı sohbet özelliği olduğundan dolayı oyunlar içerisinde oyuncular arası ilişki kurulabildiğinden, çocuklar bu anlamda iletişim kurarak da sosyalleşebilmektedir. Çocuklar, grup oyunları içerisinde ekip olarak birlikte hareket etmeyi veya oyundaki görevleri yerine getirmeyi başararak bazı sosyal dinamikleri yaşamaktadır. Oyun içerisinde sanal servet olarak da belirtilen ödül, puan, güç ve seviye atlama gibi özelliklere erişerek oyun oynama istekleri çocukları ve oyuncuları rekabete aynı zamanda kazanma hırsına ulaştırmaktadır.

Dijital oyunların çocuklar üzerindeki olumlu özellikleri düşünüldüğünde; genellikle çocukların motor becerilerini, düşünme biçimlerini, strateji geliştirme yeteneklerini fonksiyon olarak geliştirdiği görülmektedir. Sosyalleşme anlamında bakıldığında ise dijital oyunların, çocukları toplumdan kopuk biçimde insanlarla iletişim kurmaktan uzaklaştırdığı görülmektedir. Yapılan birçok araştırma dijital oyunların insanları yalnızlaştırmaya özendirdiğini vurgulamaktadır. İçeriklerine göre; bilgisayar, tablet ve telefon oyunları olarak değişiklikler gösterse de bu oyunlar toplumsallaşmada olumsuz etki yaratmaktadır.

2.5. Adıyaman İline Ait Bilgiler

2.5.1. Adıyaman ilinin genel özellikleri

Adıyaman Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir il olarak bilinmektedir. Adıyaman, Cumhuriyetin kuruluşundan 1954 yılına kadar eski idari yapısı korunarak Malatya'ya bağlı kaza konumunda iken, 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı kanunla Malatya ilinden ayrılarak müstakil bir il haline gelmiştir.

2.5.2. Adıyaman ilinin kültürel özellikleri

Medeniyet tarihinin köklü geçmişine sahip olan Adıyaman'ın eski ismi Hısnımansûr olarak kaynaklarda geçmekte ve “Hısn”, kale anlamında korunacak yer manasına gelmektedir (Battuta, 2004: 376).

Evliya Çelebi'nin rivayetine göre bu korunması gereken kalenin küçük olmasına rağmen oldukça da zorlu çetin bir kale olduğu ifade edilmiştir. O dönemde sürgün edilecek kimseler, Mısır halifeleri tarafından bu diyara sürülüp hapsedilmişlerdir (Çelebi, 1976: 827).

Kaynaklarda yedinci yüzyılda bu bölgeye gelip Emevi kumandanlarından olan Kays kabilesine bağlı Mansûr Bin Ca'vene'ye istinaden bu şehre bu ismin verildiğini dile getirilmiş olsa da, başka bir deyişle bu isim sahibi Abbâsi Halifesi olan Ebû Ca'fer el-Mansûr'un isminden geldiği söylenmektedir. Adıyaman'a Adıyaman isminin ise Cumhuriyet Döneminden sonra verilmiş olduğu söylenmekte fakat bu bilginin kaynağı hakkında bir kayıt bulunmamaktadır (Halaçoğlu, 1988: 377); (Uzunçarşılı, ty,: 276).

Adıyaman ili; tarihi, kültürel, coğrafi konumuyla ve turistik değerleriyle, en eski yerleşim yerlerinden biridir. Adıyaman ilinin 8 km kuzeyinde bulunan “Palanlı Kaya Altı Sığınağı”nda ilkel insanlar tarafından 40.000 yıl önce kazı tekniği ile dağ keçisi figürünün yapıldığına dair buluntunun olması, buranın eski yerleşim yerlerinden biri olduğunun kanıtıdır. Adıyaman'ın Kâhta ilçesine bağlı ve ilçeden 43 km uzaklıkta olan Nemrut Dağı 1987 yılında UNESCO Dünya Kültür Miras listesine alınarak, söz konusu listeye dâhil edilen 9 eserden biri olma özelliğiyle öne çıkmıştır. İl turizmi açısından büyük önem arz eden başta Nemrut Dağı olmak üzere Kommagene Uygarlığına ait eserlerle 2206 metre yüksekliğindeki Nemrut Dağı'nda güneşin doğuşunu ve batışını izlemek isteyen tüm yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Burası, Adıyaman'da egemenlik kuran önemli medeniyetlerden biri olan ve başkenti Samosota (Samsat) olarak bilinen Kommagene Krallığı'na aittir. Adıyaman kültür turizminden dini turizme sağlık turizminden spor turizmine ve av turizmine kadar birçok alanda zengin kaynaklara sahiplik yapmaktadır. 1800 yıllık Roma döneminden kalan Cendere Köprüsü, Kommagene döneminde ticaret merkezi olarak kullanılan Perre-Antik Kenti ve Roma Çeşmesi, Arsemia Ören Yeri, Kommagene döneminde yapılmış ancak, Roma, Bizans Memlûkler tarafından da kullanılmış olan Eski Kâhta Kalesi, Karakuş Tümülüsü, gibi birçok şahesere ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca şehirdeki diğer tarihi yapılar Kurşunlu Camii, Sofraz Anıtları, Kızılın Köprüsü, Besni Kalesi, Dikilitaş, Dolmenler gibi mimari eserlerdir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024).

Adıyaman’da Anadolu tarihinin ilk camilerinden olan Musalla Cami yer alırken, bunun yanı sıra kültür abidesi sayılan 800 yıllık geçmişiyle Ulu Camii şehirdeki yerini almaktadır. Bu ile adını veren Adıyaman Kalesi ihtişamıyla ve geçmişiyle merkez ilçede bulunmakta ve görülmesi gereken önemli tarihi yerler arasında sayılmaktadır. Türkiye sınırları içerisinde yeri kesin olarak bilinen iki sahabeden birisi Hz. Safvan Bin Muattal sahabedir ve türbesi Adıyaman’ın Samsat ilçesinde yer almaktadır. Sahabe, yerli ve yabancı turistlerin de ilgisini çekmektedir.

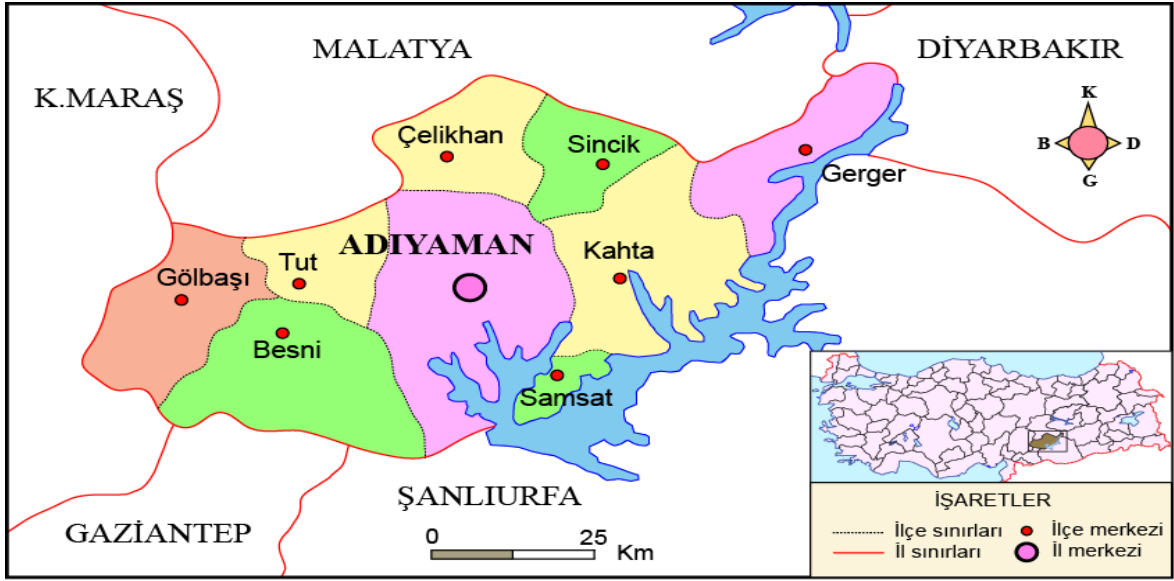
Geçmişte barındırdığı birçok medeniyet sayesinde geniş kültüre sahip olan bu il, dini yapısını da kültürünü de bozmamıştır. Adıyaman’ın merkez ilçesinin Mara Mahallesinde bulunan Mor Petrus ve Mor Pavlus Süryani Kadim Kilisesi aktif faaliyet gösteren yapı içerisinde yer almaktadır.

Şehrin ekonomik kaynaklarında çeşitlilik görülmektedir. Şehir merkezinde ticaret, sanayi faaliyetleri, verimli tarım arazilerinden dolayı da tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır. Ülkeye ve şehre büyük ekonomik katkı sağlayan diğer bir kaynak ise petrol kuyularının olmasıdır. Bunlar, şehri avantajlı kılmakta ve ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır. Ekonomik olarak önemli geçim kaynaklarından bir diğeri ise Çelikhan ilçesinin büyük bölümünde üretimi yapılan tütündür. Gerger, Sincik ve Çelikhan ilçelerinde ve yaylalarda bal üretimi yapılmaktadır. Tut ilçesi dut pekmeziyle, Besni ilçesi Besni Üzümü ile anılmaktadır. Kâhta ilçesinde buğday, arpa, badem, nar, üzüm, pamuk üretimi mevcuttur. Samsat ilçesinde ise başta tarım olmak üzere balıkçılık ve hayvancılık yapılmaktadır.

Adıyaman’da ulaşım kara, hava ve demir yolu ulaşım araçları ile karşılanmaktadır. Gölbaşı ilçesinde demir yolu ile ülkenin her yerine ulaşım sağlanmaktadır. Akdeniz Bölgesi’ni, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi’ni birbirine bağlayan Gölbaşı ilçesi önemli yol kavşakları arasındadır. Çevresindeki illerden Gaziantep, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Malatya ve Şanlıurfa illerine karayolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Kâhta ilçesi yolu üzerinde bulunan Adıyaman Havaalanı ile de ülkedeki diğer illere ulaşım sağlanmaktadır.

2.5.3. Adıyaman ilinin coğrafi özellikleri

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan bir ilimizdir. Doğusunda Diyarbakır, güneyinde Şanlıurfa ve Gaziantep, batısında Kahramanmaraş, kuzeyinde ise Malatya illeri ile çevrilmiştir. Adıyaman konum olarak aşağıdaki haritada gösterildiği gibidir.

Şekil 2.11. Adiyaman İli ve İlçeleri Haritası

Adiyaman ilinin merkez ilçeyle birlikte toplam 9 ilçesi bulunmaktadır. İlin yüzölçümü 7.614 km²'dir. Arazi yapısı engebeli olarak kuzeyden güneye doğru alçalmaktadır. Türkiye'nin en önemli akarsularından olan Fırat Nehri ile birlikte pek çok akarsu şehri boydan boya kuşatmıştır. İl topraklarının Fırat'la sınır oluşturan büyük bir bölümü, dünyanın sayılı barajlarından olan Atatürk Barajı suları altında kalmıştır (Adiyaman İl Çevre Durum Raporu, 2011: 21-23).

Adiyaman'ı doğudan batıya doğru bölen Toroslar, kuzey ve güney arasında iklim farklılığına sebep olmaktadır. Güneyde yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı; kuzeyde yazları kurak ve serin, kışları yağışlı ve soğuktur. Doğu Anadolu ile Akdeniz Bölgeleri arasında geçit konumunda olan Adiyaman'ın iklimi, bu özelliğinden dolayı bölgedeki diğer illerden daha fazla yağış almaktadır. Atatürk Baraj Gölü alanının oluşmasından sonra ilin genel olarak havası daha yumuşak ayrıca havasındaki nem oranının da arttığı gözlenmiştir. Ülkemizin büyük çoğunluğu deprem kuşağı üzerindeyken, Adiyaman da coğrafi konum olarak birinci derece deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır. Doğu Anadolu Fay Hattı sınırlarında yer alırken ilin bir bölümü bu fay hattı üzerindedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Adiyaman ili içerisinde özellikle DAF ve GAF'ın bir kısmı olmak üzere yaklaşık 420 km'lik aktif fay hattı geçmekte olup depremsellik açısından yüksek risk oluşturmaktadır. İldeki bazı ilçeler ve köyler bulunduğu konum itibarıyla depremde daha çok etkilenmektedir. Adiyaman'da tarih boyunca 2023'e kadar; 1964 yılında (Mw = 6.0)

Sincik-Adıyaman depremi meydana gelmiş ve 02 Mart 2017 tarihinde Kızılöz-Samsat-Adıyaman (Mw =5.5) depremleri olmuştur.

2.5.4. Adıyaman ilinin nüfus özellikleri

Bölgenin nüfusu çeşitli dönemlerde farklılıklar göstermiştir. Adıyaman'ın 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı kanunla Malatya'dan ayrılarak il statüsü kazanmasından dolayı, nüfusun gelişimi 1955 yılından itibaren incelemeye esas alınmıştır. Adıyaman'da nüfusun 1955 yılından 2007 yılına kadar düzenli olarak artış gösterdiği görülmektedir. Adıyaman'ın merkez ilçesindeki artışın yüksek olmasını; doğal nüfus artışının yanında Atatürk Barajı'nın yapımıyla Samsat ilçesinin, 12 köyünün ve 46 mahallesinin tamamen sular altında kalmasından dolayı göç nedeniyle oluşan gelişlerin etkisine bağlamak mümkündür. 1990 genel nüfus sayımına göre 58.465 kişi köy ve mezralarını terk etmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda 1997 yılında merkez ilçe ve il nüfusu artışında büyük bir sıçrama görülmektedir. 2014 yılında il nüfusu 597.835 kişiye ulaşmıştır. Adıyaman'ın 2014 yılında nüfus artış hızı %1.09'dur. Adıyaman, GAP illeri içerisinde nüfus artış hızı en düşük olan ildir. (T.C. Adıyaman İl Özel İdaresi, 2024)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Adıyaman'ın nüfusu 604.978 kişidir. İlimizin il/ilçe ve belde/köy nüfus dağılımı verilmiştir. Ayrıca, 2023 yılı il ve ilçelere göre nüfus dağılımı aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2.2. İlçelere göre il/ilçe merkezi nüfusu toplamı 2023

		ERKEK	KADIN	TOPLAM
2023	Besni	38791	37.624	76.415
	Çelikhan	7.637	7.219	14.856
	Gerger	7.990	7.689	15.679
	Gölbaşı	24.188	23.688	47.876
	Kahta	67.462	64.841	132.303
	Merkez	143.744	141.095	284.839
	Samsat	3.573	3.325	6.898
	Sincik	8.392	8.085	16.477
	Tut	5.002	4.633	9.635

Tablo 2.3. *Adıyaman ili yıllara göre nüfus sayısı*

YIL	ŞEHİR	KÖY	ŞEHİR	TOPLAM
2007	Adıyaman	253702	329060	582762
2008	Adıyaman	255102	329965	585067
2009	Adıyaman	249858	338617	588475
2010	Adıyaman	243699	347236	590935
2011	Adıyaman	237336	356595	593931
2012	Adıyaman	229880	365381	595261
2013	Adıyaman	224001	373183	597184
2014	Adıyaman	215080	382755	597835
2015	Adıyaman	209302	393472	602774
2016	Adıyaman	205782	404702	610484
2017	Adıyaman	201051	414025	615076
2018	Adıyaman	202624	421889	624513
2019	Adıyaman	194707	431758	626465
2020	Adıyaman	191294	441165	632459
2021	Adıyaman	184921	447227	632148
2022	Adıyaman	176891	458278	635169
2023	Adıyaman	189705	415273	604978

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Konusu

6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş'ın ilçeleri olan Pazarcık'ta 7.7 ve Elbistan'da 7.6 olmak üzere ülkemizi derinden sarsan ve asrın felaketi olarak nitelendirilen depremler yaşanmıştır. Bunun sonucunda 11 il ciddi bir biçimde etkilenmiştir. Yaşanan deprem sonrasında en çok etkilenen üç ilden birisi olarak gösterilen Adıyaman'ın merkezinde deprem sonrası kurulan konteyner yaşam alanları içerisinde insanlar yaşamlarını sürdürmektedir. Yaşam alanlarında yaşanan birçok zorluktan etkilenenlerin başında ise çocuklar gelmektedir. Normal şartlarda çocukların sosyalleşmesinde oldukça önemli olan oyunun bu noktada önemi daha da artmıştır. Yaşam alanlarında biraz geç de olsa oyun etkinlikleri devlete ve özel girişimlere bağlı birçok sivil toplum örgütü ve kuruluşu tarafından gerçekleştirilmeye başlanmış ve etkinlikler süreçte devam etmektedir. Çocuklar, yaşamış oldukları ağır travmalar sonrası; aileleriyle, arkadaşlarıyla, okulda sosyalleşmeye devam etmektedirler.

Çalışmada, çocukların, oyunla nasıl sosyalleştikleri konusu üzerinde durulacaktır; bunun yanında oyun türlerinden de ağırlıkla hangisini benimsedikleri, hangi oyun türlerinin onlara seslendiği, iyi geldiği de gözlem ve görüşmelere dayanılarak sunulmuştur. Oyun, çocukların sosyalleşmesinde etkili olduğu gibi onların bilişsel-zihinsel dünyasını şekillendiren de en önemli araçtır. Araştırmada buradan hareketle özellikle 3-6 ve 6-12 yaş aralığındaki çocuklar incelenmiştir. Çocuklar; oyun ile öğrenir, oyunu yaşamlarına uydurur, yaşamlarından birer parça oyuna katarak kendine tekrar oyun kurar ve böylece oyun ve gerçek yaşam bir noktada çocuğun karakterini biçimlendirir. Sonuçta çocuk eğlenir, biçimlenir ve de sosyalleşir. Yaşanılan deprem sonrası oluşan bazı kayıplardan dolayı insanlar üzerinde farklı travmalar meydana gelmiştir. Bölgedeki her insan doğrudan ya da dolaylı olarak travma yaşamıştır fakat çocuklar bu noktada daha ağır travmalar yaşamış ve bunlarla baş etme konusunda da daha çok çaresiz kalmıştır; kalmaya da devam etmektedir.

Araştırmada, sosyalleşen ve/ya sosyalleşemeyen çocukların davranışlarının da farklı olduğu süreçteki gözlemlerle belirlenebilmiştir. Sosyalleşme oyun aracılığıyla etkili olurken oyunun çeşidinin de bu noktada önemli olduğunu belirtmek mümkündür. Söz konusu sosyalleşme; klasik oyunlar ile dijital oyunlar olmak üzere iki oyun çeşidi üzerinden değerlendirilebilir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı deprem bölgesinde konteyner yaşam alanlarında yaşayan çocukların sosyalleşmesinde etkili olan araçların ne olduğunu araştırmak, konu hakkında bilgi edinmek, bu koşullardaki çocukların sosyalleşmesinde oyunun, oyun türlerinin ne kadar etkili olduğunu görmek, bu bölgede tüm bunların uygulamadaki görünüşleri açısından gerekli araştırmaları yaparak bilgi toplamak amaçlanmıştır.

Buradan hareketle, araştırmada; Adıyaman merkezde kurulan konteyner yaşam alanlarını gezmek, gözlem yoluyla ve çocukların anneleri ile görüşme yapılarak oyun çağındaki çocukların sosyalleşmesi için gerekli araç-gereçlerin olup olmadığı ve oyun için gerekli olan ortamın sağlanıp sağlanmadığı durumlara dair birtakım bilgiler elde etmek amaçlanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Toplumun geleceği olarak düşünülen çocukların hangi değer ve davranışları kazandığı toplumsal anlamda ve gelecek açısından oldukça önemlidir. Toplumda; çocukların doğru biçimlenmesi ve biçimlendirilmesine katkıda bulunulması bunlara paralel doğru yönelimlerle sürecin desteklenerek çocukların büyütülmesi toplumun da iyileştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu da toplumun gelecekte yaşayabileceği kaygılarının azaltılması anlamına gelmektedir. Toplumda; gelecek nesillerin daha yararlı olabilmesi için şimdiden kendini gerçekleştirmiş sağlıklı bireylere ihtiyaç vardır. İyi yetişen çocuklar geleceğe de elbette olumlu yansımalarda bulunacaklardır. Toplumun, kültürün devamı ve etkililiği aynı zamanda yararlı ve güzel işlerin toplum adına yapılması için bu oldukça önemlidir. Çocuklar çok küçük yaşlarda olmalarına rağmen toplumun bu noktadaki inşası anlamında temel yapı taşı olarak en etkili görevi üstleneceklerdir.

Çocukların; fiziksel, zihinsel-bilişsel, duygusal yönden gelişmesi-geliştirilmesi onların toplumdaki değerini de belirlemektedir. Kendine güvenen, ifade gücüne sahip olan, toplumda konuşabilen, istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilen aynı zamanda bunları ifade eden, kendini iyi tanıyabilen çocuklar yetiştirilmeli ve onların bu yöndeki gelişimleri desteklenmelidir. Çocukların fiziksel ihtiyaçlarının yanında duygusal ihtiyaçlarının da karşılanması önemlidir. Çocuklarda oluşan ve temel ihtiyaç olarak bilinen beslenme, uyku gibi ihtiyaçların zorunlu biçimde karşılanması ilk aşama olarak düşünülür. Bunlar yeterli değildir. Uykusunu alan, beslenen çocuğun; oyun oynaması, oyun kurması, oyun için aletler geliştirmesi de bir o kadar önemli ihtiyaçlardır. Teoride, çocuklar için önemli görülen bu

durumlarda ailenin vereceği destek ise yaşamsal öneme sahiptir. Aile, bunlardan birini ve/ya birkaçını eksik yaparsa çocuğun dışa dönük değil içe kapanık bir duruma gelmesine sebep olabilir. Burada da önemli olan çocuğun dışa dönük, iletişim kurabilen daha sosyal bir bireye dönüşebilmesidir. Tüm bu sosyalleşme süreci geleneksel olan değerlerle başlar, çevre ve diğer koşulların etkisiyle devam eder.

Araştırmanın da konusunu oluşturan ve çocuklarda depresyon sebepli oluşan travmalar, çalışmanın önemini daha da artırmaktadır. Günlük koşullarda normal bir yaşam sürecinde olan çocuklara çalışmada önemli görülerek değinilenlerin sunulması elbette daha kolaydır; depresyon yaşayan travması devam eden sosyalleşmesi daha zor olacağı çok belli olan çocuklar için ise daha da fazla çaba göstermek hem yaşamsal öneme sahiptir hem de toplumun gelecekte daha sağlıklı inşası adına oldukça kritiktir. Ailenin ve diğer yakınların zaman zaman bu süreçte eksik kalması onların da çocuklarının da profesyonel anlamda desteklenmesi ve iyi halde oluşları için çabalanması gerektiği ayrı bir sorunsaldır. İşte tam da burada konteyner yaşam alanlarında faaliyet gösteren kuruluşların destekleri göze çarpmaktadır. Bu kuruluşların çaba ve desteklerini esirgememeleri açıkça görülmektedir. Burada; aslında dezavantajlı olan ve konteyner yaşam alanlarına sığdırılan aynı zamanda travma düzeyi yüksek bir grubun üyesi olan çocukların sosyalleşmesinin ne kadar zor ama aynı zamanda ne kadar önemli olduğu özetle söylenebilir.

Aile içinde sosyalleşen çocuk birçok anlamda aileden bağımsız olarak da sosyalleşir. Formal ve/ya informal öğrenme, doğrudan ve/ya dolaylı sosyalleşme böyle oluşur. Bu kapsamda; konteyner yaşam alanlarındaki çocukların oyun alanları içindeki ve dışındaki doğal durumları ve yaşayışları, oyun sırasındaki ve sonrasındaki sosyalleşme düzeyleri geniş çaplı olarak gözlemlerle incelenmiş sonrasında gerekli bilgiler toplanmıştır. Çalışmanın diğer çalışmalara katkı sağlaması yanında alan uzmanlarında konu olarak değişik bakış açıları oluşturması beklenmektedir; aynı zamanda alanın gelişimine katkı sunacağı düşünülmektedir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma desenli bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) tekniği ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, nitel araştırmalarda temel veri toplama araçları arasındadır. Nitel araştırmalarda görüşme tekniği ve gözlem tekniği birbirini tamamlayan teknikler arasındadır. Alan araştırmalarında görüşme tekniği uygulanırken çalışmaların gözlem tekniği kullanılmadan gerçekleşmesi pek de mümkün değildir. Gözlem

tekniki uygulanırken görüşme tekniğine ne kadar ihtiyaç duyuluyorsa, görüşme tekniğinde de gözlem tekniği ile veriler toplanması ve uygulanması o kadar önemli olmaktadır (Bal, 2014: 231).

Nitekim bir gözlemde “görüşme” (mülakat) tekniğine ihtiyaç duyulduğu kadar bir görüşmede de ancak “gözlem” tekniğiyle birlikte ilerlemeye ihtiyaç vardır.

Türkdoğan (1989: 167)’a göre; araştırma yöntemi araştırmaların amacını gerçekleştirmek için kullanılırken, araştırma tekniği; araştırmalarda yöntemin gerçekleştirilmesinde kullanılan veri toplama aracı veya tekniği olarak literatürde geçmektedir.

Bireylerle yüz yüze mülakat yönteminde kişileri seçmek, kişileri bulmak görüşme yönteminin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Görüşme yapılacak kişileri yerinde bulup onlarla mülakat yapmak zor da olsa sosyal araştırmalarda elde edilecek sonuçların faydası araştırmaya katkı sağlayacağından dolayı görüşme yöntemi nitel araştırmanın bilgiyi aktarma kısmında önemli olmaktadır. Görüşme yapılacak kişilere kişisel bilgilerinin ve verdikleri yanıtların bir başka kişiyle paylaşılmayacağı konusunda inandırıcı şekilde karşıya güven verilmelidir (Bilgiseven, 1989: 250-251).

Araştırmada; tanımlayıcı ve açıklayıcı araştırma tekniği ile afet, çocuk, oyun ve sosyalleşme sözcüklerinin tanımı ile afet, çocuk, oyun ve sosyalleşme ile ilgili kavramlar, afetin etkileri, oyun türleri ve sosyalleşme araçlarının etkileri, afetin sonuçlarında çocukların sosyalleşebilmeleri ile ilgili yapılanlar ile ilgili gözlemler, görüşmeler ve açıklamalar yapılmıştır.

Çalışma konusu ile ilgili, Adıyaman Üniversitesi Kütüphanesi, AFAD verileri, kitaplar, makaleler, dergiler, yüksek lisans tezleri, haberler ve internet adresleri yoluyla kaynaklara ulaşılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiş görüşme formudur bunun yanında araştırmada katılımsız gözlem yolu kullanılmıştır.

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile yürütülerek önceden hazırlanmış görüşme formunda açık uçlu sorular sorulmuştur. Bunun yanı sıra görüşme esnasında araştırmanın bir parçası olan sorular, katılımcıların konuşmalarına ve yaşadıklarına bağlı olarak geliştirilmiş yeniden yön verilerek araştırmaya uygulanmıştır. Görüşme esnasında verilen cevaplar ve elde edilen veriler not tutularak rapor tutulmuş ve sonrasında bunlar ayrıntılı incelemeler kapsamında analiz edilmiştir.

3.5. Problem Durumu

Bu araştırmanın ana sorunsalı deprem bölgesinde konteyner yaşam alanlarında yaşayan çocukların sosyalleşmesinde oyunun bir yeri olup olmadığını görebilmektir. Bu doğrultuda çocukların hangi oyunları seçerek, hangi oyunlarla sosyalleştiği aynı zamanda davranışlarına bu oyunların nasıl etki ettiğini toplumsal olarak değerlendirebilmektir. Bu araştırmada depremzede çocukların oyunla sosyalleşmesinin gözlenmesi ve bu durumların değerlendirilmesi gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla depremzede çocukların sosyalleşmesinde hangi değer ve davranışları edindiklerini ve bu süreçte toplumsallaşma araçlarının rollerinde belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışmada depremzede çocukların sosyalleşmesi sonucunda oyunla sosyalleşen bireyler haline gelip gelmedikleri yorumlanmaktadır.

3.5.1. Araştırmanın problem cümlesi

Çalışmanın temel problem cümlesi “Deprem sonrası çocukların sosyalleşmesinde oyun araç mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu problem çerçevesinde bir temel problem cümlesi ve alt problem cümleleri geliştirilmiştir.

Temel Problem: Deprem sonrası çocukların sosyalleşmesinde oyun bir araç mıdır?

Alt problem 1: Deprem öncesi ve sonrasında çocukların oyun alanlarında veya oyunlarında ne gibi değişiklikler olmuştur?

Alt problem 2: Konteyner yaşam alanlarında depremzede çocukların sosyalleşmesinde çevrenin rolü ne derece etkilidir?

Alt problem 3: Konteyner yaşam alanlarında oyun çeşitliliği ve kurulan oyun alanlarının yeterlilik durumu nedir?

Alt problem 4: Depremzede çocukların sosyalleşme sürecinde karşılaştıkları zorluklar arasındaki farklılıklar nelere bağlıdır?

3.6. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Çocuk tanımı yapılırken belirli yaş aralığındaki bireyler olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ve çocukluğun anlamı toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Birtakım toplumsal roller de toplumda değişiklik gösterebilmektedir. Bu çalışmada 3-6 ve 6-12 yaş aralığındaki çocuklara odaklanılmaktadır. Çocuk yaş kategorisine göre tanımlanmamakla beraber çocuklarda sosyal faktörlerin etkili olduğuna değinilmektedir. Sosyal faktörlerin yanı sıra coğrafi konumun, çevrenin, bulunulan koşulların ve ortamın da etkili olduğu

görülürken, çocuk yetiştirirken her insanın aynı derecelerde aynı şartlarda aynı ortamlarda çocuk yetiştiremediği de görülmektedir. Normal şartların dışında yetiştirilen sosyalleştirilen çocukların davranış düzeyleri, toplum içindeki davranış ve hareketleri yaşanan afet sonrasında oluşan ortamın içerisinde değerlendirilerek bu çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada sosyalleşmenin bütünsel olarak ve süreç boyunca çocukları nasıl etkilediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Depremzede çocukların sosyalleşmesinde aile, okul, arkadaş grupları, kitle iletişim araçları vb. gibi sosyalleşme araçlarının rolleri bütünsel olarak ele alınmıştır.

Bu araştırma nitel desenli bir araştırma olduğu için araştırma sonuçları yaşanan ortamdaki depremzede çocukların sosyalleşmesinde oyunun ne derece etkili olduğunu yansıtmaktadır. Bu çalışmada çıkan sonuçlar ve yorumlar tüm çocuklar için geçerli değildir. Ancak çalışmada yapılan gözlemler neticesinde depremzede çocuklar üzerine yapılacak diğer araştırmalara katkı sağlayacak yorumlar içermektedir. Adıyaman ilinde ilçeler hariç merkez olmak üzere çalışmanın sınırları belirlenmiştir, konteyner yaşam alanlarından konteyner alanlar seçilmiştir. (P) Prefabrik yaşam alanların kurulduğu bölgeler seçilmeden, (K) konteyner alanlar seçilerek çalışma yapılmıştır. Konteyner yaşam alanlarının oluşturulduğu “*K-1, K-2A, K-2B, K-4, K-6, K-8, K-11, K-12, K-14, K-15, K-17, K-19, K-20, K-26, K-29,*” 15 tane konteyner içerisinde incelemelerde bulunulmuştur. Kurulan 15 konteyner alanının %20’si içerisinde belirlenen kişilerle görüşme/mülakat yapılmıştır. Belirlenen konteyner yaşam alanlarında sosyalleşmek için oluşturulan alanların olması beklenmektedir. Çocukların oyun oynaması için oyun alanları, oyun faaliyetleri için kurulan konteynerler, akranlarıyla boş zaman faaliyetlerinin geçirilebilmesi için oluşturulması gereken ortamlar, ihtiyaçların giderilebileceği ofisler incelenmiştir. Sosyalleşmeyi etkileyen birçok faktör göz önünde bulundurularak çalışma yapılmıştır. Oyun türlerinden klasik oyun oynanabilecek alan ve olanakların olması ayrıca dijital oyunların oynanabileceği ortam ve olanakların olması göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evrenini 6 Şubat Kahramanmaraş depreminden sonra Adıyaman merkezde kurulan konteyner yaşam alanlarındaki 3-6 ve 6-12 yaş aralığındaki çocukların oyun ve oyun türleriyle sosyalleşmesi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak olan Adıyaman Merkez konteyner alanlarından toplam “*K-1, K-2A, K-2B, K-4, K-6, K-8, K-11, K-12, K-14, K-15, K-17, K-19, K-20, K-26, K-29*” 15 konteyner arasından %20’si çalışmada ele alınmış bunlar arasından 6 konteyner yaşam alanı seçilip 10 aileye ulaşılarak

3-6 ve 6-12 yaş aralığındaki çocuklara sahip ailelerden seçilerek örneklem grubu oluşturulmuştur. Örneklem grubundaki 3-6 ve 6-12 yaş aralığındaki çocuklara sahip aileler arasından çocukların anneleri ile görüşme yapılp oluşturulan hipotezin doğruluğuna ulaşmak hedeflenmektedir.

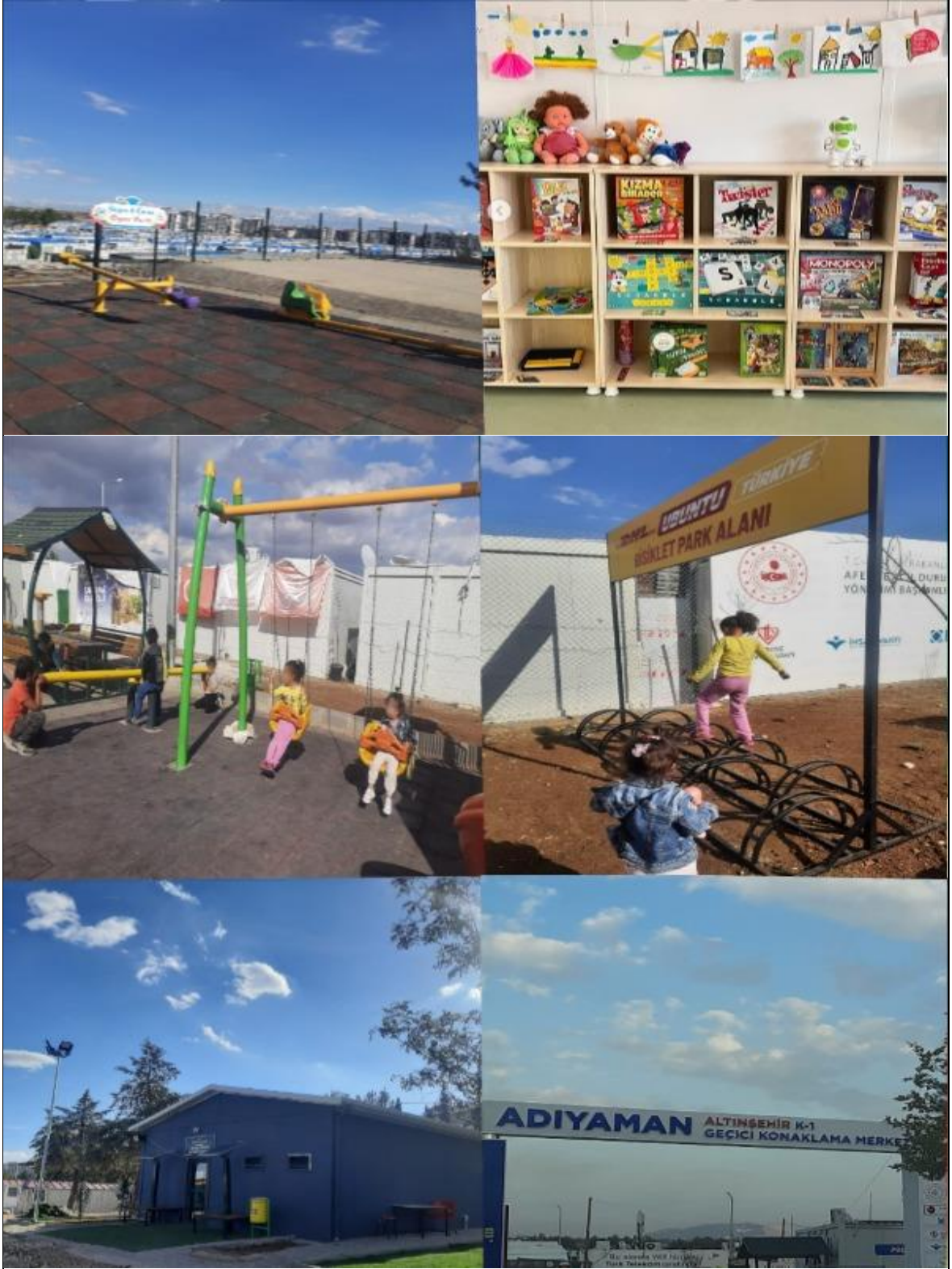

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1. Konteynerler ile İlgili Bilgiler

4.1.1. K-1 (Altınşehir)

K-1 Konteyner yaşam alanı 1569 konteyner kapasiteye sahip olup burada 1469 ailenin yaşadığı bilinmektedir ve bunlardan 1816'sı çocuktur. Konteyner yaşam alanında oradan sorumlu bir güvenlik, polis ve ilgili AFAD ekipleri girişlerde bulunmaktadır. Orada yaşayanlar konteynerlerde eksik olan ihtiyaçlarını veya istek-dileklerini oradaki görevlilerle paylaşarak dilekçe yazarak talep edebilmektedirler. K-1 yaşam alanında çocuklar için yapılmış 3 tane park alanı, 1 tane kitap kafe, 1 tane kütüphane ve 1 tane kreş bulunmaktadır. Konteyner yaşam alanında konteynerler A harfinden başlanarak Z harfine kadar sokaklara bölünüp sıralanmıştır. Psikoterapi merkezleri ise herkesin kolayca ulaşabileceği noktadadır. Bunlar, herkesin katılabileceği aynı zamanda danışma alabileceği merkezlerdir. Özellikle çocuk ve kadınların bu merkezlere katıldığı gözlenmiştir. Kuaför, halk eğitim kursları, berber, kreş, terzi, sağlık kabini, psikoterapi merkezi gibi bazı konteynerler ise bir alanda toplanmıştır. Oyun parkları bu konteynerler önünde belirli aralıklarla kurulmuş, bunun yanında çocukların bisikletlerini park edebilecekleri bir alan oluşturularak çocukların ve ebeveynlerinin spor yapabileceği bir spor alanı kurulmuştur. Gözlemler sonucunda parkların 1 tanesi sağlam; 2 tanesinde ise bazı aletlerde kırıklar bulunmaktadır. Parktaki kırık olan aletlerin tamiri yapıldığında çocuklar daha rahat oyun oynayabilir. Ayrıca parka yakın konteyner dışında uzak olan konteynerler için başta çocuklar için oyun alanları uzak kalabilmektedir. Oyun alanları belirli noktalara yerleştirilebilirdi. Konteyner yaşam alanına getirilen parmak boya ile çocukların elleri boyanıp bazı konteynerler üzerine elleriyle el izlerini çıkarttıkları gözlemlendi. Kurulan kreşte olması gereken her şey mevcuttur ve belirli saatlerde aileleri çocuklarını gönderebilmektedir. Böylelikle sosyalleşmesi açısından eksiklikleri giderilmektedir. Bulunan kitap kafede herkese ayrılmış masalar mevcut ve sosyalleşebilecekleri okudukları kitapları birbirleriyle değerlendirebilecekleri ortak bir masada mevcuttu. Sohbet havasında ortaokul lise çağlarındaki çocuklar burada daha fazla vakit geçirdikleri gözlemlendi. Okul saatlerinde park ve oyun alanları genellikle boş zamanlarını okul bitiminde ise bulunan alanlara çocuklar gelip oyun oynayabilmektedir.

Görsel 4.1. K-1 (Altınşehir)

4.1.2. K-2A (İpekli-1 Şehir Hastanesi)

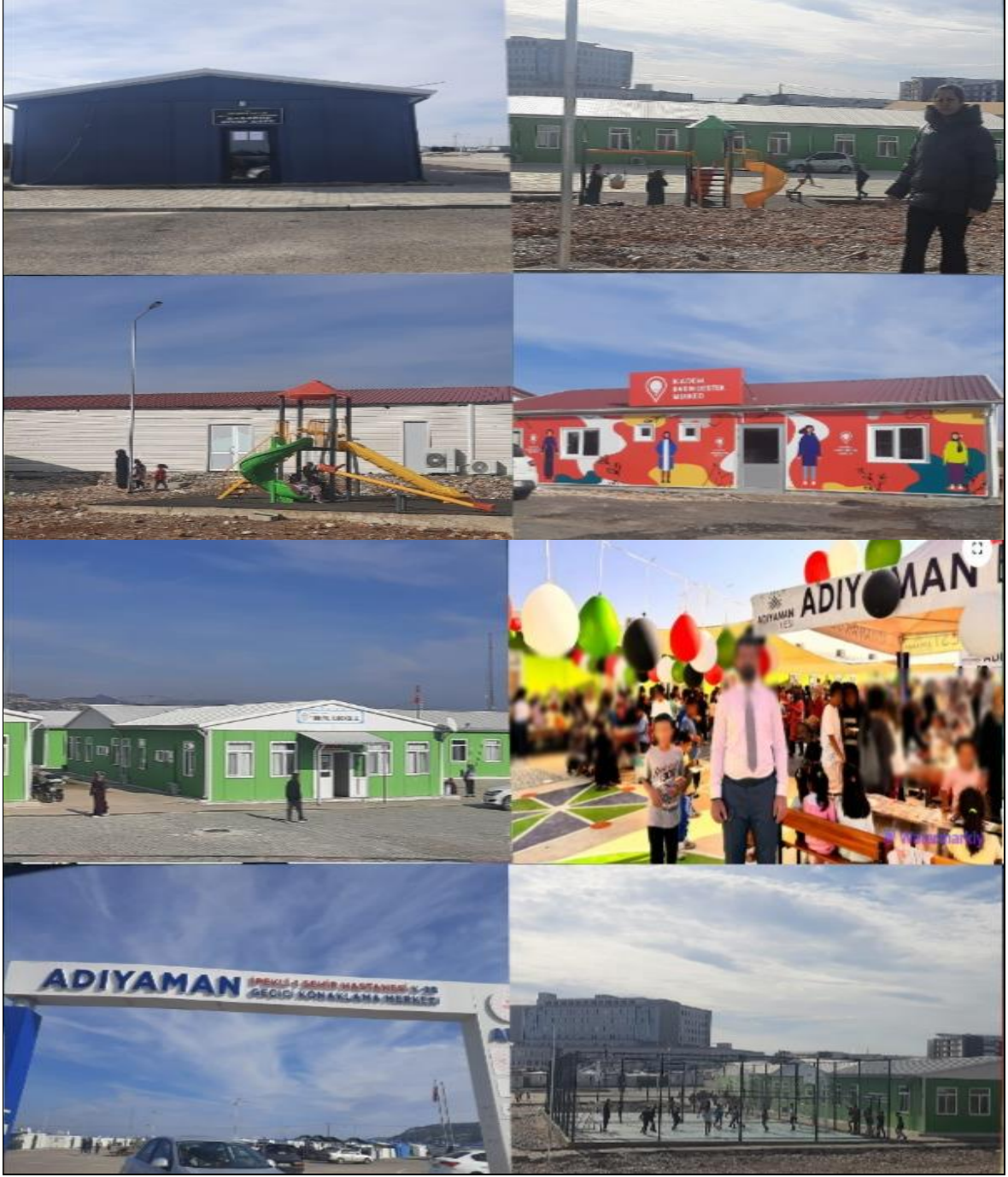
K-2A Konteyner yaşam alanı 664 konteyner kapasiteye sahip olup 622 ailenin kaldığı bir yaşam alanı oluşturulmuştur. Bu yaşam alanı AFAD’a bağlı İller Bankası ile işbirliği halinde kurulmuştur. Konteyner yaşam alanında girişte güvenlik ve polis ofisi bulunmaktadır. Konteynerler bir harf sıralamasına göre sokaklara ayrılarak tasarlanmıştır. Yaşam alanının tam orta kısmında çamaşırhane, mescit, tuvalet, terzi, tuhafiye, psikososyal destek merkezi, çocuk oyun alanı, kitap dağıtım noktası gibi ofisler bulunmaktadır. Girişte oyun alanı ve park mevcuttur. Konteynerlerin sonunda boş arazide park malzemeleri bulunmaktadır fakat diğer park henüz kurulmamıştır. Yaşam alanının hemen karşısında Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi bulunmaktadır. Şehirdeki tek devlet hastanesi olduğu için hem hastane tüm ilin yoğunluğuna maruz kalmaktadır. Ayrıca hastane tek olduğu için bu bir dezavantajdır. Her türlü aracın geçiş noktası olduğu için çocukların güvenliği açısından risk barındırmaktadır. Çocuk oyun alanı yapılan ofiste konteynerde kalan çocukların kaydolmaları durumunda 6 yaş üzeri çocukların bu imkândan faydalanacağı belirtilmiştir. Kreşe benzer bir ofis belirli saatlerde açılıp kapanmaktadır. Hemen yan tarafında “Hayırlı İşler Kitap Evi” kütüphane şeklinde işleyişini sürdürmektedir.

Görsel 4.2. K-2A (İpekli-1 Şehir Hastanesi)

4.1.3. K-2B (İpekli-1 Şehir Hastanesi)

K-2B Konteyner yaşam alanında 1630 konteyner kapasiteye sahip olup 1559 ailenin kaldığı bir yaşam alanı oluşturulmuştur. Bu yaşam alanında çoğunlukla Katar'ın göndermiş olduğu konteynerler yer almıştır. Sağlık Bakanlığı, Karabük Valiliği, Nüfus Müdürlüğü tarafından da diğer konteynerler bu kurumlar tarafından yerleştirilmiştir. Giriş kısmında polis ve güvenlik ofisleri yer almaktadır. Geniş bir alana sahip olduğu için depremzedelerin büyük bir kısmını barındırmaktadır. Giriş kısmına yakın yerde Genç Kadın Destek Merkezi Toplum Gönülleri Vakfının aracılığıyla yerleştirilmiştir. Konteyner yaşam alanında psikososyal destek merkezi 3 ofiste yer almaktadır. Kızılay'a bağlı Toplumsal Hizmet Merkezi Ofisi bulunmaktadır. İçerisinde belirli alanlarda kütüphaneler yer almaktadır. Yaşam alanının merkezi konumunda konteyner olarak inşa edilmiş olan 100. Yıl İlkokulu yer almaktadır. Okulun çevresinde 2 yerde çocuklar için çocuk parkı yer almakta ve okulun hemen yanında basketbol-futbol sahası yer almaktadır. Ayrıca merkezi konumda dükkân oluşturulması için yer ayrılan konteyner ofisler bulunmaktadır içerisinde market, kuaför, tuhafiye, kırtasiye vb. dükkânlar yer almaktadır. KADEM (Kadın Destek Merkezi) kadınlar için dayanışmayı sağlamak için kurulmuştur. Kuzey Marmara Otoyolu sponsorluğunda Gençlik ve Spor Merkezi açılmış ve kullanılmaktadır. Kuzey Marmara Otoyolu sponsorluğunda Aile Sağlık Merkezi kurulmuş ve acil durumlar için her zaman önünde bir ambulans yer almaktadır. Ayrıca Yeşilay Danışmanlık Merkezi birimi yer almaktadır. Konteynerde kalan herkes için Karabük Valiliği tarafından yapılan Karabük Kitap Kafe hizmet vermektedir.

Görsel 4.3. K-2B (İpekli-1 Şehir Hastanesi)

4.1.4. K-4 (Manas-1)

K-4 Konteyner yaşam alanı 326 konteyner kapasiteye sahip olup 259 ailenin kaldığı bir yaşam alanıdır. Bu alan Sakarya Valiliği tarafından ilgili şirketlerle birlikte kurulmuştur. Konteyner yaşam alanında girişte 2 ofis bulunmakta güvenlik ve ilgili konteyner sorumlularının olduğu bir ofis mevcuttur. Konteynerlerin başladığı noktada

amaşırhanelerin bulunduęu konteynerler, mescitler, revirler bulunmaktadır. Giriş noktasına yakın bir alana ocuk oyun parkı yerleřtirilmiřtir. Oyun parkı içerisinde ayrıca 3 adet basketbol potası bulunmaktadır. Parklarda oyun oynayan sayısı genellikle dūřuktur. Boř alanlarda, çocuklar bisiklet sūrūp scooter kullanıyorlardı. Çocuklar gruplařarak boř alanlarda vakitlerini kendi kurdukları oyunlarla geçiriyorlardı. Adıyaman halkı ve konteyner yařam alanında kalan kiřiler için valilik tarafından veya hayırsever baęıřçılar tarafından muhtarlıklarda veya konteyner yařam alanlarının belirli bir yerinde her gūn su daęıtımı yapılmaktadır. Yapılan gūzlemlerde çocukların kullanılan su řiřelerini alıp onlarla oyun kurdukları gūzlenmiřtir. Çocukların, řiřeleri kesip kullanarak kendilerine kutu gibi oyunlar kurdukları ve/ya řiřenin yuvarlaklıęından tūrū bunlarla top řeklinde oynadıkları gūzlenmiřtir. Çevrede bulunan veya daęıtılan gıda kolilerinden, hijyen kolilerinden boř kolilerle oyun oynayarak vakit geçirdikleri hatta kolileri ūst ūste koyup bina yapma oyunu oynadıkları gūzlenmiřtir. Yařanılan depremin etkisi çocukların oynadıkları oyunlara yansımaktadır.

Görsel 4.4. *K-4 (Manas-1)*

4.1.5. K-6 (İpekli-2 Otogar)

K-6 Konteyner yaşam alanı 1367 konteyner kapasiteye sahip olup 1069 ailenin kaldığı bir yaşam alanıdır. Yaşam alanı, Türkiye Futbol Federasyonu, MÜSİAD, TÜRKAV, Rahma Avusturya Derneği ve Düzce Valiliği tarafından toplanan bağışların kullanılmasıyla kurulmuştur. Bulunduğu konum Otogar yakınındadır ve şehir dışına gitmek isteyenler için ulaşım buradan rahatlıkla sağlanabilmektedir. Çevresinde birçok prefabrik konteyner yaşam alanı ve konteyner yaşam alanı bulunduğu için etrafında insanların yeme-içme ihtiyaçlarının karşılanabileceği restoran, kafe bulunmaktadır. Girişte güvenlik ve polis ofisi yer almaktadır. Girişe yakın yerde çocuk oyun alanı ve çocuk parkı bulunmaktadır. Yerleşim yeri olarak tasarlanan alan geniş bir yapıya sahiptir. İçerisinde konteyner kent aile sağlık merkezi, psikososyal destek çocuk alanı, MEB'e bağlı Halk Eğitim Merkezi, MEB'e bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Koordinasyon Merkezi ve UNICEF'in desteğiyle oluşturulan kütüphane bulunmaktadır. Ayrıca Koç-Arçelik-Beko sponsorluğunda çamaşır makinesi ile dolu olan tır çamaşırhane olarak kullanılmaktadır. İçerisinde insanların mescit, hırdavat, market, kırtasiye, tuhafiye, eczane, fırın, pastane vs. ihtiyaçlarını giderebilecekleri ofisler yapılmıştır. Çocukların oynayabilecekleri boş oyun sahaları, futbol-basketbol sahası ve parklar bulunmaktadır. Ayrıca TFF heyeti deprem bölgelerini gezerek çocuklarla buluşmuştur. Heyet, Adıyaman'daki K-6 konteynerinde çocuklarla bir araya gelerek onlarla futbol oynayıp fotoğraf çekmişlerdir.

Görsel 4.5. K-6 (İpekli-2 Otogar)

4.1.6. K-8 (TPAO-1) Cendere

K-8 Konteyner yaşam alanında 1266 konteyner kapasitesine sahip olan bu yerde 1266 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı TPAO (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı) aracılığıyla oluşturulmuştur. Konteyner yaşam alanı 2 bölüme ayrılmıştır ve buranın 2 ayrı ana kapısı bulunmaktadır. İlk bölümde güvenlik ve polis girişi bulunmaktadır. Konteyner alanının etrafında vatandaşların erişebileceği market, fırın, manav, eczane olanakları mevcuttur. Konteyner yaşam alanının ilk bölümünde 1 adet oyun parkı ve 1 adet basketbol sahası alanı oluşturulmuştur. Bu alandaki oyun parkının kurulduğu ilk zamanda 1 trambolin bulunmaktaydı fakat çocuklar tramboline zarar vererek oynadıkları için trambolin yetkililerce kaldırılmıştır. İlk bölümdeki konteyner yaşam alanındaki oyun parkında geniş donanımlı aletler bulunmaktadır. Fakat çocuklar bu alana da zarar vererek oynadıkları için oyun alanının zeminindeki karoları dahi kırarak zarar vermişlerdir. Park çevresinde insanların ve çocukların sosyalleşebilecekleri banklar bulunmaktadır. K-8 Konteyner yaşam alanının ikinci bölümünde de çocukların sosyalleşebilecekleri 2 adet oyun parkı bulunmaktadır. 1 adet oyun alanı ofisi kurulmuştur. İkinci bölümün içerisinde çocukların ve vatandaşların alışveriş yapabilecekleri dükkânlar bulunmakta, market, lokanta gibi erişebilecekleri alan yapılmıştır. Okul öncesi çocuklar için kreş ve anaokulu konteyner yaşam alanı içerisinde yer almaktadır. Veliler çocuklarının sosyalleşebilmesi için ve eğitim alabilmeleri açısından bu okullara göndermektedirler.

Görsel 4.6. K-8 (TPAO-1) Cendere

4.1.7. K-11

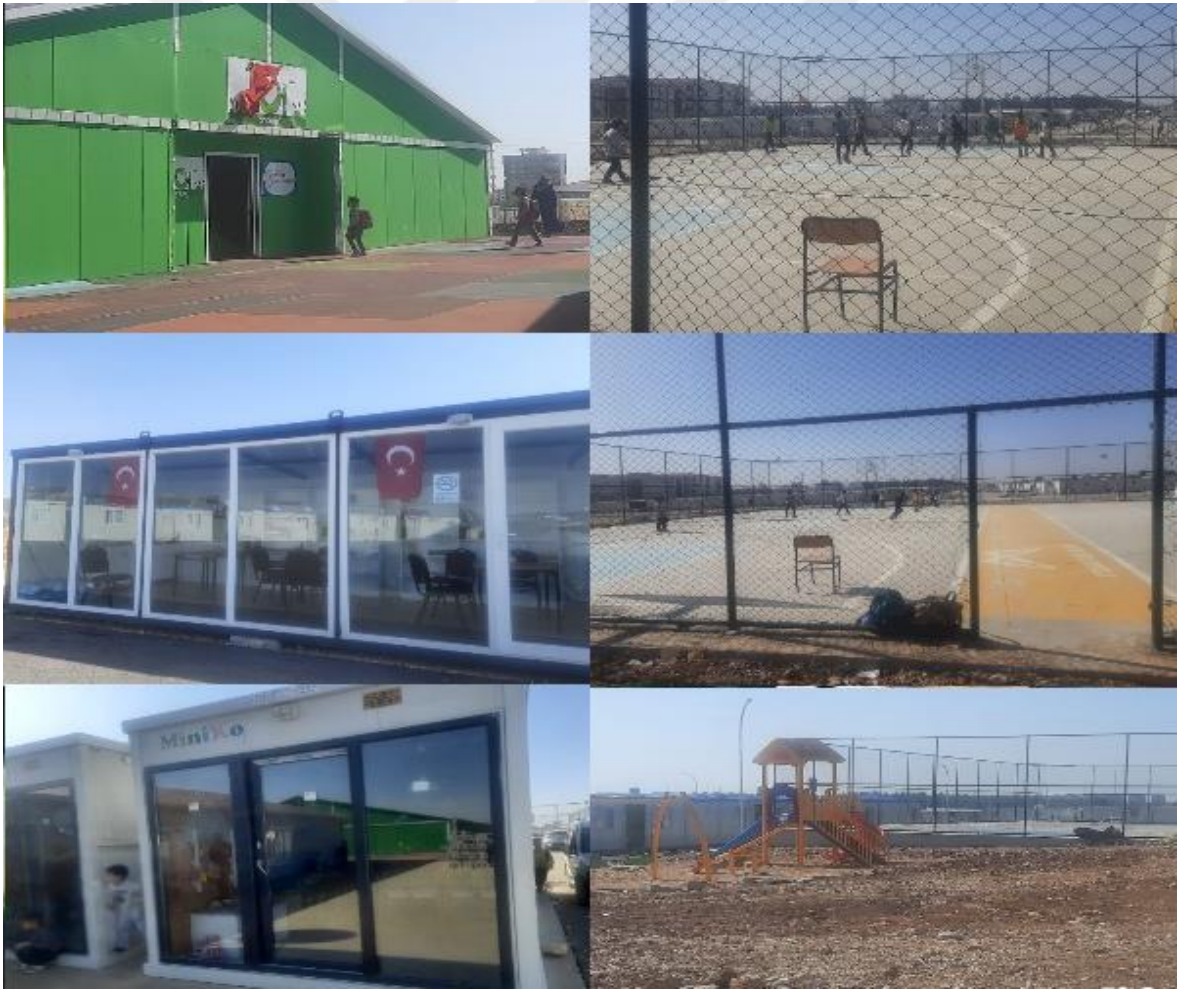
K-11 Konteyner yaşam alanında 195 konteyner kapasitesine sahip olan bu yaşam alanında 165 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Adıyaman Tabip Odası tarafından kurulmuştur. Burada kalan afetzedelerin çoğunluğu sağlıkçılardan oluşmaktadır. Oluşturulan bu yaşam alanında sokaklar oluşturulmuştur. Sırayla dizilen ve her sokağa depremde hayatını kaybeden sağlık çalışanlarının, doktorların, hemşirelerin isimlerinin verildiği alanın içerisinde 2 adet kütüphane, 2 adet kafeterya, 3 adet Masal evi-kreş-çocuk evi, 5 adet çamaşırhane, 4 adet sağlık kabini bulunmaktadır. Çocukların spor yapabilecekleri spor aletlerinin olduğu alanlar yapılmıştır; bu alanların yanında ise çocuk parkı bulunmaktadır. Orada kalan halk için sosyal tesis oluşturulmuştur. Erkek kuaförü, Halk Eğitim Merkezi gibi ofisler de bulunmaktadır.

Görsel 4.7. K-11

4.1.8. K-12 (TPAO-2)

K-12 Konteyner yaşam alanı 712 konteyner kapasitesine sahiptir. Bu yaşam alanında 545 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulmuştur. Girişte özel güvenlik ve polis, güvenliği sağlamak için beklemektedir. İçerisinde AÇEV ve UNICEF aracılığıyla oluşturulan psikososyal destek merkezi hemen sol tarafta yerini almaktadır. Sokak sokak ayrılan bu yaşam alanının içerisi oldukça düzenli görünmektedir. AHBAP Derneğinin aracılığıyla Vefa Ortaokulu kurulmuştur. Karşısında çocukların etkinlik ve oyun alanında vakit geçirebilmeleri için Miniko adında 2 ofis yerleştirilmiştir. Alanda, çocukların vakit geçirip oyun oynayabilecekleri 2 adet oyun parkı ve 1 adet basketbol sahası bulunmaktadır. Yetişkin bireyler için burada kütüphane vardır aynı zamanda kafe olan bir ofis de bulunmaktadır.

Görsel 4.8. K-12 (TPAO-2)

4.1.9. K-14 OSB

K-14 Konteyner yaşam alanı 310 konteyner kapasitesine sahiptir. Bu yaşam alanında 262 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanının girişinde polis ve güvenlik ofisleri bulunmaktadır. Bu alanın hemen yanında fabrikalar bulunuyor. Fabrikaların atıkları ve neden olduğu kötü görüntü bu yaşam alanında görülmektedir. Konteyner yaşam alanında; psikososyal merkez, kütüphane, anaokulu, 2 oyun parkı ve 1 basketbol sahası bulunmaktadır. Çocukların oyun oynadıkları alanlar konteynerler arasında yer almaktadır; konteynerde kalanlar bu durumdan ve alanların güvenli olduğundan emin olduğu için çocuklarını güvenle oyun alanlarına gönderebiliyorlardı. Oyun alanlarındaki oyuncaklardan tahterevallilerin kırık olduğu görülmektedir. Konteyner yaşam alanında okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklar oyun parklarında vakit geçiriyordu. Çocukların, oyun parkı çevresindeki malzemeler ile kendilerine oyun kurup etraflarındaki taş, kum, pet şişe vs. aletlerle oyun oynadıkları gözlenmiştir. Ortaokul çağındaki çocuklar konteyner diplerinde oturarak tablet veya telefonlarda dijital oyun oynuyordu. Lise çağındaki çocuklar ise toplu halde sohbet edip telefonda vakit geçiriyordu. Çocukların, bulundukları konteyner yaşam alanında aktivite yapacakları sosyal etkinlik alanları bulunmamaktadır. Organize Sanayi içerisinde kısıtlı imkânlarla sahip olduğundan bazı eksiklikler oluşmaktadır. Konteyner yaşam alanında ve Organize Sanayi Bölgesinde çocukların gidebilecekleri okullar bulunmaktadır. Çocukların okul ortamı bulunduğu için sosyalleşebilecekleri ortam mevcuttur. Çocuklar çevresindeki komşuluklarda ve akranlarıyla bulundukları ortamda sosyalleşebilmektedir.

Görsel 4.9. K-14 OSB

4.1.10. K-15 (TPAO-3)

K-15 Konteyner yaşam alanı 306 konteyner kapasitesine sahiptir; bu yaşam alanında 288 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından inşa edilmiştir. Buranın giriş kısmında polisler ve güvenlik görevlileri için bir ofis ayrılmıştır. Konteyner yaşam alanı gözlemlendiğinde içeride asfalt çalışmaları yapılmakta olduğu görülmüştür. Konteyner yaşam alanında kütüphane, sosyal tesis, sağlık kabini (revir) ihtiyaçlar doğrultusunda kurulmuştur. Girişe yakın bir alanda çocuklar ve orada yaşayan aileler için 1 adet spor alanı oluşturulmuş ve sağlıklı yaşam için alan kurulmuştur. Konteyner yaşam alanı yakınında K-8, K-19 ve K-12 konteyner yaşam alanları bulunmakta ve bu konteyner yaşam alanları birbirine çok yakın ve yan yana kurulmuştur. Çevresinde market, manav, fırın, bulunmakta ve insanlar eksikliklerini buralardan temin edebilmektedirler. Konteyner yaşam alanı gözlemlendiğinde çocukların rahatça oynayabilecekleri 3 farklı noktada oyun parkları bulunduğu görülmektedir. Çocuklar buralarda saklambaç, körebe, oyunu oynayarak vakit geçirmektedir. 1 adet TEGV Ofisi yer almaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığının yapmış olduğu tenis turnuvaları da K-15 konteyner yaşam alanında gerçekleştirilmiştir.

K-15'te, Kadın Dayanışma Merkezi yapılmıştır aynı zamanda kadınlar için sosyal alan oluşturulmuştur. Çocuklar için oluşturulan oyun evi ofisi yapılmıştır ve içerisinde boş kutular bulunmaktadır depo olarak kullanılıyor bu ofiste çocuklar için hiçbir etkinlik yapılmadığı gözlenmiştir. Konteyner yaşam alanında halen geliştirilmesi gereken durumlar olduğu da gözlenmiştir.

Görsel 4.10. K-15 (TPAO-3)

4.1.11. K-17 (Hasene)

K-17 Konteyner yaşam alanı 250 konteyner kapasitesine sahiptir burada 162 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı OSB içerisinde Hasene Vakfının desteğiyle oluşturulmuştur. Girişte polis ve güvenlik ekibi bulunmaktadır. Bulunduğu konum açısından organize sanayi bölgesi olduğu için merkezden uzak bir konumdadır. Oradaki depremzedeler eğitim, sağlık, temel ihtiyaç ve sosyal faaliyetleri bakımından konumları gereği merkezden uzak olduğu için geride kalmaktadır. Çevresindeki fabrikalar çocukların ve insanların sağlığını tehdit edici durumdadır. Atıklardan kaynaklanacak sorunlar açısından düşünüldüğünde ileriki zamanlarda hastalık vb. durumlardan dolayı sıkıntılar doğabilecektir. Konteyner yaşam alanında yaşayan çocuklar gözlemlendiğinde çocukların genellikle bisiklet

sürdüğü scooter kullandığı, kardeşleriyle-arkadaşlarıyla sokakta oynadığı, ip atlama oyunu oynadığı, bireysel veya toplu olarak oyun oynadıkları görülmüştür. Oyun alanı olarak oyun parkının konteyner yaşam alanının bitimine yakın kurulduğu ve bu kurulan parkın da malzemelerinin tamamının kırıldığı gözlenmiştir. Çocuklar için trambolin kurulmuştur sonrasında buraya çocuklar zarar vererek oynadığı için trambolin alanları iptal edilip kaldırılmıştır. Konteyner yaşam alanında Halk Eğitim Kursları mevcut çocuk, genç ve kadınlar için sosyal faaliyet alanları bulunmaktadır. Eksiklerin tamamlanması gereken bir konteyner yaşam alanıdır.

Görsel 4.11. K-17 (Hasene)

4.1.12. K-19 (TPAO-4)

K-19 Konteyner yaşam alanının 986 konteyner kapasitesine sahip olduğu bilinmektedir; burada, 959 ailenin yaşadığı bilgisine ulaşılmıştır. Konteyner Yaşam Alanı TPAO tarafından inşa edilmiştir. Konteyner Yaşam Alanında bazı olanakların sağlandığı birçok birim bulunmaktadır. Giriş kısmında belediyeye ait Gençlik Merkezi bulunmaktadır. Alanın genel güvenliği görevli olan güvenlik ve polis tarafından kontrol edilmektedir. Bölgenin çevresinde market, fırın, okul, kırtasiye vb. ihtiyaçların giderilebileceği dükkânlar

mevcuttur. Konteyner Yaşam Alanında 2 adet park ve 2 adet spor aletlerinin bulunduğu alan bulunmaktadır. Kadınların gidip el işi öğrenebileceği aynı zamanda dikiş-nakış kursu eğitimi alacağı birim bulunmaktadır. Bunların yanı sıra okuma kursu, Halk Eğitim Merkezi mevcuttur. Ayrıca TPAO aracılığıyla kurulan konteyner yaşam alanlarında çamaşır makineleri konteynerler içerisinde var olduğu için ayrıca çamaşırhane kurulmamıştır.

Görsel 4.12. K-19 (TPAO-4)

4.1.13. K-20 (Manas-2 Umut Kent)

K-20 Konteyner yaşam alanı 1528 konteyner kapasitesine sahiptir; bölgede 671 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanında her türlü olanağın sağlandığı birçok birimi içerisinde barındıran bir yaşam alanı sunulmaktadır. Girişte, yönlendirici tabelalarla, aranan ofislere kolayca erişim sağlanabilmektedir. K-20 Umut Kent Koç Holding'in desteğiyle kurulmuştur. Aile sağlığı merkezi, eczane, ibadethane, çamaşırhane, çağrı merkezi, market, ATM, kafeterya, kütüphane, kargo dağıtım noktası, anaokulu, ilkokul, sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan psikoterapi merkezi, kadın dayanışma merkezleri, çocuk oyun merkezleri, kurslar, bilgisayar odaları, kuaförler, giyim dükkanları gibi birimler bulunmaktadır. Buralar renkli konteynerlerle renklendirilerek yerleştirilmiştir.

Her konteyner yaşam alanında olduğu gibi buranın da giriş kısmında güvenlik ve polis ofisleri yer almaktadır. Kent meydanları içerisinde okul saatleri dışındaki zamanı da kaliteli kılacak eğitim birimleri ve aktivite alanları etrafında toplayan Eğitim Meydanları oluşturulmuştur. Yaşam alanındaki öncelikli hizmet konularının eğitim, istihdam, spor ve sosyal hayata katılım olarak belirlendiği gözlenmiştir. Çocukların gelişimi açısından düşünülen 3 adet meydanda Sosyal Sirk adı verilen bir alan kurulmuş ve hafta içi her gün açık olan bu alanda çocukların gelişimi için önemli etkinlikler yapılmaktadır. “*Çocukların ve Ergenlerin Erken Çocukluk Eğitimi, Koruma, Güçlendirme ile Beceri Programları Yoluyla Desteklemek İçin Çok Sektörlü Deprem Müdahale Projesi*” kapsamında düzenlenen Sosyal Sirk Çocuk Eğitimleri alanları oluşturulmuştur. Buralar, çocukların, öncelik olarak fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu alana gelen her yaştan çocuğun empati, özgüven duygularını geliştirmenin yanı sıra motor becerilerini de geliştirmek amaçlanmıştır. Her yaştan çocuğun bulunması ve farklı yeteneklerin ortaya çıkması buradaki hedefler arasındadır. Koç/Arçelik firmasının desteğiyle “*basketbol okulu, futbol okulu, voleybol okulu*” adında sahalar inşa edilmiştir. Çocuklar boş vakitlerini bu sahalarda geçirebilmekte ve sosyalleşme adına burada oyun oynamaktadır. Kurulan sahaların çevresi tel örgülerle çevrilerek her alan ayrı ayrı inşa edilmiştir. Çocukların oyunlarına engel olabilecek durumlar söz konusu değildir aksine ilgili alan, çocukların oyun oynamasına elverişlidir. İnşa edilen sahaların etrafında ise oyun parkları kurulmuştur. Oyun alanları çocukların erişebileceği noktadadır. Park çevresi büyük taşlarla çevrilidir ve park içerisinde de bu taşlar mevcut olduğu için çocukların oyun kurma aracı olarak taşla oynadıkları da gözlenmiştir. Ayrıca konteyner yaşam alanında TEGV’in Ofisi bulunmaktadır. TEGV, çocuklara dönük her gün farklı saatlerde yaş gruplarına göre sunduğu etkinliklerle sosyalleşme ve oyunlarla öğrenme adına çalışmalar yürütmektedir. Burada, gönüllü eğitmen hocalarla her yaş grubundan çocuklarla etkinlikler yapılmaktadır. Dijital olarak ilde pek de erişim olanağı bulunmayan 3 boyutlu yazıcılar getirilerek çocuklarla ve eğitmenlerle birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca burada; resim yapma, çiçek ekme, organlarımızı öğrenme, projeksiyon cihazıyla ilgili alanlarda eğitim alma gibi birtakım etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Eğitim alan gönüllüler aynı eğitim alanlarıyla ilgili etkinlikler tasarlayarak gelen çocuk gruplarına sunmaktadır.

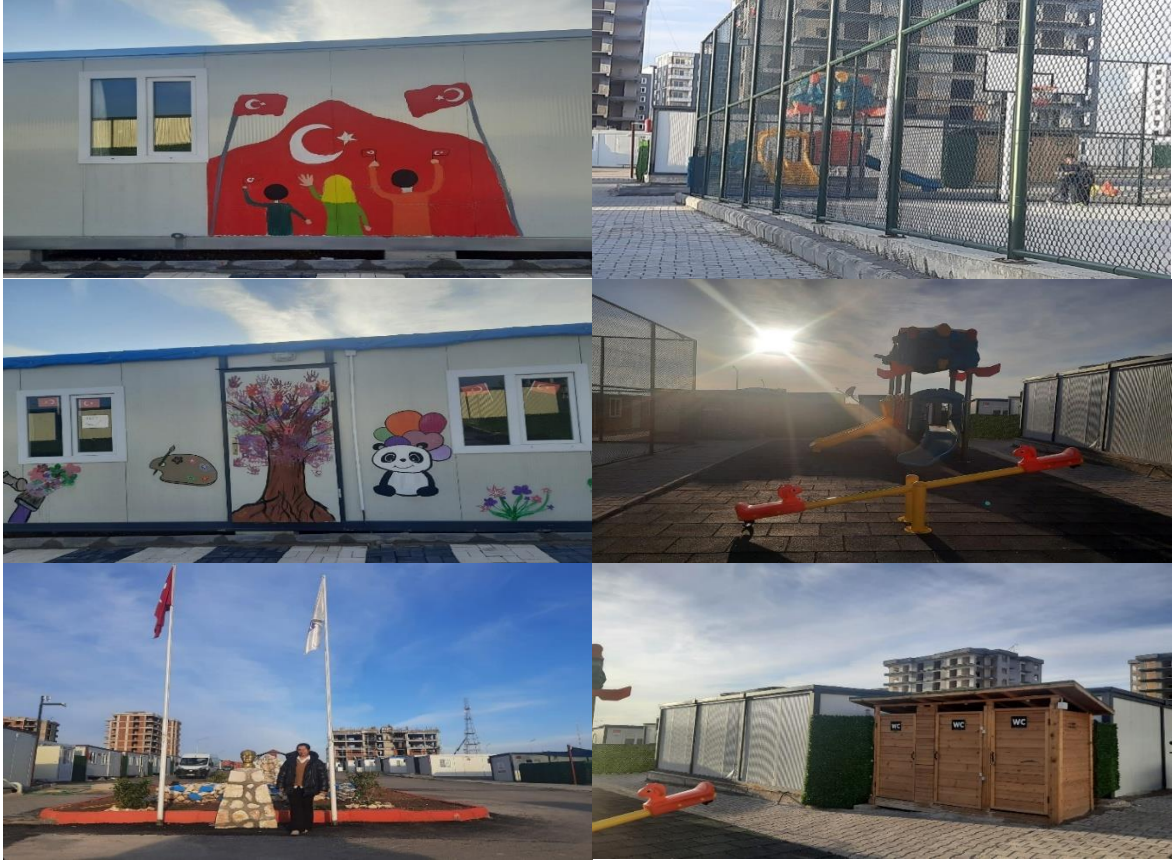
Görsel 4.13. K-20 (Manas-2 Umut Kent)

Görsel 4.14. K-20 (Manas-2 Umut Kent) - (2)

4.1.14. K-26 (Manas-3)

K-26 Konteyner yaşam alanı 291 konteyner kapasitelidir. Burada, 146 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı AFAD'a bağlı olarak Çetinkaya Mağazası, Düzce Valiliği ve Halkbank tarafından inşa edilmiştir. Konteyner yaşam alanının giriş kısmında güvenlik ve polis bulunmaktadır. Giriş kısmına yakın bir alanda kayıt kabul, koordinasyon merkezi gibi ofisler kurulmuştur. Psikososyal çocuk destek merkezi burada bulunmaktadır. Çocuklar için kütüphane, basketbol sahası, 2 adet çocuk parkı ve küçük çocuklar için kreş bulunmaktadır. Halkbank'ın konteynerlerinde çamaşırhane ve ayrıca ütü odası bulunmaktadır. Etrafında prefabrik konteyner yaşam alanı, okul, market, fırın, kasap, manav bulunmaktadır.

Görsel 4.15. K-26 (Manas-3)

4.1.15. K-29 (TPAO-5)

K-29 Konteyner yaşam alanında 440 konteyner vardır. Bu yaşam alanında 379 ailenin yaşadığı bilinmektedir. Konteyner yaşam alanı AFAD'a bağlı olarak Hollanda, İHH, Kızılay, Diyanet, İnsan Vakfı, Düzce Valiliği, Gelişim Tekstil tarafından inşa edilmiştir. Bu konteyner yaşam alanının giriş kısmında polis ve güvenlik ofisi bulunmaktadır. Konteyner yaşam alanında 1 adet psikososyal merkez, 1 adet TEGV, 1 adet oyun parkı, 1 adet basketbol sahası çocuklar için tasarlanmıştır. TEGV burada aktif çalışmalarını sürdürmektedir. Farklı yaş grubundaki çocuklar için belirli saatlerde tasarlanan hem dijital hem sanatsal etkinliklerle ve oyunlarla çocukların sosyalleşebilmeleri açısından çalışmalar sürdürülmektedir. Burada, okul çağındaki çocukların kayıtları yapılmakta ve çocuklar için gönüllü hocalar aracılığıyla eğitimler verilmektedir. Özel günlerde farklı etkinlikler gerçekleştiren bu vakıf sayesinde çocuklar daha da sosyalleşebilmektedirler. Konteyner yaşam alanında oyun parkı ve basketbol sahası herkesin erişebileceği alanın ortasında merkezde konumlandırılmıştır. Kurulan bu basketbol sahasında ortaokul çağındaki kızların basketbol ve diğer sporlardan bir kısmını oynayıp vakit geçirdikleri gözlenmiştir. Burası düzen bakımından daha derli toplu bir konteyner yaşam alanına sahiptir. Bu açıdan da çocuklar istedikleri oyunlara ve oyuncaklara daha kolay erişmektedir. Belediye destekli yapılan etkinlikler internet basınında sıklıkla yer almaktadır. Örnek bir haber içeriği:

“Adıyaman Belediyesi, toplu yaşam alanlarında bulunan ailelerin çocuklarına yönelik düzenlediği haftalık sinema etkinliği kapsamında bu kez K-29 Konteyner Kent'te buluştu. 6 Şubat sonrası kurulan toplu yaşam alanları, çocukların keyifli zaman geçirmelerini sağlamak amacıyla Adıyaman Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından düzenlenen sinema etkinliği ile hareketlendi. Her hafta farklı bir konteyner kentte gerçekleştirilen bu etkinlik, K-29 Konteyner Kent'te yaşayan çocukları mutlu etti. Etkinlik sırasında çocuklara eğitim kitapları, kalemler ve ikramlıklar dağıtılarak onların keyifli bir gün geçirmelerine katkı sağlandı. Adıyaman Belediyesi, sosyal belediyecilik faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirilen bu sinema etkinliği ile çocukların sosyal yaşamlarını desteklemeyi ve kültürel etkinliklerin önemini vurgulamayı hedefliyor. Konteyner kentlerde film izlemek, çocuklar için büyük bir mutluluk kaynağı oldu. Etkinlik sonrasında Adıyaman Belediye Başkanı Süleyman Kılınç, çocukların sevincini paylaştığı için teşekkürler aldı. Adıyaman Belediyesi, her hafta farklı bir konteyner kentte çocuklarla buluşarak onların

hayatlarına dokunmaya devam edecek. Sosyal sorumluluk projeleri aracılığıyla Adıyaman’da yaşayan insanların mutluluğuna katkıda bulunmaya devam edecek” (Adıyaman Belediyesi K29 Konteyner Kentte Çocuklar İçin Sinema Etkinliği Düzenledi, 2024: <https://anatolianhaber.com/yerel-haberler/adiyaman-belediyesi-k-29-konteyner-kentte-cocuklar-icin-sinema-etkinligi-duzenledi/>)

Görsel 4.16. K-29 (TPAO-5)

Görüşme Formlarının Değerlendirilmesi

Araştırmada, Adıyaman merkez ilçede konteyner yaşam alanlarında kalan ve çocukları 3-12 yaş aralığında olan anneler arasından görüşmeciler seçilerek onlarla görüşmeler yapılmıştır. Görüşme toplamda 10 kadın (anne) ile yapılarak tamamlanmıştır.

Yaş, Eğitim Durumu, Çocuk Sayısı ve Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

Tablo 4.1. *Yaş*

YAŞ		
20-30	31-40	41-50
1	8	1

Tablo 4.2. Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU				
Okur-Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön Lisans
1	2	3	3	1

Tablo 4.3. Çocuk Sayısı

ÇOCUK SAYISI				
1	2	3	4	5
1	1	5	3	-

Tablo 4.4. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

HANEDE YAŞAYAN KİŞİ SAYISI				
2	3	4	5	6
1	-	2	4	3

4.2. Deprem Sonrası Afet ve 6 Şubat

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde 04.17 ve 13.25 saatlerinde 7,7 ve 7,6 şiddetinde meydana gelen depremler Türkiye'de 11 ili etkilerken ülkenin büyük kısmında hissedilmekle beraber çevre ülkeleri de etkilemiştir. Türkiye'de resmi rakamlara göre en az 53 bin 537 kişinin vefat ettiği, 122 binden fazla kişinin ise yaralandığı belirlenmiştir.

https://tr.wikipedia.org/wiki/2023_Kahramanmara%C5%9F_depremleri (E.T.21.12.2024)

Türkiye hükümeti yaşanan afetten sonra oluşan acil durumdan ötürü 4. seviye alarm ile uluslararası kuruluş ve ülkelerden yardım çağrılarında bulunduğunu ilan etti. Türkiye'de 7 gün ulusal yas ve 3 ay boyunca olağanüstü hâl ilan edildi. NATO ve Avrupa Birliğinin yanı sıra 45 ülkeden gelen 141 bine yakın personelden oluşan arama kurtarma ekipleri, 440 civarında eğitimli köpekle yardıma gelindi. AFAD-UMKE gönüllüleri, profesyonel ekipler, maden işçileri, itfaiye ekipleri, gönüllü hemşireler, doktorlar, STK gönüllüleri ve vatandaşlar bölgelere koşarak yardımda bulundular. Ardından Türk Devletleri Teşkilatlarına bağlı olan ülkeler ile çevre ülkelerle beraber Kızılay, Yeşilay, AHBAP Derneği, UNICEF, UNDP, TEV, TEGV, TOG, Genç Hayat Vakfı, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerden gelen her türlü yardımlar deprem bölgelerine yönlendirildi. Havaalanlarında, kargo uçaklarıyla ve helikopterlerle, deniz yolu ile gemilerle; karayollarında ise yardım tırları ile bölgelere

yardım eli uzatıldı. Sosyal medya ve televizyon kanalları üzerinden “Türkiye Tek Yürek” adlı bağış kampanyası düzenlendi. Yapılan tüm bağışlar ve ayrılan bütçelerden deprem bölgelerine çadır, ısıtıcı, battaniye, erzak, giyim, jeneratör vs. yardımları yapılmıştır. Türkiye’nin her şehrinden gelen arama kurtarma ekipleri ve vatandaşlar enkaz altında kalan vatandaşları kurtarmak için gerekli olan kepçe, iş makinesi, vinç, sepetli araçlar, testere, kazma, kürek, keser, balta, halat, ilk yardım seti, el feneri, kask, sedye, ceset torbası, yangın tüpü gibi malzemeleri bu bölgelere yetiştirip insanların hayatlarını kurtarmak için el ele verdiler. Sahra hastaneleri kuruldu yaralıların ilk müdahalesi buralarda yapıldı; yaralıların durumu ağır olanlar farklı bölgelere yönlendirildi. Kurtarılan ailelerin barınma sorununu çözmek için ailelere, Cumhurbaşkanlığı kararı ile belirlenen şehirlerdeki yurtlarda konaklama imkânı sağlandı. Depremzedelerin afet yerinden çıkarılıp güvenli bölgelere yönlendirilmesi için araçlar temin edildi ve depremzedeler belirlenen noktalara yerleştirildi. Sonrasında ise afet bölgesinde afet yönetimi hızlandırma çalışmaları başlatılmıştır. Afet bölgesinde kalan aileler için başta çadır olanağı sağlandı ve sonrasında şehrin belirli noktalarına konteyner yaşam alanları birer birer oluşturuldu; vatandaşlar belirlenen sıraya göre buralara yerleştirildi. Kalabalık aileler için prefabrik olan konteynerler yapıldı. Çekirdek aileler için ise konteyner yaşam alanları yapılmıştır. Asker, polis, jandarma, valiliğe bağlı personeller, üniversite personelleri, banka çalışanları için ise ayrı konteyner yaşam alanları yapıldı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından şehirdeki tüm ev ve işyerlerinin hasar durumu tespit edilip e-devlet üzerinden sonuçlar sisteme girildi. Hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı, ağır hasarlı ve yıkık şeklinde kodlar girilerek veriler oluşturuldu. Az hasarlı konutlardan başlanarak, tespiti yapılan evler için hane başına devlet tarafından nakit destek sağlandı. Taşınmak isteyenler için orta ve ağır hasarlı yapıdaki ailelere taşınma nakit desteği sağlandı. Evi yıkılan ev sahipleri ve kiracı olanlar için her ay belirlenen miktarda nakit desteği sağlandı. Şehirde su hatlarının zarar görmesinden dolayı su sıkıntısı yaşandığı için zehirlenme olasılığı yüksek olduğundan hazır su dağıtımı öncelikle AFAD tarafından muhtarlıklar aracılığıyla gerçekleştirildi. Depremzedeler için “Sosyal Market” oluşturuldu ve sosyal markette vatandaşlar, gıda, temizlik ürünleri, giyim, ayakkabı, tekstil gibi eksikliklerini ücretsiz temin edebildi. Elektrik hatları ve doğalgaz hatları zarar gördüğü için bütün altyapı sorunları zamanla giderildi.

Adıyaman ilinde 6 Şubat 2023 depreminden önce 7.7 ve 7.6 şiddetinden büyük bir deprem yaşanmamıştır. Adıyaman 2022 yılında 635.169 nüfus sayısına sahipken Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt

Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; nüfus sayısı 604.978 olarak hesaplanmıştır. 6 Şubat depremi Adıyaman'da hem maddi hem manevi zarar yaşatmıştır. Şehrin tarihi, kültürel, mimari eserleri de depremden dolayı zarar görmüştür. Adıyaman ilinin Kâhta ilçesinde bulunan 2000 yıllık Karakuş Tümülüsü'nde bulunan tokalaşma sütunu olarak bilinen bu tarihi yapı afetten etkilenip devrilmiştir. Eski Kâhta Kalesi'nin restorasyon süreci devam ederken 6 Şubat depreminde bir kez daha ağır hasar almıştır. Adıyaman ilinin Tut ilçesine bağlı tarihi 18. yüzyıla dayanan Vijne Köprüsü 6 Şubat depreminde hasar alarak yıkılmıştır. 16. yüzyılda inşa edilen şehrin simgesi olan Ulu Cami, 18. yüzyılda yapılan Eskisaray Cami ve Tuz Hanı depremde zarar görerek yıkılmıştır. Bunların yanında 26 tarihi eser depremde zarar görerek bunların şehrin tarihindeki izleri silinmiştir.

Yapılan görüşmelerde afetin beklenmedik bir zamanda, ansızın yaşanmasından ötürü katılımcı depremzedelerin halkın geneli gibi hazırlıksız yakalandıkları bir afet olduğu anlaşılmıştır. Afet hakkında genel bilgilere sahip olan vatandaşlar, özellikle afetler içerisinde depremle ilgili önlemler hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Yaşanan söz konusu depremler öncesinde kurumlar tarafından tatbikatlar gerçekleştirilse de, depremzedelerin afet sırasında bunları unuttukları, sadece kendilerini ve ailelerini korumak adına can havliyle evlerinden kaçtıklarına ilişkin bilgiler tespit edilmiştir. Yaşanılan deprem 11 ili etkilerken Adıyaman ilinde kalan herkesin etkilenmesinden farklı olarak, konteyner yaşam alanında yaşayan ailelerin daha fazla olumsuz etkilendiği gözlenmiştir. Deprem sonrasında Adıyaman'da konteyner yaşam alanında kalan kişilerin AFAD tarafından belirlenen bazı şartları bulunmaktadır. Burada kalan aileler genellikle; evleri yıkık, ağır hasarlı, orta hasarlı ve az hasarlı olan kişilerden oluşmaktadır. Yaşanılan depremden sonra depremzedeler e-devlet sistemi üzerinden "*Afetzede Barınma Desteği Başvurusu*"nda bulunarak hazır olan konteyner yaşam alanlarına sırasıyla yerleştirilmiştir. Konteyner yaşam alanlarına yerleştirilen depremzedelere, depremzedelerin temel ihtiyaçlarını giderebilmeleri ve bir düzen içinde yaşayabilmeleri için oluşturularak hazırlanan konteynerler teslim edilmiştir. Birçok aile verilen konteynerin önündeki bir kısmı da kapatarak kendisi için bir oda daha oluşturmuştur. Aileler, soğuk ve sıcak havalardan korunmak için konteynerin üst kısmını branda ile kaplamıştır. Dar alanda çamaşır kurutma sorunu yaşayan aileler dışarıya ip atarak çamaşırlarını kurutmak durumunda kalmışlardır. Konteyner yaşam alanları arasında birçok fark bulunmaktadır. Olanakları bir olmayan bu konteyner yaşam alanları içerisinde çamaşır makinesi bulunmayan birçok yaşam alanı bulunmaktadır. Bu durumda kalan vatandaşların bazıları ise kendilerine ait makinelerini getirip kullanmaktadırlar. Genel

anlamda bakıldığında insanlar, küçük yapılarda yaşamak zorunda oldukları için birçok sıkıntı yaşamaktadır. Depremzedeler, temel ihtiyaçlarını karşılar, yemek yaparken, uyurken, otururken, çocuklarla vakit geçirirken belirli sıkıntıları yaşamalarının yanında özel alan sıkıntısı, eşya sıkıntısı, sosyal alan sıkıntısı, komşuluk ilişkileri sıkıntısı, güvenlik sıkıntısı, ev yaşamına tekrardan geçecek olmadan kaynaklanacak korkunun yaşattığı sıkıntılar öncelikli sıkıntılar olmaktadır.

4.3. Deprem Sonrası Çocuk ve Oyun

Yaşanılan deprem, çocukları psikolojik ve duygusal açıdan etkilerken, çocukların ciddi travmalar yaşamalarına sebep olmuştur. Çocuklar kendi içlerinde hassas yapıda olduklarından ve her türlü problemde etkilenme düzeyleri yüksek olduğundan dolayı depremden de olumsuz anlamda etkilenmiştir. Çocuklar travma sonrasında stres-kaygı bozukluğu, duygusal sorunlar, uyku düzensizlikleri, yeme-içme problemleri, güven problemi, tek kalamama korkusu ve benzeri korkuları yaşamaktadır. Çocukların, yaşadıkları olumsuz yaşantılardan kurtulabilmeleri için konteynerlerde her türlü alan oluşturulmak istenmiştir. En önemlisi çocukların yaşadıkları korkulardan sıyrılabilmesi için onlara yardımcı olmak, onları anlayabilmek ve onlara travmalarını atlatabilecekleri ortamlar sunmak istenmiştir. Çocuk terapistleri, pedagoglar, psikologlar her anlamda çocuklarla ilgilenmiş ve oluşturulan konteyner alanlarında çocukların seanslara ücretsiz katılımı sağlanmıştır. Bazı konteyner yaşam alanlarında terapistlerden kimileri oyun terapisi yöntemiyle, çocukların yaşadıkları olumsuz durumları ortadan kaldırmak, korku, kaygı, stres durumlarını azaltmak adına duygusal ve sosyal destek amacıyla eğitmen olarak bu yöntemi kullanılmıştır. Çocuk yer ve zamana bakmaksızın kendisine oyun yaratacak zamanı da oyun aracını da hemen bulur. Bundan dolayı depremin ilk günlerinden bu yana aileler enkaz başında yakınlarını beklerken bile çocuklar oyun parkında eğlenmekteydi. Çocuklar yaşanan olayların farkına ilk başlarda varmasa da çocukların ailesi veya çevresi tarafından edildiği izlenimler çocukların büyük çoğunluğunun olayı idrak etmek durumunda kalmasına neden oldu. Çocuklar, ailelerinin deprem sonrasında yaşadığı sıkıntılara büyük oranda şahitlik ederek durumu birlikte yaşadılar. Erken çocukluk döneminde bilinç tam oluşmadığı için çocuklar etrafındaki olan ve biteni anlamakta güçlük çekmektedir. Çocuk, etrafındaki olanları tam olarak anlamlandıramadığından çocukta büyük kaygı ve stres oluşmuştur. Bu durum çocuklarda farklı huzursuzluklara sebep olmuştur.

Oyun her çocuğun hakkı olduğu için konteyner yaşam alanları oluşturulurken buna dikkat edilerek tasarlanmıştır. Her konteyner yaşam alanında en azından bir oyun parkı olması çocukların fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesinde yardımcı olmuştur. Konteyner yaşam alanlarına yapılan oyun parkları ilk başta sağlam şekilde teslim edilirken, birçok konteyner yaşam alanında çocuklar tarafından oyun parkları tahrip edilmiştir. Salıncak, tahterevallı, kaydırak çocukların gelişimlerini destekleyecek oyun aletleri kırılmış, parçalara ayrılmıştır. Bu durumda çocukların bir aradayken oyun parklarına zarar vermeden oynamaması ilgi çekmiştir. Spor aletleri de aynı şekilde birçok konteyner yaşam alanında tahrip edilmiştir. K-15 yaşam alanında gözlem yapılırken spor aletleri üzerine, oralarda yaşayan vatandaşların çamaşırlarını sererek aletleri amaç dışı kullandığı görülmüştür. Buradan anlaşılabileceği üzere insan toplum içerisinde yaşarken kendi yaşam alanına her şekilde uyum sağlayarak burayı ya da kullanım amacının uygunluğuna bakmadan ihtiyaca göre şekillendirebilmektedir. K-1, K-2A, K-2B, K-12, K-15 ve K-20 konteyner yaşam alanları diğer konteyner yaşam alanlarıyla karşılaştırıldığında; çocukların oyun oynayabilecekleri oyun alanları, sosyalleşebilecekleri kütüphane, çocuk dostu alanları, eğitim amaçlı kursları, kreşleri, anaokulu gibi sosyal alanlar fazlasıyla düşünülmüş ve konteyner yaşam alanlarına kurulmuştur. Çocuklar ve gençler buradaki olanaklardan fazlasıyla yararlanmaktadır. Çocukların; yaşadıkları bu yıkıcı depremin üzerlerindeki etkisini azaltmak ve travmalarını hafifletmek için aynı zamanda iyileşme sürecini hızlandırmak amacıyla oluşturulan sosyal ve kültürel alanlar fazlasıyla geliştirici özelliklere sahip olmuştur. Çocukları eğlendirmek, sosyalleştirmek, çocuklara eğitim vermek gibi faaliyetler çocuğun yaşadıklarını unutmasına yardımcı olmakta ve çocuğun gelişim sürecini hızla yoluna koymaktadır. Ayrıca çocuklar için eğitmenler, gönüllüler, pedagoglar saha içerisinde fazlasıyla çaba göstermekte ve bu süreçlerin sürekliliği halen devam etmektedir. K-4 yaşam alanında gözlem sırasında çocukların su şişeleriyle oyun kurdukları, boş gıda kolileriyle oyun oluşturarak hayal dünyalarını genişlettikleri görülmüştür. Neredeyse tüm çocukların tüm iş makinelerinin isimlerini yaşadıkları afetten ötürü bildikleri (ekskavatör, vinç, kule vinç, beton mikseri, silindir makinesi, buldozer vs.) ve oyun esnasında “*kum taşımak, enkaz boşaltmak, kepçe ile eşmek, mezar açmak, ev yapmak, bina dikmek, bina yıkmak, çadır kurmak*” gibi kelimelerin sıklıkla konuşulduğu oyunlar oynadıkları gözlenmiştir. Oyunlar içerisinde doktorculuk, evcilik, hırsız-polis, arama-kurtarma, itfaiyecilik, madencilik gibi oyunların oynandığı gözlenmiştir. Deprem sürecinde çevrelerinden büyük oranda etkilenen çocuklar, oyunlarına ambulans aracı, yardım tırları

gibi araç isimlerini yansıtarak oyunlarını kurmaktadırlar. Çocukların oyun tercihlerine bakıldığında, kendi başlarına oyun kurarak oynamak; kum, toprak, çamur, taş vs. araçlarla oyunlar kurarak oynamak; konteyner içerisinde ise resim, boya, oyuncak, kumaş, mutfak aletleri, telefon, tablet, bilgisayar oyunları ile oynamak sıralanabilir. Çocukların dışarıdaki oyun tercihlerine bakıldığında ise; bisiklet, scooter, motor, akülü araba gibi araçlarla oynadıkları; oyun parkında vakit geçirdikleri, seksek, futbol, basketbol, yakan top, voleybol, ip atlama, yakalamaca, saklambaç gibi oyunlar oynadıkları söylenebilir.

Görüşme yapılan katılımcıların anlattıklarına göre; çocuklarının dışarıda oyun oynamaktan hoşlandıkları, çocuklarının kardeşleri var ise kardeşleriyle veya yakın komşu çocuklarıyla vakit geçirdikleri vurgulandı. Görüşme 4'teki katılımcı; enkaz altından çıktıkları için ve yaşadıkları deprem etkisinden dolayı çocuğunun eğitim hayatının durduğunu, sosyalleşmesinin azaldığını ve oyun oynayamadığını belirtti. Çocuğunun kitap okuyarak, film veya dizi izleyerek, telefon oyunları oynayarak, sosyal medyada takıldığını ifade etti. Katılımcı anne, çocuğunun sağlık sorunlarından dolayı psikolojik destek aldığını ifade etti aynı zamanda çocuğunun okul çağında olmasına rağmen sağlık sorunlarından ötürü okula gidemediği için, psikolojisine dijital oyunların iyi geldiğini düşünerek dijital oyunlar oynamasına izin verdiğini belirtti. Görüşme 10'daki katılımcı anne; çocuğunun dijital oyunlar oynayarak sürekli vakit geçirdiği için bunun zararlarını gördüğünü ifade ederek; ailesine ve çevresindeki arkadaşlarına karşı olumsuz davranışlarda bulunduğunu söyledi. Bunun yanında çocuğunun bilgisayar oyunları oynayarak vakit geçirdiğini, gece gündüz demeden vaktinin birçoğunu dijital oyunlar oynayarak harcadığını söyledi. Katılımcı anne, çocuğunun, kimseyle iletişim kurmadan sadece oyundaki kişilerle konuşarak oyun oynamasından rahatsız olduğunu anlattı. Çocuğun, saldırgan davranışlarda bulunup, yüksek sesle konuştuğunu, çevredeki insanları dahi rahatsız ettiğini ve bu durumdan rahatsız olduğunu söyledi. Belirli bir yaşta olmalarından dolayı çocuklarının ailelerini dinlememesini yakınlara anlattı.

Konteyner yaşam alanlarında kalan çocuklar genellikle kendi konteynerlerinin önünde kendi kurdukları oyunları oynamaktadırlar. Oyun parkında çocuklar arkadaşlarıyla beraber vakit geçirmektedir. Çocukların açık alanlarda mendil kapmaca, istop, yakan top, yakalamaca, saklambaç, körebe gibi oyunlar oynayarak vakit geçirdikleri gözlenmiştir. Konteyner yaşam alanlarında çeşitli etkinlikler de düzenlenmektedir. Özel gün ve haftalarda bu tür etkinliklerin çeşitleri artmakta ve değişmektedir. Deprem öncesi Adıyaman merkezde çocukların erişemeyecekleri aynı zamanda olmayan alanlar, deprem sonrasında konteyner

yaşam alanlarında kurulmuştur. Şişme oyun parkı, sirkler, trapez ve denge atölyeleri, jonglörlik eğitimi, 3 boyutlu yazıcılar, trambolin, çocuk konserleri vs. gibi etkinliklerin Adıyaman'a gelmiş olması çocukların gelişimsel süreçlerinin desteklenmesi adına olumlu etkiler yaratmıştır. K-20 konteyner yaşam alanında Türkiye Kalkınma Vakfı ve UNICEF iş birliğiyle kurulan Sosyal Sirk Programı, deprem sonrası çocukların karşılaştığı sıkıntıların pedagojik yöntemlerle önüne geçebilmek adına, sosyal hayatlarında uyum sağlayabilmeleri için fiziksel ve duygusal gelişimlerini destekleyecek etkinlikler, sporlar yapmaktaydı. Burada 6 ile 14 yaş arasındaki çocukların katılımıyla günün belirli saatlerinde denge oyunu, el-göz koordinasyonunu geliştirici oyunlar, trapez eğitimi, akro-trambolin etkinlikleri, sahne sanatları, çocuk gösterileri, drama saatleri gibi etkinlikler yapılmıştır. Çocukların ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilerek gerçekleşen etkinliklerde çocukların kendilerini ifade edebilme gücünün arttığı, özgüven duygularının gelişmesi, fiziksel gelişimlerine olumlu katkıda bulunması, sosyal becerilerini güçlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca burada ritim çalışması, drama, tiyatro, sahne sanatlarının olması çocukların toplumsal kimlik kazanmalarında büyük rol oynamaktadır. Çocuklara hikâye anlattırma, tiyatro yaptıрма, bazı roller vererek canlandırma sanatı gibi etkinliklerin içerisinde yer verme çocuklarda kendini rahat ifade edebilme gücünü artırmaktadır. Deprem sonrasında çocuklarda; konuşamama, asosyallik, kendini ortamda ifade edememe, korku yaşama gibi durumlar yaşayan çocuklarda bu tür etkinlikler, psikolojik olarak çocuklarda olumlu etkiler yaratmaktadır. Sosyolojik olarak çocukları topluma kazandırabilmek; öncelikle onların sağlıklı ruh hallerini tekrardan kazandırabilmek çok önemlidir. Bunu kazandırmak ise; çocukların travmalarını azaltıcı etkinliklerin çoğaltılarak yaygınlaştırılması, sosyal, kültürel faaliyetlerin artmasıyla, spor, sanat, müzik ve oyun ile mümkün olmaktadır. Çocukları hem eğitmek hem de eğlendirerek oyun becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Bunu gerçekleştirmek için uğraşan Sivil Toplum Kuruluşları ve dernekler bulunmaktadır. Bu kuruluşlar ise kendi aralarında çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Konteyner yaşam alanları içerisinde yer alan bazı kuruluşlar için yer tahsis edilmiş, bazı projeler için ise belirli bir süre o alanda bulunarak çocukların güzel vakit geçirmesi sağlanmıştır.

Genel olarak konteyner yaşam alanlarında çocukların sosyalleşebilecekleri ve oyun oynayacakları alanlar düzenlenmiştir. Çocuklar için açık alan oyunları, spor faaliyetleri ve eğitim alacakları kurumlar düşünülmüş ve yapılmıştır. Buralar tasarlanırken bu ortak paylaşım yerlerinin herkesin aynı mesafede ulaşabileceği bir yerde olması gerekiyordu. Aileler; yaşadıkları felaketten ötürü bir güven sorunuyla karşı karşıyaydı bu sebeple söz

konusu yerlerin herkesin ulaşabileceği noktada olması aileler için de güven ve kolaylık sağlayacaktı. Konteyner yaşam alanının giriş kısmına kurulan parkların konteyner yaşam alanının sonlarında ikamet eden çocukların erişimi noktasında sıkıntı oluşturduğu gözlenmiştir. Oyun parkı ve sosyal alanlar yaşam alanlarının orta kısımlarında bulunması bu anlamda önemli olmaktadır. Konteyner yaşam alanları arasında büyük farklar bulunmaktadır. İmkânları diğer konteyner yaşam alanlarına göre daha iyi olan konteyner yaşam alanlarına geçmek isteyen buralarla kendi yerini değiştirmek isteyen aileler de bulunmaktadır. Bunların dışında ise; olanakları iyi olan konteyner yaşam alanında büyüyen bir çocuk ile diğer konteyner yaşam alanında büyüyen çocuklar arasında bazı farklar olacaktır. K-20 konteyner yaşam alanında kalan bir çocuk ile diğer konteyner yaşam alanlarında kalan çocukların arasında çevresel etkenlerden kaynaklı farklar oluşmaktadır. Görüşme 7'deki katılımcı anne K-20 konteyner yaşam alanında kalmaktadır. Katılımcı, depremden sonra çocuklarıyla daha fazla ilgilenabildiğini belirtmiştir. Aynı katılımcı yaşanan depremde sonra çocuğunun çevresinin genişlediğini ve arkadaşlarıyla çocuğunun çok güzel vakitler geçirdiğini belirtmiştir. Deprem öncesi çocuğunun çevresinin pek de olmadığını, evde birlikte vakit geçirdiklerini ve çocuğa gelişim açısından bu durumun pek yararı olmadığından bahsetmiştir. K-20 konteyner yaşam alanında çocukların her zaman bir arada olmalarının avantajlarından bahsetmiştir. Katılımcı; çocuklarının basketbol, voleybol, futbol turnuvalarına katıldıklarını belirterek kız çocuğunun da çevresinin genişlemesinden ve bu sayede çocuklarının sosyalleşmelerinden memnun kaldığını ifade etti. Çocukların sosyalleşmesinin yanında kendisinin ise sosyal faaliyetlere katıldığını, birçok kursa kaydolduğunu ve buralarda zaman geçirmekten mutlu olduğunu anlattı. Hobilerinin arttığını, çocuklarının da aynı şekilde benzer kurslara kaydolup kendilerini geliştirdiklerini söyledi. Bundan dolayı sosyalleşmenin de oyunun da çocuklar üzerinde olumlu etkiler yarattığı durumları da unutmamak gerektiğini dile getirdi. Bu açıklamalardan hareketle çevresel etkenlerin ve çocukların bulundukları ortamın onları olumlu veya olumsuz etkileyebildiği sonucuna ulaşılabilir.

4.4. Deprem Sonrası Sosyalleşme

Görüşme 1, Görüşme 6, Görüşme 7, Görüşme 8, Görüşme 9 ve Görüşme 10'daki katılımcılar; çocuklarından bazılarının okul çağında olması sebebiyle ders çalışmaları gerektiğinden oyuna fazla zaman ayıramadıklarını belirttiler. Görüşme 8'deki katılımcı; çocuğunun derslerinde gerileme yaşadığını aynı zamanda yaşadıkları depremde ötürü

odaklanma sorunu da yaşadığını belirtti. Sosyalleşme ailede başlar okul, çevre ve kitle iletişim araçlarıyla devam eder. Bundan dolayı sosyalleşmeye katkı sağlayan en önemli figür çocuklar için ailedir. Ailenin; çocuklarına her anlamda gerekli katkıları sunması gerekmektedir. Sosyalleşmeye katkı sağlayan faktörlerin aile içerisindeki etkisi büyük oldukça, çocuk destek gördükçe, çocuk çevresiyle daha rahat iletişim kurabilmektedir. 6 Şubat Depremi en çok çocukları derinden etkilemiştir; bu depremden sonra çocukların yaşadığı psikolojik rahatsızlıklar çocuklarda büyük travmalara neden olmuştur. Deprem korkusu yaşama, tek kalamama, anne-babaya aşırı bağlı olma, tek yatamama, tuvalet-banyo sorunu yaşama, çevresiyle iletişim kuramama, sosyal kopukluk, asosyallik, ağlama krizleri, öfke nöbetleri, hırçınlaşma, uyku problemleri, yeme-içme problemleri vs. gibi birçok sorunlarla karşılaşmıştır. Bu tarz davranış ve duygu bozukluğu durumu yaşayan çocukların aileleri çocuklar için destek veren ilgili birimlerle iletişime geçip psikososyal destek sağlamak istemişler ve görüşmeciler çocukları için destek almışlardır. Yaşanan depremin olumsuz etkilerini gidermek bir anda mümkün olmadığı için zamanla anne babanın da çocuklara karşı daha duyarlı davranışlar içerisinde iletişim kurması ve çocuk için gerekli yardımları yapması psikososyal destek ekibinin aileleri bilinçlendirmesiyle önem kazanmıştır. Çocuklar için aileler, okulda öğretmenler, sosyal yaşamlarında çevresindekiler ve arkadaşları birbirine destek olmaktadır.

Gözlemlenen çocuklar ve görüşme gerçekleştirilen anneler ile yapılan değerlendirmelerde; çocukların yaşanan depremden ciddi bir şekilde zarar gördüğü anlaşılmıştır. Psikolojik olarak yıpranmış ve yaşları küçük olan çocuklar bu durumu anlayamamış, orta çocukluk dönemi ve ergenlik döneminde olan çocuklar bilinçli bir şekilde bu durumdan etkilenmiştir. Depremzedelerin; bulundukları şehirde halen depremin etkisini gördüğü ve deprem görmüş şehirde birtakım sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir: Öncelikle, ailelerin yerleşme sıkıntısı çekmesi, ailelerdeki ekonomik sorunlar, okulları hasar gören veya yıkılmış çocukların eğitimlerinde yaşadıkları sıkıntılar, çocukların ulaşım sorunları yaşamaları, ailedeki kayıplar ve eksiklikler, ev yaşamına dönemeyişleri gibi birçok sıkıntı sıralanmaktadır. Çocuklar; tüm bu süreçlerin dezavantajlarından etkilendiği gibi avantajlarından da yararlanan en büyük grup olarak göze çarpmaktadır. Çocukların yaşadıkları konteyner yaşam alanlarının fırsatları eşit olmamakla birlikte çocuklar AFAD, sivil toplum kuruluşları, dernekler, eğitimciler, Gençlik ve Spor Bakanlığının düzenlemiş olduğu her türlü etkinlik, kültürel, sosyal faaliyetler ve spor faaliyetlerinden yararlanmışlardır. Çocukların sosyalleşebilecekleri alanların konteyner yaşam alanlarında

mevcut olduğu gözlenmiştir. Komşuluk ilişkilerinin, aile içi iletişimin ve okulların çocukların sosyalleşmesinde büyük etkileri olmuştur. Bu süreçte, çocukların kullandığı kitle iletişim araçları ise boş vakitlerde geçirilen zaman, iletişim anlamında sosyal medya kanalları ve internet olarak sıralanmıştır. Konteyner yaşam alanlarının hepsinde Wifi bulunmamaktadır; olan ve sonradan takılanlar ise verimli bir şekilde çalışmamaktadır. Bundan dolayı kendilerine ait bir internet ağı bulunmadığı için mobil üzerinden giriş yapan birçok çocuk ve yetişkin bulunmaktadır.

Çocukların aileleri dış dünyaya karşı bir güven sorunu yaşamaktadır. Örneğin; çocuk kaçırma, çocuk istismarı, çocuk cinayetleri, şiddet gibi olayların sıklıkla yaşandığını gören aileler çocuklarını oyun oynama ve serbest bırakma eğiliminde değildi. Deprem öncesinde apartman kültüründe büyüyen çocuklar; yalnız zaman geçirerek, sosyalleşmeye fırsat bulamadan büyümekteydi. Çocuk sadece kardeşi varsa kardeşiyle sosyalleşmekte eş, dost akraba ziyaretlerinde veya okul, kreş, kurs gibi eğitim kurumlarında çocuğun sosyalleşebilme fırsatı oluyordu. Sokakta oyun oynayan çocukların azaldığı bir dönem yaşandığı için aileler daha tedbirli davranmaktadır. Bundan dolayı çocukların sosyalleşmesinde bir eksiklik yaşanmaktadır. Fakat deprem sonrasında daha geleneksel bir yaşam tarzına geçiş yapıldığı için iç içe bir yaşam olarak düşünüldüğünde çocukların sosyalleşebilmeleri daha kolay olmuştur. Aile kendi konteynerinin önünde olan biteni hemen görebilmekte çocuğu gözünün önünde ve güvenlik sorununa bu şekilde çare bulmaktadır. Bundan dolayı çocuklar komşu çocuklarıyla ve sokakta oynama kültürüne sahip olmuştur. Görüşme 1'deki anne dışında diğer görüşmecilerin bulundukları konteyner yaşam alanlarında güvenlik sorunu yaşadıklarını söylemişlerdir fakat kendilerince aileler yöntemler geliştirmiş ve uygulamaktadırlar.

Görüşmeciler değerlendirildiğinde; K-1, K-8, K-12, K-15, K-20 konteyner yaşam alanlarında çocuk ve yetişkinlere sunulan olanakların daha fazla olduğu gözlenmiş K-4'te diğer konteyner yaşam alanlarına kıyasla sunulan imkânların daha az olduğu sonucuna varılmıştır. Konteyner yaşam alanlarında kalan çocuklar için oyunun her türlüüne başvurarak ve sunulan olanaklardan faydalanarak kendilerini geliştirmek önemlidir. Genel olarak çocuklar; psikolojik anlamda birçok travma ve sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bunu onarmak ve bu durumu ortadan kaldırmak için de herkesin canla başla çalıştığı gerçektir.

4.5. Görüşme Formları

Görüşme 1:

S.K. 40 yaşında evli ve 3 çocuk annesidir. Hanede eşiyle beraber 5 kişi yaşamaktadır. Katılımcının memleketi Adıyaman'dır, eğitim durumu ön lisanstır, kendisi ise ev hanımıdır. 6 Şubat Depremi'nde birinci dereceden kayıpları bulunmamaktadır fakat katılımcının ve eşinin akrabalarından ciddi kayıpları olmuştur. Katılımcı ve ailesinin yaşadığı ev depremde hasar almıştır; evin hasar durumu orta hasar olarak belirlenmiştir; bu sebeple kendilerine K-8'de konteyner verilmiştir; aile yaklaşık 1,5 yıldır orada yaşamlarını sürdürmektedir. Katılımcı deprem anında neler yaptığını, geçirdiği şoktan dolayı pek hatırlamamaktadır. Katılımcı, şokun ardından çocukları da yanlarına alıp hep beraber arabaya bindiklerini anlatmaktadır. Kendilerinin güvenli alana geçmesinden hemen sonra yakınlarını da kontrol etmeye gittiklerini anlatan katılımcı 5 gün boyunca dışarda kaldıklarını, kendilerini korumak adına arabada bu süreyi geçirdikten sonra 5. günün sonunda şehir dışına akrabalarının yanına gittiklerini anlatmıştır. AFAD'a gerekli başvuruları yapıp konteyner başvurusunda bulundukları için konteyner yaşam alanı sırası onlara geldiğinde, şehir dışından toplanıp Adıyaman'a geri dönmüşlerdir. Çocuklarının yaşları sırasıyla 14, 12 ve 3'tür. Aile, konteynerde üç çocukla beraber, küçük yerde yaşamının sıkıntısını çekmektedir. Anne, günlük ev işlerini yaparken çocukları ise okula gitmektedir; okuldan sonra ise çocuklar sınava hazırlandıkları için kütüphaneye gidip ders çalışmaktadır. Anne, 3 yaşındaki çocuğuyla araçlı veya araçsız oyunlar oynamaktadır. Deprem sonrasında, çocuklarının aile içerisinde saldırgan tavırlar sergilediklerini, çocuklarda çabuk sıkılma durumları ve sinirlilik hallerinin arttığını anne vurgulamıştır. Çocukların ev ortamları olmadığı için bu durumdan rahatsız olduklarını çocuklar ailelerine karşı dile getirmektedirler. Konteyner yaşam alanında çocukların sosyalleşebilecekleri çocuk parkı, kütüphane, etkinlik alanları ve Genç Hayat Vakfı'nın ofisi bulunmaktadır. Orada el becerileri, boyama etkinlikleri, tuval boyama, kil yapımı, mum yapımı, zekâ oyunları gibi oyunlar ve etkinlikler yapılmakta, gün içerisinde çocuklar boş vakitlerini buraya giderek geçirmektedir. Katılımcı; bulundukları geçici yaşam alanında 2 adet parkın kırık olduğunu, bank, salıncak gibi oyun malzemelerinin eksik olduğunu belirtmiştir, bu anlamda düzeltmeler yapılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Çocuklar arkadaşlarıyla beraberken bisiklete binmektedir, voleybol oynamaktadır, on bir el oyunu oynamaktadır, saklambaç oyunu oynamaktadır ve futbol oynayıp zaman geçirmektedir. Çocuklar, arkadaşlarıyla sohbet ederek sosyalleşmekte güzel vakit geçirerek eğlenmektedir. Katılımcı anne, yaşadıkları K-8 konteyner yaşam alanını güvenli bulup,

çocuklarına oyun oynamaları için izin vermekte ayrıca güvenlik sıkıntısı yaşamadığını da dile getirmektedir.

Görüşme 2:

G.E 38 yaşındadır ve evlidir; 4 çocuk sahibi olan annenin çocuklarının yaşları sırasıyla 18, 15, 5 ve 3'tür. Hanesinde eşiyle birlikte toplam 6 kişi yaşamaktadır. Katılımcının memleketi Adıyaman'dır, katılımcı ilkokul mezunudur aynı zamanda ev hanımıdır. 6 Şubat Depremi'nde birinci dereceden ailesinden kayıp yaşamamış fakat akrabalarından ve eşinin ailesinden kayıplar yaşamıştır. Katılımcı; deprem anında küçük çocuğu yanında olduğu için onu hemen yanına aldığını, babalarının da diğer çocuklarını yanına almasının ardından hep beraber dışarıya kaçtıklarını ifade etmektedir. Aile, soğuktan ve tehlikeden uzaklaşmak için arabanın içinde bir süre vakit geçirmiştir. Katılımcı daha sonra ise ailenin oturduğu ev de ağır hasarlı olduğu için evlerine bir daha girmediklerini bir süre köyde vakit geçirdiklerini anlatmaktadır. Katılımcı ve ailesi 4 ay sonra K-4 konteyner yaşam merkezine yerleştirilmiştir; katılımcı, konteynerde 3 çocukla yaşamının zor olduğunu ifade etmektedir. Katılımcının büyük çocukları üniversiteyi kazanıp şehir dışına gittiği için 3 çocuğuyla yaşamaktadır; aynı zamanda 5 yaşındaki çocuğunun anaokulunda hastalık kapmasından dolayı sürekli olarak hasta olduğunu ve bir türlü iyileşemediğini belirtmektedir. Afet sonrasında ailede ve çocuklarda öncelikle büyük korku yaşanmış, küçük çocukları bu durumu anlayamadıkları için onların davranışlarında bir değişiklik olmamıştır. Çocuklar bulundukları konteynerde niçin yaşadıklarını anlayamamakta, evde niçin yaşamadıklarını ailelerine sürekli olarak sormaktadır. Anne; ailenin bulunduğu konteyner yaşam alanında çocukların gelişimini destekleyici unsurların afetten hemen sonraki zamanlarda daha fazla olduğunu, şuan ise olanakların neredeyse hiç olmadığını iletmektedir; gözlemlerinden hareketle ilk zamanlarda etkinliklerin, oyunların, aktivitelerin ve eğlencelerin olduğunu sonrasında ise bulundukları yerde sadece 1 park alanı ve 1 kütüphane kaldığını ifade etmektedir. Çocukların oyun oynayacak sosyalleşecek yerlerinin olmaması sorun oluşturmaktadır. Katılımcı anne, bulundukları konteynerin park alanına uzak olduğu ve güvenlik açısından da güvenemedikleri için park alanına çocuklarını göndermediğini belirtmektedir. Anne, konteynerde çocuklarının genelde resim, boyama etkinlikleri yaptıklarını, oyuncaklarıyla oynadıklarını, telefonda bazı videolar izlediklerini söylemektedir. Anne; konteyner yaşam alanının güvenli olmadığını, kimseyi tanımadıklarından dolayı çocuklarının sadece yan komşusunun çocuklarıyla oyun

oynamasına izin verdiğini söylemektedir. Katılımcı anne, çocuklarının göz önünde oynamasının dışında diğer ortama güvenemediklerini, ev oyunlarını tercih ettiğini belirtmektedir; ayrıca bulundukları konteynerin hemen karşısı yol olduğu için; kamyonların, otobüslerin, inşaat arabalarının sürekli geçtiğinden güvenli olmadığını söyledi. Araç kullananların kontrolsüz geçtiklerinden ötürü trafiğe de güvenemediklerinden dolayı çocukları için endişe duymaktadır.

Görüşme 3:

A.T. 30 yaşındadır ve evlidir. 4 çocuk sahibi olan annenin çocuklarının yaşları sırasıyla 8, 5 ve 2'dir. Hanesinde eşiyile birlikte toplam 5 kişi yaşamaktadır. Katılımcının memleketi Adıyaman'dır, katılımcı ortaokul mezunudur aynı zamanda ev hanımıdır. Katılımcı; 6 Şubat Depremi'nde kendi ailesinden kayıp yaşamamış fakat erkek kardeşini, dayısını ve onların ailelerini kaybetmiştir. Deprem anında anne o an 40 günlük bebeğini unutup diğer çocuklarının yanına gitmiştir ve onların üzerine kapanıp beklemiştir. Deprem durduğu an katılımcı, çocuklarını toparlayıp dışarıya çıkmış, baba ise bebeği alıp dışarıya kaçmıştır. Katılımcı ve ailesi, arabalarının üzerine moloz düştüğü için onu hemen temizleyip arabanın diğer yarım kısmında oturup tehlikenin geçmesini beklemiştir. Aile, birkaç gün dışarıda kaldıktan sonra Mersin'e akrabalarının yanına gidip orada kalmıştır. Katılımcının ailesiyle oturduğu ev ağır hasarlı olduğu için AFAD'a gerekli başvuruları yaptıktan sonra, K-4 konteyner yaşam alanında konteyner hakkında faydalanarak buraya taşınmıştır. Katılımcı, 3 çocukla birlikte konteynerde yaşamın çok zor olduğunu söylemektedir; konteynere eşyalarının hiçbirinin sığmadığını, kimsenin odası ve yatağı olmadığı için her gün sıkıntı yaşandığını, konteynerlerini ön kısmından genişletmelerine rağmen, yerleşme sıkıntısı çektiklerini söylemektedir. Depremden sonra yaşanacak herhangi bir deprem için konteynerler güvenli fakat buraların kendince de birtakım sorunları beraberinde getirdiğini katılımcı belirtmektedir. Öncelikle evde herkes ayrı ayrı korku yaşamıştır bu sebeple katılımcı annenin 5 yaşındaki çocuğu altına kaçırma ve ağlama krizleri gibi birtakım psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Katılımcı; çocuğunun konteyner yaşam alanındaki psikososyal destek biriminden destek aldıktan sonra çocuğunun sorunlarının bir süre sonra çözüldüğünü ifade etmektedir. Katılımcı anne, geçici yaşam alanında afetten hemen sonraki zamanlarda gönüllülerin gelip eğitim verdiğini, oyunlar eşliğinde etkinlikler yaptığını, palyaço ve başka gösteriler yapıldığını anlatmaktadır. Katılımcı anne; buradaki oyun parkının birden fazla olmasının gerektiğini iletmektedir; aynı zamanda etüt veya kurs gibi

olanakların sağlanmasının daha güzel olacağını dile getirmektedir. Katılımcının çocukları genelde ev içinde oyun oynayıp kardeşleriyle vakit geçirmektedir. Anne, çocuklarının top oyunu oynadığını ve konteynerin önündeki boş alanda oynamalarına izin verdiğini söylemektedir. Bunun yanı sıra çocuklar; hırsız-polis oyunu, saklambaç oyunu, yerden yüksek oyunu oynayarak vakit geçirmektedir. Konteynerlerin önünde küçük bir toprak alanı bulunmaktadır burayı hobi amaçlı biber ve maydanoz ekerek katılımcı ve ailesi kullanmaktadır. Onun bakımını çocuklarıyla birlikte katılımcı yapıp büyötmektedir. Katılımcı anne, konteyner yaşam alanında bir güvenlik ofisi bulunduğunu fakat burada güvenlik olmadığını söylemektedir burayı arada bir jandarmanın kontrol edip gittiğini de belirtmektedir. Katılımcı anne K-4 konteyner yaşam alanında farklı insan tiplerinin de yaşadığını, sürekli tartışma-kavga eden kişilerin orada yaşadığını gördüklerini söylemektedir. Ayrıca sapkın düşüncelere sahip olan güvenli olmayan insanların orada yaşadıklarını duyup ve gördükleri için çocukları adına endişe duymakta konteyner kenti güvenli bulmamaktadır.

Görüşme 4:

F.A. 38 yaşındadır, eşinden 7 yıl önce boşanmıştır ve 12 yaşındaki kızıyla birlikte yaşamaktadır. Katılımcı anne; Adıyamanlıdır, ortaokul mezunudur, daha önce özel sektörde çalışmıştır fakat şimdi ev hanımıdır. 6 Şubat Depremi'ne Bahçelievler Mahallesiinde 4 katlı bir binada yakalanmıştır; çocuklarını alıp kaçımaya çalışırken bina saniyeler içinde yıkılmıştır. 14 yaşındaki büyük kızını depremde kaybetmiştir. Kızının cansız bedeniyle beraber 4 gün boyunca kurtarılmayı beklemiştir. Katılımcı; çok zor anlar yaşadığını, evlat acısının dayanılmaz bir acı olduğunu ifade etmektedir. Katılımcı annenin sol bacağı beton altında kaldığı için anne bir bacağı kaybederek sakat kalmıştır; aynı zamanda 12 yaşındaki diğer kızının ise iki bacağı enkaz altında kaldığından dolayı kızı yatağı bağımı olarak hayatına devam etmektedir. Katılımcı; depremden sonra tedavi amaçlı bir süre Ankara'da olmak zorunda kalmıştır. Katılımcının evi yıkıldığı için AFAD'ın kendilerine K-1 Konteyner Yaşam Alanı'nda tahsis ettiği konteynerde yaşamaktadır. Katılımcı, tedavi süreçleri bittikten sonra Adıyaman'a dönüp konteynere yerleşmiştir. Maddi ve manevi sorunlar yaşayan annenin gelir kaynağı sadece vefat eden kızından dolayı aldığı ölüm parasıdır ve anne bununla geçinmektedir. Katılımcı, malulen emekli olma hakkı için uğraştığını diğer kızı için yaşama mücadelesi vereceğini dile getirmektedir. Anne, konteynerde yaşamının güçlüğünü ifade ederken zorlanmaktadır ve bu acıyla yaşamının çok

zor olduğunu anlatmaktadır. Yatağa bağlı kızından ötürü hem anne hem de kızı psikolojik olarak çok sıkıntı yaşamaktadır; buna paralel her türlü psikososyal destekten faydalanmaktadır. Katılımcı; tedavileri halen devam ettiği için çocuğunun sosyalleşmede çok büyük sıkıntılar yaşamakta olduğunu, insanlar arasına ise asla çıkmadığını söylemektedir. Katılımcı anne kızının yaşadığı bu durumdan dolayı kızının eğitim hayatına ara verdiğini, maddi sıkıntılar da yaşadıkları için bundan sonraki sürecin nasıl olacağını bilemediğini ifade etmektedir. Anne; konteyner yaşam alanında oyun alanları ve diğer aktiviteler hakkında bilgi sahibi olmadığını söyledi. Katılımcı anne, kızıyla genellikle televizyon izleyip, sohbet ettiğini söylemektedir. Çocuğunun genelde sosyal medyada takıldığını, telefonda oyunlar oynayıp, video izlediğini, bazen de kitap okuyarak vakit geçirdiğini anlatmaktadır. Kızıyla ekibinden gönüllü arkadaşların geldiğini anlatan anne ekibin kendilerine hem destek verdiğini, hem de moral anlamında yardımcı olduğunu ifade etti. Katılımcının kızı, oyun oynayamadığı ve akranlarıyla vakit geçiremediği için psikolojik anlamda ve sosyalleşme anlamında olumsuz etkilenmektedir. Anne; yaşadıkları konteyner yaşam alanını güvenli bulmamakta, konteynerlerde her gün bir olay yaşandığını anlatarak bu noktada hem kendisi için hem de çocuğu için endişeli olduğunu söylemektedir.

Görüşme 5:

E.Y. 33 yaşındadır, evlidir ve 6 ve 4 yaşlarında 2 çocuğu vardır. Hanesinde eşiyle birlikte 4 kişi yaşamaktadır. Katılımcı anne Adıyamanlıdır, ilkokul mezunudur aynı zamanda ev hanımıdır. 6 Şubat Depremi'nde kendi ailesinden kayıp yaşamamıştır. Kirada oturdukları ev ağır hasar aldığından, sonrasında yıkılmıştır. Katılımcı anne deprem anında uyanık olduğunu, çocuğunun üstünü örterken depreme yakalandıklarını, çocukları alıp dışarıya kaçtığını ifade etmektedir. Katılımcı anne, deprem sonrasında tehlikeden ve soğuktan korunmak için komşusunun servis aracında komşularıyla beraber korunduklarını; aynı gün içerisinde ailesi köyde yaşadığı için köye gittiklerini ifade etmektedir. AFAD'a başvuru yaptıktan sonra katılımcıya K-4 konteyner yaşam alanında konteyner hakkı tanındığını ve konteynerde yaşamaya başladığını katılımcı ifade etmektedir. Çocuklarla beraber konteynerde yaşamının zor ve sıkıntılı olduğunu söyleyen katılımcı; çocuklarının sürekli kavga ettiklerini ve zorluklar çıkardıklarını belirtmektedir. Bu durumlardan dolayı katılımcı; eşler olarak aralarında tartışmalar ve kavgalar yaşandığını anlatmaktadır. Anne; deprem sırasında ve sonrasında çocuklarının korku yaşadığını söylemektedir. Anne; çocuğunun akranlarıyla iletişimde olumsuz bir durum görmediğini ifade etmektedir.

Katılımcı anne, oyun alanlarını bu geçici yaşam alanında yetersiz bulmaktadır; var olan parkın ise kırık dökük olduğunu söylemektedir. Annenin büyük çocuğu erken doğduğu için çocuğun bacaklarında hasar kalmıştır ve yürümekte zorluk yaşamaktadır. Bundan dolayı annesi çocuğunu sürekli fizik tedaviye götürmektedir. Çocuk, fiziksel aktiviteleri annesi eşliğinde birlikte yapmaktadır. Katılımcının çocukları futbol oynamaktadır, akülü arabaya binmektedir, resim yapmaktadır, boyama aktiviteleri gerçekleştirmektedir ve oyuncaklarıyla oynamaktadır; bunları ise severek yapmaktadır. Büyük çocuk canı sıkıldığı zamanlarda telefonda Kuruluş Osman dizisini severek izlemektedir. Anne; konteyner yaşam alanını güvenli bulmadığını bundan dolayı çocuklarının gözünün önünde oynamasına izin verdiğini söylemektedir.

Görüşme 6:

Z.B. 33 yaşındadır, evlidir ve yaşları sırasıyla 12, 10, 5 ve 1.5 yaş olan 4 çocuğu vardır. Hanesinde eşiyle birlikte 6 kişi yaşamaktadır. Katılımcı anne, Adıyamanlı olup, okur-yazardır; aynı zamanda TYP (Toplum Yararına Program) çalışanı olarak konteyner yaşam alanının çamaşırhanesinde görev almaktadır. 6 Şubat depreminde katılımcı, kendi ailesinden kayıp yaşamamıştır fakat annesini, erkek kardeşini ve gelinlerini depremde kaybetmiştir. Katılımcı anne, o dönem oturdukları evde kiracı oldukları ve ev sahibi depremin ardından 3. günü evi boşaltmalarını istediği için 40 gün boyunca çadırda yaşamak zorunda kaldığını söylemektedir. Katılımcı, o zamanda hamile olduğunu ve deprem anında çok korktuğunu ifade etmektedir. Televizyonda daha önce duydukları için aklına “Çök-Kapan-Tutun” pozisyonu gelmiştir ve katılımcı bu pozisyonda kendini korumuştur; katılımcının eşi ise diğer çocuklarının yanına giderek onları korumuştur. Deprem durduktan sonra aile dışarıya kaçarak komşunun arabasına binmiştir ardından çocuklarını da alıp bir süre köyde yaşamıştır. Katılımcının ailesi kiracı olduğundan ve evi hasar almadığından AFAD’a konteyner talep başvurusu yapamadığını vefat eden ailesinin evi yıkıldığı için AFAD’a konteyner talep başvurusunda da bulunduğunu fakat bunun da sonucunun olumsuz olduğunu ifade etmektedir. Katılımcı; Adıyaman’a gelen İçişleri Bakanı’ndan yardım istediğini, ona durumunu anlattığını ve katılımcı annenin ailesine bu sayede konteyner hakkı tanındığını ve konteyner alanına yerleştirildiklerini ifade etmektedir. Anne; çocukları okula gönderip küçük çocuğuyla beraber çamaşırhanede vakit geçirmektedir. Katılımcının eşi işsiz olduğu için çocuklarla evde vakit geçirdiklerini söylemektedir. Anne; konteyner yaşam alanında çocuk ve aile merkezi kreş gibi olduğu için 5 yaşındaki çocuğunu oraya gönderdiğini

anlatmaktadır. Katılımcı anne; çocuklarıyla burada her türlü ilgilenildiğini, çocuklarının; oyunlarla, aktivitelerle vakit geçirdiğini söylemektedir aynı zamanda park, kütüphane, kreş ve bazı etkinlik yerlerinin varlığından bahsetmektedir. Anne; konteynerde çocukların çok arkadaşı olmadığını çocuklarının genellikle kardeşleriyle vakit geçirdiğini söylemektedir. Anne; çocukların resim yaptığını, oyuncak oynadığını, top ve telefonda oyunlar oynadığını anlatmaktadır. Katılımcı anne; bulundukları konteyner yaşam alanını hiç güvenli bulmadığı için çocuklarının farklı yerlerde oyun oynamasına izin vermediğini belirtmektedir.

Görüşme 7:

Ş.İ. 34 yaşındadır, evlidir ve yaşları 12, 10 ve 6 olan 3 çocuk annesidir. Katılımcının hanesinde eşiyle birlikte 5 kişi yaşamaktadır. Katılımcı anne; Adıyamanlıdır, lise mezunudur ve belediyeye bağlı kapalı yüzme salonunda yüzme hakemliği yapmaktayken depremden sonra görevine ara verdiğini söylemektedir. Katılımcı; 6 Şubat Depremi'nde kendi ailesinden kayıp yaşamadığını fakat akrabalarından halasını ve halasının ailesini kaybettiğini anlatmaktadır. Katılımcı anne, eşiyle birlikte deprem anında çocuklarının üzerine kapanıp depremin durmasını beklediğini; sonrasında ailesiyle beraber evden çıkıp arabalarına binip ailelerinin yanlarına gittiklerini anlatmaktadır. Katılımcı ve ailesi depremin 6. günü Bursa'ya gidip bir süre oradaki akrabalarında kalmışlardır. Katılımcı anne; oturdukları ev ağır hasarlı olduğu için AFAD'a konteyner talep başvurusunda bulunduklarını bir süre sonra onlara konteyner hakkı tanındığını söylemektedir. Katılımcı anne ve ailesi K-20 Konteyner Yaşam Alanı'nda yaşamaya başlamıştır. Anne, konteynerde yaşamının zorlukları olduğunu, 3 çocukla hangi işi yapacağını bilemediğini söylemektedir; aynı zamanda çocukların ayrı odaları olmadığı için ders çalışırken, oyun oynarken sorun yaşadıklarını vurgulamaktadır. Katılımcı anne; evleri yapılanaya kadar yaşam alanında olmalarının avantajlarını yaşadığını, devletin elini üzerlerinde hissetmelerinin de mutluluğunu yaşadığını belirterek bu duruma şükrettiğini söyledi. Anne; afet sonrasında 10 yaşındaki çocuğunun büyük bir korku yaşadığını, okula gitmekten korktuğunu, okula gittiğinde deprem olacağını ve öleceğini söyleyerek psikolojik sıkıntılar yaşadıklarını belirtti. Anne; psikososyal destek almak zorunda kaldıklarını ve bu psikolojik tedavinin kızına çok iyi geldiğini, kızının psikolojik sorunlarının zamanla bittiğini söyledi. K-20 Konteyner Yaşam Alanı'nda ilk günden bu yana çocuklar için, gençler için ve aileleri için her türlü olanakların sağlanması için ellerinden geleni yaptıklarını söyledi. Çocukları için konteyner yaşam alanında kreş, okul, internet kafe, oyun parkı, basketbol sahası, futbol sahası, tiyatro-sinema alanı, TEGV ve ateş böcekleri

olduğunu belirterek aynı zamanda Umut Kent'te konserler, kermesler düzenlendiğini her türlü etkinliklerden ise faydalandıklarını söyledi. Anne; çocuklarının bu tür sosyalleşebileceği alanlarının önceden olmadığını, afetten sonra böyle bir ortamda olmalarının onlar için daha iyi olduğunu ifade etti. Anne; yaşam alanında eksiklerin olmadığını hatta fazlasının olduğunu belirtti. Kız çocuklarının; akranlarıyla çamur oyunu, hırsız-polis oyunu, isim-şehir oyunu, sessiz sinema oyunu, evcilik oyunu oynadığını söyledi. Erkek çocuklarının ise telefon oyunları ve top oynayarak vakit geçirdiklerini anlattı. Katılımcı anne; çocukları oyun oynadıkça çocukların enerjilerini attıklarını olumlu anlamda gelişmeler de yaşadığını söyledi. Konteyner yaşam alanının güvenli olduğunu jandarma ve güvenliğin sürekli olduğunu belirtti fakat konteynerlerde kimlerin kaldığını bilemediği için etrafa pek güvenemediğini söyledi.

Görüşme 8:

S.Ç. 35 yaşındadır, evlidir ve yaşları sırasıyla 13, 9 ve 4 yaş olan 3 çocuk annesidir. Hanesinde eşiyle birlikte 5 kişi yaşamaktadır. Katılımcı anne; Adıyamanlıdır, ortaokul mezunudur ve ev hanımıdır. 6 Şubat Depremi'nde kendi ailesinden kayıp yaşamamış fakat akrabalarından teyzesini, dayısını ve onların ailesini kaybetmiştir. Katılımcı anne, deprem anında uyanık olduğunu ve deprem olur olmaz çocuklarını alıp dışarıya kaçarak evlerinin karşısında boş arazide beklediklerini söylemektedir. Anne; daha sonra araçlarına binip ailelerinin yanlarına gittiklerini söyleyerek depremden birkaç gün sonra ise ancak cenazelerini çıkarabildiklerini ve sonrasında gelen çadırlarda konakladıklarını belirtti. Katılımcı anne; konteynere yerleşene kadar 3 çocukla birlikte çadırda kaldıklarını anlattı. Oturdıkları ev ağır hasarlı olduğu için katılımcı ve ailesi AFAD'a gerekli konteyner talep başvurusunda bulunmuştur ve aileye K-15 Konteyner Yaşam Alanı'nda konteyner hakkı tanınmış, aile orada yaşamaya başlamıştır. Anne; konteynere yerleştikten sonra günlük yaşantılarında çocuklarıyla beraber zor günler geçirdiğini söyleyerek genel anlamda belirli bir düzenleri de kalmadığı için tam anlamıyla yerleşmiş gibi hissedemediğini ifade etmektedir. Katılımcı anne; çocuklarını idare etmekte çok zorlandıklarını ve sürekli tartışmalar yaşandığını ifade etmektedir. Aile içerisinde; çocuklarının ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamada zorlandıkları için anne, eşiyle de sorunlar yaşadığını belirtmektedir. Katılımcı anne; depremden sonra çocuklarının korku, panik yaşadığını gözlemlediğini ve saldırgan davranışlar içerisinde bulunduklarını söylemektedir. Anne; çocuklarının derslerinde odaklanma sorunu yaşadıklarını ve belirli bir düzen olmadığı için ödev yapmakta

birtakım sıkıntıların devam ettiğini ifade etmektedir. Katılımcı; çocuklarının derslerinde gerileme olduğunu anlatmaktadır. Katılımcı; çocukların sürekli olarak oyun oynamak istediklerini ve dışarıya gitmek istediklerini belirtmektedir. Konteyner yaşam alanında çocukların gelişimlerini destekleyici oyun parkı dışında bir şey bulunmadığını söyleyen katılımcı; ilk başlarda her türlü etkinliğin olduğunu ve yavaş yavaş bunun azaldığını artık bunların arada bir yapıldığını belirtmektedir. Katılımcı anne; çocuklarının dışarıdaki oyunları tercih ettiğini, araba oyunu, silah oyunu oynadıklarını bunun yanında televizyon izlediklerini, telefon oyunları oynadıklarını anlatmaktadır. Katılımcı anne; bulundukları konteyner yaşam alanında çocukları ve kendileri için de eksik birçok birimin yapılmasını istediklerini dile getirmektedir. Katılımcı anne; bulunduğu konteyner yaşam alanının güvenli olmadığını belirterek çocukları dışarıda vakit geçirdiğinde çok endişe duyduğunu ifade etmektedir.

Görüşme 9:

A.B. 49 yaşındadır, evlidir ve yaşları sırasıyla 22, 16 ve 8 yaş olan 3 çocuk sahibidir. Katılımcının hanesinde eşiyle birlikte 4 kişi yaşamaktadır. Katılımcı anne, Adıyamanlıdır, lise mezunudur ve aynı zamanda ev hanımıdır. Katılımcı; 6 Şubat Depremi'nde kendi ailesinden kayıp yaşamamış fakat akrabalarından amcasını kaybetmiştir. Anne; deprem anında hemen çocuklarının üzerine kapanıp depremin durmasını beklemiş ve durduğu esnada hep beraber dışarıya kaçmışlardır. Aile; araç içinde ve dışarıda konakladıktan sonraki 8. gün, otobüs ayarlanıp Aydın/Nazilli yurduna yerleştirilmişlerdir. 3 ay boyunca yurttan kaldıktan sonra tekrar Adıyaman'a dönmüşlerdir. Katılımcı anne, TYP çalışanı olarak başvurmuş ve anneye iş olanağı doğmuştur. Ailenin evleri ağır hasarlı olduğu için bu süre zarfında yıkılmış ve aile evin bahçesinde çadır kurarak çadırdaki yaşamışlardır. Katılımcı annenin çocukları bundan dolayı enfeksiyon kapmış ve hasta olmuşlardır. Katılımcı; TYP çalışanı olduğu için bir süre sonra AFAD ekibi tarafından K-12 Konteyner Yaşam Alanı'na yerleştirildiklerini ifade etmektedir. Anne; çocuklarının daha önce titiz olduklarını ve kişisel bakımlarına önem verdiklerini fakat depremden sonra diş temizliği, el yıkama vs. gibi hassasiyetlerini kaybettiklerini söylemektedir. Katılımcı anne; depremden sonra çocuklarının çok korktuğunu, tek başlarına bir şey yapmaktan korktuğunu söylemektedir. Anne; konteyner yaşam alanında bulunan psikososyal çocuk destek uzmanına gittiklerini ve çocuğunun çok sıkıldığını buraya devam etmek istemediğini söylemektedir. Katılımcı anne; zamanla çocuğunun korkusunu aştığını ifade etmektedir. Anne; büyük çocuğunun dışarıda

üniversitede okuduğunu, hanede küçük oğluyla ve onun büyük ablasıyla vakit geçirdiklerini ve genelde ders çalışarak vakit geçirdiklerini ifade etmektedir; bunun yanında küçük çocuğunun oyuncaklarıyla oynadığını, bisiklet sürdüğünü, kitap okuduğunu ablasıyla film gecesi yapıp film izlediklerini söylemektedir. Katılımcı anne; küçük çocuğunun boyama etkinliği yaptığını, dijital oyunları (puzzle oyunu) telefonda oynadığını, “youtube kids” videolarını izlediğini belirtmektedir. Bulundukları K-12 Konteyner Yaşam Alanı’nda kütüphane, park, spor alanları olduğunu ifade eden anne bazı zamanlar oralarda vakit geçirdiğini anlatmaktadır. Bunlara ek olarak anne, çocuklarının; ebelemece, saklambaç gibi dışarıda oynanan oyunlar oynadığını belirtmektedir. Katılımcı anne; bulundukları konteyner yaşam alanını her türlü insanın yaşadığından ötürü güvenli bulmamakta, bu sebeple çocuklarını dışarıya pek göndermemektedir.

Görüşme 10:

M.D. 40 yaşındadır, evlidir ve yaşları sırasıyla 16, 14, 12 ve 8 olan 4 çocuk sahibidir. Hanesinde, eşiyle birlikte 6 kişi yaşamaktadır. Katılımcı anne; Adıyamanlıdır, lise mezunudur aynı zamanda tekstil fabrikasında çalışmaktadır. Katılımcı; 6 Şubat Depremi’nde kendi ailesinden kayıp yaşamamış fakat akrabalarından dayısı ve yengesini kaybetmiştir. Katılımcı; deprem anında çocuklarını alıp hemen dışarıya kaçmıştır. Sonrasında bir işyerinde 30 kişiyle birlikte aynı yerde bekleyip 2 hafta kadar orada kalmışlardır. Daha sonra ise çadıra geçip çadır hayatı yaşamışlardır. Katılımcının oturduğu ev ikinci depremten sonra ağır hasarlı olmuştur. Aile; AFAD’a konteyner talep başvurusunda bulunmuştur, kısa sürede konteyner hakkı aileye tanınarak aile K-4 Yaşam Alanı’na yerleştirilmiştir. Depremden 3 hafta sonra işyeri açıldığı için katılımcı anne işe gitmek durumunda kalmıştır; çocuklara ise görünmesi bakmıştır. Katılımcı anne, hafta içi çalıştığı için neler yaptıklarını pek bilmemektedir buna ilaveten okul, kurs gibi alanlara gittiklerini söylemektedir. Depremden sonra katılımcının çocuklarının her birinde farklı davranışlar meydana gelmiştir. 14 yaşındaki çocuğu çok sakin bir ruh haline girerek içine kapanmıştır; 16 yaşındaki çocuğu ise sürekli dışarıya çıkıp arkadaşlarıyla vakit geçirmektedir. Katılımcı anne; çocuklarının sınava hazırlanması gerekirken ders çalışma isteklerinin olmadığını söylemektedir; 12 yaşındaki çocuğunun ise sürekli bilgisayar oyunları oynadığını ifade etmektedir. Anne, bu oyunları PUBG, Minecraft, Pes, Fifa ve Roblox olarak sıralamaktadır. Konteyner yaşam alanında çocukları bazen oradaki çocuk oyun parkına gitmekte ve ayrıca kütüphanede vakit geçirmektedir. Anne; çocukların sosyalleşebilecekleri başka alanların da olmasını istediğini

belirtmektedir. Anne; kadınlar ve anneler için de toplantı odaları, kültür kafeleri gibi bir ofis kurulması gerektiğini söylemektedir. Çocuklarının akranlarıyla oyun esnasında sorun yaşamadığını bildirerek, konteyner yaşam alanlarının çocukları için güvenli olmadığını ifade etmektedir. Anne; daha önceden giriş kapısında güvenlik görevlisinin beklediğini, şimdi ise arada bir jandarmanın oraları kontrol edip gittiğini söylemektedir; bundan dolayı ise çocukları konteyner dışındayken endişe duyduğunu ifade etmektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırmada, 6 Şubat Depremi'nden etkilenen Adıyaman ili konteyner yaşam alanlarındaki depremzede çocukların sosyalleşmesinde oyunun rolüne değinilmektedir. Adıyaman şehri depremin en ağır yaşandığı illerin başında gelmektedir. Adıyaman'dan geçen fay hatlarına bakıldığında burada deprem yaşanma olasılığının yüksekliği göze çarpmaktadır. Adıyaman; çevresindeki Pazarcık Segmenti, Erkenek Segmenti, Besni Fayı, Malatya Fayı, Sürgü Fayı ve Çardak Fayı'na yakınlıklarından dolayı depreme her an maruz kalabilir. Deprem; bir doğa olayı olarak görülmekle beraber aynı zamanda da herkesi etkileyen bir olgu olarak da düşünülmektedir. Buradaki olumsuzlukların ve oluşan yıkımın biraz da insan faktörünün etkisiyle oluştuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Adıyaman'da insan faktörü sebebiyle birçok insan zarar görmüştür. Adıyaman'ın yerleşik yapısı düşünüldüğünde; fay hatları üzerine, fay hatları civarına ve yer altından su geçen zeminler üzerine yapılar kurulmasının yaşanan felaketin acı ve ağır bilançosunu daha da artırdığı söylenebilir. Söz konusu ihmaller nedeniyle daha fazla konut yıkılmış, insan hayatı ise yaşananlardan dolayı çok zarar görmüştür. Yaşanan yıkımın ardından Adıyaman'da geçici yaşam merkezleri kurularak vatandaşlar buralarda yaşamak durumunda kalmıştır. Konteyner yaşam alanındaki kadınlara, olumsuzluklar yük olarak daha fazla yansımıştır. Bunlara; çocukları idare etmek, ev sorumluluğunu üstlenmek, eş sorumluluğu ve aile hayatını idare etmek örnek gösterilebilir. Kadınların çok zorlu süreçleri sayılanlarla da sınırlı kalmamaktadır. Toplumdaki görevi ve cinsiyete dayalı iş bölümünden dolayı yaşananlardan olumsuz olarak etkilenen kadınlar bu süreçte çok yıpranmıştır. Burada, depremde savunmasız şekilde etkilenen en kırılgan grup ise çocuklar olmuştur. Çocukların, depremde etkilenme düzeyleri daha yüksek olmuştur; bu durum ise çocukların bazılarında kalıcı hasarlar bırakmıştır. Ailelerini kaybeden çocukların hala belirli bir yeri bulunmamaktadır. Bazı çocuklar akrabalarında ya da arkadaşlarında kalmaktadır; bazıları ise tek başına yaşamak durumundadır. Birçok çocuk, halen sıkıntılar içinde mücadele vermektedir. Konteyner yaşam alanlarında kalan çocuklar da kendi içlerinde karmaşık yapılarda yetişmektedir. Sosyalleşmek, çocukların yaşamlarında en temel gereksinimdir. Bundan dolayı her koşulda sosyalleşmek onların hakkıdır. Sosyalleşmeyi etkileyen birçok faktör bulunurken oyun oynamak bu kavramın içerisinde ve yaşanan geçici yaşam merkezinde ne derece mümkün olmaktadır? Araştırmada, bu soruya yanıtlar aranmıştır; bu kapsamda birtakım gözlem ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar neticesinde; konteyner

yaşam merkezlerindeki en temel sorunun güvenlik sorunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenlik sebebiyle aileler çocuklarını baskı altında tutmak durumunda kalmışlardır. Sosyalleşmek isteyen çocuklar da ailenin bu tutumundan dolayı sosyalleşmemektedir. Depremzedelerin bulundukları konteyner yaşam alanlarının birbirleri arasındaki farklılıklardan dolayı çocukların olanakları eşit değildir. Oluşan bu durumlardan dolayı her çocuğun gelişmesi ve sosyalleşmesi doğal olarak aynı olmamaktadır. Sosyal ve kültürel faaliyetlerden, tüm çocukların eşit bir şekilde faydalanması sağlanmalıdır; bunun için ilgili bakanlıklar, vakıflar, dernekler, kuruluşlar öncülük etmelidir. Dezavantajları yüksek olan bazı geçici yaşam alanlarının çocuklar için daha avantajlı hale getirilmesi önemlidir. Yapılan görüşmelerden hareketle; çocukların genellikle geleneksel oyun türleri olarak adlandırılan oyunlarla vakitlerini geçirdikleri sonucuna varılmıştır. Çocukların; konteyner içerisinde aile üyeleriyle veya tanıdık arkadaşlarıyla boyama yapmayı, evcilik oynamayı, kelime oyunları oynamayı ve genel olarak oyuncak ile oynamayı tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla geleneksel oyunlar tercih edilmektedir. Görüşme yapılan ailelerin çocukları genellikle hava şartlarının uygun olmadığı, gece saatlerinde ve çevrelerini güvenli bulamadıkları zamanlarda geleneksel oyunları veya dijital oyunları konteyner içerisinde oynayarak vakit geçirmektedir. Konteyner yaşam alanında çocuklar için ayrılan yerlere oyun parkı, spor alanları, bilgisayar odaları, tiyatro ve konser alanları yapılmış ve bütün çocuklar buralardan yararlanmıştır. Konteyner yaşam alanını güvenli bulmayan aileler; çocuklarıyla beraber süreçte yer almakta veya onların yanında bir kardeşlerini de sürece katarak oyunlarını güvenli şekilde oynamalarına izin vererek sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır. Konteyner yaşam alanlarına; kreş, gündüz bakım evi, anaokulu, ilkokul ve ortaokul yapılmıştır, çocuklar buralarda eğitim alabilmektedir ve aynı zamanda sosyalleşebilmektedir. Aynı zamanda çocuklar; öğretmenleriyle, arkadaşlarıyla sınıf ortamında da sosyalleşebilmektedir. Okul ortamı çocukların ailelerinden uzaklaşarak öğretmen ve arkadaşlarıyla bir arada oldukları ortam olduğundan çocuklar aile içerisinde sergiledikleri davranışlardan uzaklaşmaktadır. Çocuklar kendileri için ikinci aile ortamı olan okuldayken aynı yaşta ki çocuklarla benzer duyguları paylaşıp yaşadıklarından dolayı duygudaşlık noktasında birbirleriyle daha iyi anlaşılmaktadır. Deprem sonrasında, çocukların akranlarıyla oyunlar oynadığı, bu oyunlar arasında iş makineleri ile oyun kurmanın olduğu, inşaat oyunları, kum oyunları gibi oyunların çocuklarca sıklıkla oynandığı gözlenmiştir. Evcilik oyunlarında ise evin yıkılması, enkazda kalmalar, çocuğunu kaybetmeler, konteynerde yaşama gibi temalarla oyunlar kurarak oyun oynandığı gözlenmiştir.

Çocukların; depremzedelere dağıtılan gıda kolileri ve su şişeleriyle de oyunlar oynaması, aslında ellerindeki olanakları kullanarak her şeyi oyuna çevirme noktasındaki yetenekleri ve becerilerinin olduğunu da göstermektedir.

Çocuklar; geleneksel oyunun her türüsünü kendi başlarına veya gönüllü grupların etkinlik yaptırdıkları alanlarda oynamaktan zevk almaktadır. Gruplarla beraber oyunlar oynamak gelişimsel yönden çocuklara olumlu yansımaktadır. Çocuk demek hareket demektir; hareketi kısıtlanan çocuğun hayal dünyası da gelişimi de bu durumdan olumsuz etkilenir. Bazı konteyner yaşam alanlarında buna yönelik çalışmalar yapılması çocuklar için önemli olmuştur.

Depremzede çocuklara dönük; genellikle duyuşsal oyunlar, hareketli oyunlar, grup oyunları, hayal oyunları gibi oyunlar oynatılarak onların dikkatini artırmaya, gelişimsel süreçlerini desteklemeye yönelik bilişsel-zihinsel, duyuşsal ve psikolojik olumlu etkiler oluşturulması amaçlanmıştır. Dijital oyunun ve internet ağının çocukların hayatından çıkarılması mümkün olmamakla beraber, çocukların sosyalleşmelerine doğrudan etkisini söylemek de pek doğru olmamaktadır. Depremzede çocukların gelişimsel süreçlerine dijital oyunların dolaylı şekilde olumlu etkilerinin olduğu da görüşmelerden anlaşılmıştır.

Dijital oyunlar; çocukların hızlı kavrama, pratik işlem becerisi kazanma ve strateji geliştirme yeteneklerine yardımcı olmuştur. Dijital oyunlar çocukların yaşına uygunluğu açısından değerlendirildiğinde; genellikle mobil uygulamalar üzerinden tek başına oynanan oyunların sosyalleşmenin özelliklerine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır. Konteyner yaşam alanlarında çocukların bazılarının yaşadıkları depremi normalleştirerek gündelik konuşmalarında sık sık konuştukları görülmüştür. Çocukların; yaşadıkları depremden ve kaldıkları küçük alanların etkisinden dolayı okul başarılarında genellikle bir düşüş yaşadıkları tespit edilmiştir. Dikkat eksikliği, uyum sağlayamama, çabuk sıkılma gibi davranışlardan dolayı ders çalışmaktan kaçınma, hikâye-roman okumama, ödev yapmama gibi özelliklerin çocuklarda yoğunlukla ortaya çıktığı sonuçlarına varılmıştır. Çocuklarda; yalnız kalamama, bu sebeple aile bireylerinden birisini sürekli yanında görmeyi isteme, korkular yaşama, kapalı alanda kalamama gibi olumsuz davranışlar görülebilmektedir. Çocuklar yaşamış oldukları depremden dolayı ciddi psikolojik sorunlar yaşamıştır; ağlama krizleri, yeme reddi, uyku problemleri, korkular, agresif davranışlar, bağırma, öfkelenme, hırçın davranışlar bunlara örnek gösterilebilecek bazı davranışlardır. Çocukların; bu tür kaygı ve korku durumlarından kurtulabilmeleri için etkileşimde bulundukları her yaştan

insana psikososyal destek verilmektedir. Depremden ciddi bir biçimde etkilenen ve kırılgan bir grup olan çocuklara süreç boyunca bu anlamda destek olmaktan vazgeçilmemiştir.

Depremelerin, sosyolojik olgulara dayanarak bireylerin toplumdaki yerinden hareketle incelenmesi sosyolojinin çalışma alanını oluşturmaktadır. Deprem; genel bakış açısıyla değerlendirildiğinde bu kavramın sosyolojinin alt başlıklarından olan afet sosyolojisinin çalışma alanı içerisine girdiği söylenebilir. Afet; sosyolojik bağlamda incelenirken; afet, afetin etkileri, afet yönetimi ve afet lojistiği için ve bu konularda yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak, aynı zamanda bilimlerin öngörülerinden de faydalanarak yorumlamalar yapmak gerekmektedir.

5.2. Tartışma

Adıyaman ili deprem bölgesi içerisinde olmasına rağmen, şehrin geçmiş tarihine de bakıldığında bu şehirde ve şehrin ve çevresinde depremlerin meydana geldiği anlaşılmaktadır. Yaşanacak depremlere karşı ise insanların hazırlığı bulunmamaktadır. Olası depremlere karşı güvenli alanlar oluşturulmamış, binaların depreme dayanıklılığı konusunda yetkililerce gerekli kontroller sağlanmamış, afete dayanıklı olmayan yerlere binaların yapılmasına izinler verilmiş ve yapılan binaların gerekli kontrolleri sağlanmamıştır.

Afetler hakkında halkın bilinçlendirilmesi eksik kalmıştır. Yaşanacak olası depremde insanların afet sırasında kendilerini nasıl koruyacaklarına, depreme nerede yakalanılıyorsa orada nasıl bir önlem alınması gerektiğine dair bilgilerin eksik kaldığı görülmüştür. Afet sonrasında afetzedelerin; neler yapacakları, nasıl hareket edecekleri, yakınlarına nasıl yardım edecekleri onlara öğretilmemiştir. Afet farkındalığı konusunda gerekli çalışmalar yapılmalı ve halkın tamamı bilgi açısından tamamen bilinçlendirilmelidir.

Yaşanan depremde dolayı şehirde her türlü aksaklık meydana gelmiştir. Doğalgaz, elektrik, su gibi enerji ve ihtiyaç kaynakları ciddi zararlar görmüştür. Sağlık hizmetinde büyük aksaklıklar meydana gelmiştir. Hastane, poliklinik, sağlık ocağı gibi kurumlar yetersiz kalmıştır çaresiz kalan halk çevre illere yönelmek durumunda kalmıştır.

Şehirde alt yapı sorunları meydana gelmiştir. Şehrin yolları, köprüleri, otoyolları zarar görmüştür ve afet sonrası göçlerde bu zararlardan kaynaklanan sorunlar yaşanmıştır.

Depremden sonraki ilk günlerde; depremde canını kurtaran vatandaşların ilgili yetkililere ulaşma konusunda sıkıntı çektikleri görülmüştür. Depremden sağ kurtulan vatandaşların AFAD ekipleri gelene kadar göçük altında kalan vatandaşları kurtarma

eğiliminde bulunduğu ancak malzeme (alet, çekiç, testere, keski vs.) eksikliği nedeniyle göçük altında kalan vatandaşlara geç ulaştığı anlaşılmıştır.

Ulaşım araçları, internet ağı, şebeke eksikliği gibi önemli kaynakların zarar görmesinden kaynaklanan problemler yoğunlukla meydana gelmiştir.

Depremden sonraki günlerde temel ihtiyaçların eksikliği ortaya çıkmıştır. Yemek, su, içecek, ısınma, kalacak yer, temizlik ihtiyacı gibi önemli durumların deprem sonrasındaki günlerde temin edilmesi sürecinde sıkıntılar yaşanmıştır.

Adıyaman’da deprem sonrasında ortaya çıkan ciddi bir güvenlik açığı söz konusu olmuştur.

Konteynerlerde kalan çocukların hırçın davranışlar sergiledikleri, ağlama ve sinir krizleri geçirdiklerine dair psikolojik sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Konteyner yaşam alanlarındaki her türlü imkânı çocuklar kullanmış ve çocukların bazıları bunlara zarar vererek tahrip bulunmuştur.

Çocukların genelde sokakta ve dışarda oynayarak vakit geçirmek istedikleri görülmüştür.

Çocuklar yaşananlardan etkilenerek oyunlarında bu durumu yansıttıkları görülmüştür.

Çocuklar oyun oynayacakları zaman çocukların aileleri tedirgin olmaktadır; aileler, çocukların başka yerlerde oyunlar oynamalarına izin vermemektedirler.

Çocukların genelde çocuk oyun parkında oynamayı tercih etmedikleri tespit edilmiştir.

İnsanlar konteyner yaşam alanından bir an evvel çıkmak istemektedir ama ev yaşamına geçmekten çok fazla korkmaktadırlar.

Ailelerin yani halkın kaldığı bu konteyner yaşam alanları onların normal yaşamlarından daha fazla sosyalleşmelerinde büyük etken olduğundan dolayı mutlu olmaktadır.

Konteyner yaşam alanlarında sürekli yapılan yardımlar; dağıtılan yemekler, oyuncaklar, erzak kolileri gibi desteklere orada kalan bazı çocukların kolay ulaşması ve çocuklarda herkesin verdiğini alma gibi hareketlerinin oluşmasından rahatsız olan birçok aile görülmüştür.

Adıyaman’a gelen bakanlar, sanatçılar, futbolcular, sosyal medya fenomenleri ve ünlüler ve onların destekleri çocukları da çok mutlu etmiştir.

5.3. Öneriler

Araştırmadaki analizler sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bunlardan oluşturulan sonuçlara göre; söz konusu oyunun rolünün diğer araştırmalara kaynaklık ettiği oyunun rolündeki çok yönlülük faktörlerinin, afettede çocukların oyun ile ilişkisi bağlamında araştırmacılara katkı sağlaması ümit edilmektedir. Araştırma konusunun kapsamı daha da genişletilebilir, daha fazla sayıdaki afettede çocuklar üzerinden değerlendirmelerde bulunacak olan farklı yönleriyle araştırmaya boyut kazandırılabilir.

Adıyaman'ın belirli noktalarına yerleştirilen konteyner yaşam alanları eşit şartlara sahip değildir; bu konuya özen verilip bunların şartlarının eşitlenmesi önemlidir.

Afet yönetimi konusunda halka eğitimler verilmeli halk bu yaşamsal konularda bilinçlendirilmelidir.

Halka, deprem öncesinde deprem çantası hazırlanması gerektiği konusunda bilgiler verilmeli, deprem anında insanların ve çocukların ne yapması gerektiğine dair eğitimler verilmelidir.

Adıyaman deprem bölgesi olduğundan, depremin her türüsüne hazırlıklı olunması için şehrin belirli bir alanında konteyner yaşam alanlarından bazıları hazır halde bulunması gerekmektedir.

Afetlerden öncesine hazırlıklı olmak için her türlü afette gerekli olan tüm malzemelerin bulunduğu afet lojistik merkezleri kurulmalıdır.

Olası deprem durumlarında dışarıda da hareket edebilmek için alternatif yollar ve ulaşım araçları bulundurulmalıdır.

Bazı yerlerde konteyner yapılarda market, fırın, eczane gibi dükkânların kurulması gerekmektedir.

Çocuklarda deprem bilinci çok küçük yaşlardan itibaren oluşturulmalıdır.

Olası afet durumlarında yararlanmak için maddi kaynakların biriktirilip bunların her zaman kullanıma hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

Afet konusu çok önemli olduğu için afetle ilgilenen ayrı bir bakanlığın ve bu bakanlığa ait alt idari birimlerin oluşturulması ve/ya kurulması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Afadem (2013). Arama Kurtarma Temel Eğitimi, Öğretmenler Kurulu. Ankara: AFAD Yayınları.
- Ahioglu, N. ve Koç, İ. (2009). Çocukların Eğitim Hakkı ve Sokak Çocukları. Ankara: Sokak Akademi.
- Aksoy, A. B., ve Dere Çiftçi, H. (2014). Erken Çocukluk Döneminde Oyun. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aksoy, E., Akgün, E., Softa, M., Koçbulut, F., Sözbilir, H., Tatar, O., Çolak Erol, S. (2023). “6 Şubat 2023 Pazarcık (Kahramanmaraş) Depreminin Doğu Anadolu Fay Zonu Erkenek ve Pazarcık Segmentleri Üzerindeki Etkisi: Çelikhane-Gölbaşı (Adıyaman) Arasından Gözlemler”. Türk Deprem Araştırma Dergisi, 5(1), 85-104. <https://doi.org/10.46464/tdad.1280408>.
- Akyüz, H. (2001). Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Altınköprü, T. (2003). Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Aslankurt, B. (2013) “Eğitimde Kuşaklararası Hareketlilik-Fırsat Eşitliğinde Türkiye Nerede.” https://www.tepav.org.tr/upload/files/1358423734-2.Egitimde_Kusaklararası_HareketlilikFirsat_Esitliginde_Turkiye_Nerede.pdf Erişim Tarihi: 24.12.2024.
- Atabek, E. (2003). Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik. 1.Baskı. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Aydemir, O. (2023). Türkiye Oyun Sektörü 2023 Raporu. <https://www.gaminginturkey.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2023/> Erişim Tarihi: 24.02.2024.
- Bal, H. (2014). Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri (Uygulamalı Örnekli). Ankara: Sentez Yayınları.
- Bayzan, Ş. ve Güneş, A. (2022). “Dijital Oyun Tarihi ve Türk Oyun Medyası” İçinde (Şeref Sağiroğlu, Halil İbrahim Bülbül Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, Şahin Bayzan, Yavuz Samur). Dijital Oyunlar I: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler. (ss. 25-78). İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Bıçakçı, M. Y. ve Durualp, E. (2018). “Sosyal ve Duygusal Gelişim”. İçinde (Neriman ARAL) Çocuk Gelişimi. (ss. 128-156). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Bilgiseven, A. K. (1989). Sosyal İlimler Metodolojisi. 3. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Binbaşoğlu C. (1997). “Çocuk Eğitiminde Oyun”. Çağdaş Eğitim Dergisi, (231), 19-21. Blackwell, Publisher.
- Can, İ. (2020). Afet Sosyolojisi. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Coser, L. A. (1956). The Functions of Social Conflict. Londra: Routledge.
- Cüceloğlu, D. (1999). İnsan İnsana. 20. Basım. Remzi Kitabevi.
- Çekici, F. (2019). “Orta ve Son Çocukluk Dönemi”. İçinde (Filiz Yurtal) Yaşam Boyu Gelişim. (ss. 154-185). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

- Çelebi, E. (1976). Evliya Çelebi Seyahatnamesi. (Cilt III-IV). İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Çınar, S. (2007). Talcott Parsons ve İşlevselci Kuram. Sosyoloji Notları, 3, 35-43.
- Demirci, E. ve Palancı, O. (2019). Ulusal Yazında Oyun Teorisi Üzerine Genişletilmiş Bir Literatür Taraması. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute, 11(29), 530-549. <https://doi.org/10.20875/makusobed.595643>
- Deprem Öncesi, Anı ve Sonrası Alabileceğiniz Önlemleri Biliyor Musunuz? (2018) <https://www.afad.gov.tr/deprem-oncesi-ani-ve-sonrasi-alabileceginiz-onlemleri-biliyor-musunuz> Erişim Tarihi: 22.05.2024.
- Dizer, M. (1973). Kandilli Rasathanesi Tarihçesi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Yayınları.
- Dönmez N. B. (1999). Oyun Kitabı. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Duman, G. (2010). Türkiye ve Amerika’da Anasınıfına Devam Eden Çocukların Oyun Davranışlarının İncelenmesi: Kùltürler Arası Bir Çalışma, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durkheim, E. (2010). Ahlak Eğitimi. Çev. O. Adanır. İstanbul: Say Yayınları.
- Ellis, M. J. (1973). Why People Play. Englewood Cliffs, NJ.
- Erden, F. (2019). “Çocuk ve Oyun”. İçinde (Meral Ören). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakùltesi Yayını. (ss. 24-45).
- Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergil, D. (2012). Toplum Ve İnsan: Toplum Bilimin Temelleri. Hayat Akademi Yayın Grubu.
- Ergün, M. (1980). Oyun ve Oyuncak Üzerine. Milli Eğitim Dergisi, I/1, 102-119.
- Erikson, E. (1950). Childhood And Society. W.W. Norton.
- Erkal, E. M. (2006). Sosyoloji (Toplum Bilimi). Der Yayınları.
- Freud, S. (1909). Analysis of A Phobia In A Five Year Old Boy. London: Hogart Press.
- Friedmann, J.W. (1996). Game Theory with Applications to Economics. New York: Oxford University Pres.
- Gençdoğan, B. ve Bay, E. (2007). “Erzurum’da Sokakta Çalıştırılan İlköğretim Öğrencilerinin Profili”, 5. Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar Sempozyumu, (Der.) Özkan Yıldız, Gaziantep Üniversitesi Yayını.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. Çev. C. Güzel. Kırmızı Yayınları.
- Gönç-Şavran, T. (2018). “Sosyolojide ilk dönem gelişmeler”. İçinde (Serap Suğur). Klasik Sosyoloji Tarihi (ss.32-62). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakùltesi Yayınları.
- Gönç-Şavran, T. (2019). “İşlevselcilik-I Talcot Parsons”. İçinde (Serap Suğur) Modern Sosyoloji Tarihi, 2-29.
- Halaçoğlu, Y. (1988). İslâm Ansiklopedisi (Cilt I). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. Uzunçarşılı, İ. (ty). Büyük Osmanlı Tarihi (Cilt I). Ankara: Türk Tarih Kurumu. http://coğrafyahaarita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari.html Erişim Tarihi: 09.08.2024.

<http://www.adiyaman.gov.tr/nufus-bilgileri> Erişim Tarihi: 09.08.2024.

<http://www.adiyamanozelidare.gov.tr/nufus-durumu> Erişim Tarihi: 03.06.2024.

http://www.koeri.boun.edu.tr/new/tr/bilim_tarihi Erişim Tarihi: 12.03.2024.

http://www.koeri.boun.edu.tr/new/tr/bilim_tarihi Üniversitesi, B. (2023). Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. Erişim Adresi: <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-verileri/yillik-deprem-haritalari/>, Erişim Tarihi: 29.03.2024.

<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/06-subat-2023-ml7-4-sofalaca-sehitkamil-gaziantep-depremi/> B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Dae. Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi 06 Şubat 2023 Sofalaca Şehitkamil Gaziantep Depremi Basın Bülteni Erişim Tarihi: 07.12.2024.

<https://adiyaman.ktb.gov.tr/TR-61348/kultur.html> Erişim Tarihi: 22.07.2024.

<https://anatolianhaber.com/yerel-haberler/adiyaman-belediyesi-k-29-konteyner-kentte-cocuklar-icin-sinema-etkinligi-duzenledi/> Erişim Tarihi: 22.07.2024.

<https://e-genc.gsb.gov.tr/EGenc/Faaliyet/FaaliyetDetay?faaliyetIdEncrypted=BiyVEwwJFCfeth7D%2BhhzNlcpfe%2FNILB5cAPELlhk%2Bk%3D> Erişim Tarihi: 17.11.2024.

<https://sanaltur.adiyaman.bel.tr/tarihiyerler/adiyaman.html> Erişim Tarihi: 15.07.2024.

<https://uzalcbs.adiyaman.edu.tr/tr/haritalar/deprem-tehlike-haritalari> Erişim Tarihi: 22.07.2024.

<https://www.adiyamanlilar.net/adiyamanli-miniklerden-davet-bu-oglen-yemekler-k2b-konteyner-kentte-yenilsin-videolu-haber> Erişim Tarihi: 25.02.2024.

<https://www.adiyamanmetropolitligi.org/default.asp?Sayfa=Tarihcemiz> Erişim Tarihi: 22.05.2024.

<https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> Erişim Tarihi: 24.07.2024.

<https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda> Erişim Tarihi: 22.03.2024.

<https://www.cnnturk.com/turkiye/turkiye-fay-hatti-haritasi-2024-mta-diri-fay-hatlari-hangi-illerden-geciyor-afad-turkiye-deprem-tehlike-haritasi-sorgulama> Erişim Tarihi: 22.03.2024.

<https://www.tff.org/default.aspx?pageID=285&ftxtID=43894> Erişim Tarihi: 22.05.2024.

<https://www.unicefturk.org/yazi/cocuklar-icin-bilgi#:~:text=Ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20yapmama%3A%20%C3%87HS'nin%2042,etmeksizin%20T%C3%9CM%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20haklar%C4%B1na%20ili%C5%9Fkindir.> Erişim Tarihi: 22.05.2024.

Hug-Hellmuth, H. "On The Technique Of Child Analysis". International Journal Of Psychoanalysis, Vol. 2, 1, 1921, p. 287.

İbn Battûta, E. (2004). İbn Battûta Seyahatnamesi. Cilt: 1. Çev. A. Aykut. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İnanç, B. Y., Bilgin, M. ve Kılıç, M. A. (2012). Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi. 8. Baskı. Pegem akademi.

- John Harold Plumb, (1971). "The Great Change in Children", Horizon, Vol. 13, No. 1, Winter.
- Kadioğlu, M. (2008) "Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri". İçinde (Mikdat Kadioğlu ve Emin Özdamar). Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları, 2.
- Kadioğlu, M. (2011). Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek En Kötüsünü Yönetmek (2. Baskı). İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.
- Kadim, M. (2012). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun Öğretimine Yönelik Öz-Yeterliliklerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş. Evrim Yayınevi.
- Kaya, Ü. Ü., ve Kaya, Ş. B. (2023). Oyun Terapisi Uygulama Türleri ve Etkinliği. Afyonkarahisar: Imperial Yayın.
- Kocadaş, B. (2016). Toplum Toplumsal Yapı ve Kurumlar. 2. Baskı. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Koçak Turhanoğlu, F. A. (2019). "Sembolik Etkileşimcilik". İçinde (Serap Suğur) Modern Sosyoloji Tarihi, 2-29.
- Köksal, H. (2008). Çocukluk, Değişen Dünya ve Tarih Öğretiminden Beklentiler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (4), 388-396.
- Maccoby, Eleanor E. (2007) "Historical Overview of Socialization Research and Theory", Grusec, Joan E., Hasting, Paul D. Ed. Handbook Of Socialization Theory And Research, The Guilford Press.
- Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. Çev. O. Akınhay, D. Kömürcü. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Oyun ve Hareket Etkinlikleri. MEB: Ankara.
- Muluk, E. G., (2004). Alt Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları ve Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ogelman, H. (2014). Yaşamın İlk Yıllarında Oyun: Oyuna Çok Yönlü Bakış. Ankara: Pegem Akademi.
- Onur, B. (2007). Türkiye’de Çocukluğun Tarihi. İmge Kitabevi.
- Özkalp, E. (2005). Sosyolojiye Giriş. Ekin Kitabevi Yayınları.
- Özmen, B. (2000). 17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi’nin Hasar Durumu Rakamsal Verilerle. İstanbul: Türkiye Deprem Vakfı.
- Özmen, B., Nurlu, M. ve Güler, H., (1997). Coğrafi bilgi sistemi ile deprem bölgelerinin incelenmesi: Ankara: Afet İşleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Pehlivan, H. (2005). Oyun ve Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Perinçek, D., Günay, Y., ve Kozlu, H. (1987). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki Yanal Atımlı Faylar İle İlgili Yeni Gözlemler. (Rapor No: DPT: 2285). TPAO.
- Postman, N. (1995). Çocukluğun Yok Oluşu. (çev. K. İnal). Ankara: İmge Kitabevi.

- Sayın, Ö. (1990). Aile Sosyolojisi, Ailenin Toplumdaki Yeri. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Selwyn, N. ve Odabaşı, H. F. (2019). “Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri”. İçinde (H. Ferhan Odabaşı). Dijital Yaşamda Çocuk (ss.1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Semerci, Z. B. (2012). Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı. Alfa Yayınları.
- Smith, P. K. (2009). Children and Play Understanding Children's Worlds.: John Wiley & Sons.
- Sür, Ö. (1993). “Türkiye’nin deprem bölgeleri”. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, 2, 53-68.
- Şahin, C. (2015). “Kişilik, Ahlak, Duygusal ve Sosyal Gelişim.” İçinde (Sırrı Akbaba ve Şakire Alnıak) Eğitim Psikolojisi. (ss. 97-130). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Şengör, A. M. C., Görür, N., & Şaroğlu, F. (1985). Strike-slip faulting and related basin formation in zones of tectonic escape: Turkey as a case study.
- Tan, M. (2019). Çağlar Boyunca Çocukluk. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(1), s. 71-88. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000859
- TDK (2023). Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- Tekin, S., ve Akcan, S. O. 6 Şubat 2023 Tarihinde (Mw 7.7. Ve Mw 7.6) Gerçekleşen Depremler ile İlgili Değerlendirmeler ve İlk Analiz Sonuçları. ADYÜ Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Tepeli, K. (2014). Oyun Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği’nin Türkçeye Uyarlanması ve 36-72 Aylık Çocukların Oyun Davranışlarının İncelenmesi. (Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tuncer, B. (2023). “Eğitimin Kavramsal Temelleri-8”. İçinde (Aysel Kızılkaya Namlı) Eğitim Psikolojisi. (ss. 115-133). (1. Baskı). İstanbul: Efe Akademi Yayıncılık.
- Tüfekçioğlu, U. (Editör). (2013). Çocukta Oyun Gelişimi. (2. Baskı). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2279.
- Türkdoğan, O. (1995). Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Ulutaş, A. (2011). Okul Öncesi Dönemde Drama ve Oyunun Önemi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4 (6), 233-242.
- UNDP Türkiye (2023). Afet Yönetimi, Risk Yönetimi ve İş Sürekliliği Raporu. Ankara.
- Ülken, H. Z. (1969). Sosyoloji Sözlüğü. Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları, 9. Sözlük Serisi, 1. MEB.
- Üniversitesi, B. (2023). Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. *Erişim Adresi: <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-verileri/yillik-deprem-haritalari> /*, Erişim Tarihi: 22.07.2024.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press, Cambridge.
- Yavuzer, H. (1999). Çocuk Psikolojisi. 18. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yengin, D. (2012). Dijital Oyunlarda Şiddet. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yetim, A. A. (2000). Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık.

Yılandı, M. (2022). Adıyaman İli 2021 Yılı Çevre Durum Raporu. Türkiye Cumhuriyeti Adıyaman Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Çevre Envanteri ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Çevre Durum Raporları, Şube Müdürlüğü. Adıyaman.

